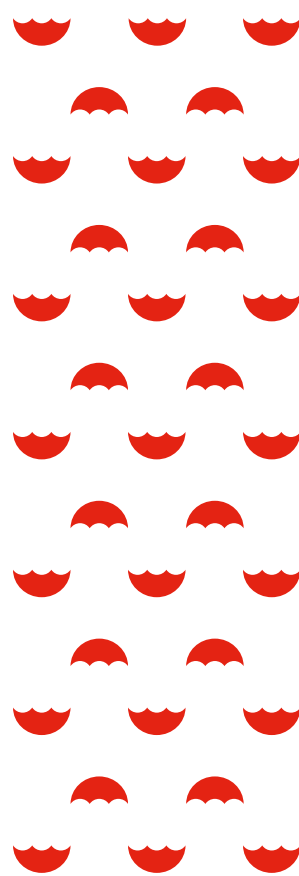

čap

Pojištný obzor

Časopis českého pojišřovnictví

2

2021

	Martin Hudeček: Velká systémová změna musí nastat od akcionářů a top manažerů	4
	Efektivní využití moderních nástrojů pro upisování rizik přírodních katastrof	9
	Aktuální právní přístup k dynamickému biometrickému podpisu	12
	Brexit a jeho vliv na pojišťovnictví	32

Interview

Martin Hudeček: Velká systémová změna musí nastat od akcionářů a top manažerů	4
--	----------

Na aktuální téma

Efektivní využití moderních nástrojů pro upisování rizik přírodních katastrof	9
--	----------

Legislativa a právo

Aktuální právní přístup k dynamickému biometrickému podpisu	12
--	-----------

Pojišťovny a bankovní identita	18
--------------------------------	-----------

Novela AML zákona s dopadem na pojišťovnictví	20
---	-----------

Webinář ČAP k novele AML zákona	24
---------------------------------	-----------

Pojistné spektrum

Analýza dostupných dat ve vztahu k riziku přírodních katastrof	26
---	-----------

Ze světa

Brexit a jeho vliv na pojišťovnictví	32
--------------------------------------	-----------

Z domova

Pojištění motorových vozidel: On-line svět se hlásí	36
--	-----------

Cyklus webinářů ČAP ke kybernetické bezpečnosti	38
--	-----------

Zesnul Jaroslav Dostal, zakladatel a první předseda ČSpA	41
---	-----------

Personální změny	42
------------------	-----------

Retrovize	44
-----------	-----------

Insurance Digest	47
------------------	-----------

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

poslední období přineslo mnoho změn, které se promítnou též do fungování *Pojistného obzoru*. Ten se v novém složení redakční rady stává občasníkem, s potenciálem vyšší periodicity jeho publikování. Pevně věřím, že proběhlá transformace rozšíří okruh uveřejňovaných témat.

Příznivec technologií, facilitátor a *asset* manažer ve společnosti RSJ Investments Martin Hudeček nám v rozhovoru prozradil, že nejtěžší při vedení lidí je překonat své ego. Rozebrali jsme ale také to, jaký by měl být podle něj vedoucí týmu a jak umí Češi pracovat s chybou, či problematiku investování, digitalizace, start-upů a insurtechu: „Do těch nejlepších etablovaných evropských VC fondů se prakticky není možné dostat, jelikož už mají svoji uzavřenou skupinu investorů. Každý fond dokáže umístit/rozinvestovat jen určitý objem kapitálu, tím pádem je jeho velikost limitovaná. Přitom typičtí investoři – v západní Evropě často pojišťovny – mají každým rokem více a více kapitálu, který chtějí do něčeho investovat.“

Vlastnoruční podpis je prakticky odjakživa klíčovým prvkem ke stvrzení závaznosti, konečnosti a vážnosti právního jednání. V posledních 10 letech jsme ale byli svědky relativně masivního nasazení technologie dynamického biometrického podpisu v soukromém sektoru, který měl v rámci digitální transformace organizací nahradit vlastnoruční podpis na papír. Bližší informace přináší článek Františka Korbela, Dalibora Kováře a Jána Jaroše z advokátní kanceláře HAVEL & PARTNERS.

Přeji Vám příjemné čtení!

Libor Hlavička
šéfredaktor

Martin Hudeček: Velká systémová změna musí nastat od akcionářů a top manažerů

Mgr. Libor Hlavička / šéfredaktor *Pojištného obzoru* / Česká asociace pojišťoven

Příznivec technologií, facilitátor a *asset* manažer ve společnosti RSJ Investments Martin Hudeček nám v rozhovoru prozradil, že nejtěžší při vedení lidí je překonat své ego. Rozebrali jsme ale také to, jaký by měl být podle něj vedoucí týmu a jak umí Češi pracovat s chybou, či problematiku investování, digitalizace, start-upů a insurtechu.

Do Vaší působnosti spadá série fondů RSJ Tech, zaměřená na investice do technologií a IT v Evropě, a také fond RSJ Insurtech, s orientací na investice do projektů využívajících moderní technologie v oblasti pojišťovnictví. V čem primárně Vaše práce spočívá?

V první řadě je mým úkolem definovat nějakou svoji vizi. Na jejím základě pak vytvoříme s týmem strategii, kterou oslovíme investory. Ti této strategii buď uvěří a svěří nám svůj kapitál, anebo jí neuvěří. Zpětná vazba je tedy jasná a okamžitá. Z mých fungujících strategií bych zmínil především dvě: Zprvu investice do technologií a projektů nacházejících se v rané fázi životního cyklu. V našem případě to nespočívá ani tak v hledání jednotlivých start-upů, jako spíše ve hledání *venture capital* (VC) fondů, které do start-upů investují. Klíčová je tedy naše schopnost stát se pro ně natolik atraktivním partnerem, aby nás jako investora přijaly. Tato strategie potom našim investorům nabízí výraznou diverzifikaci nedosažitelnou přímou investicí do lokálních VC fondů či start-upů.

Ono slovo „schopnost“ je zde velice důležité, protože úspěšné fondy nemají s kapitálem problém, tzn. že nové investory jen tak neakceptují. Naopak mnohdy musí stávající investory

odmítnat. I přesto je mým úkolem ukázat jim výhody plynoucí z toho, pokud nás jako investora přijmou. Jedná se o běh na dlouhou trať a my se rádi učíme, jak být lepší.

Moji druhou strategii pak představuje fond RSJ Insurtech, založený primárně k investicím do pojišťovny Pillow.

Na moji strategii investování do rané fáze technologických projektů potom navazuje strategie mého kolegy, který také investuje do technologií, ale již prostřednictvím *private equity* (PE) fondů, zaměřených na etablované společnosti. Tyto společnosti již generují zisk a kapitál investorů slouží buď k jejich transformaci, nebo k přeskupení vlastnické struktury. U start-upů slouží kapitál investorů primárně k růstu. Jejich ultimátním cílem v prvních letech není generovat profit, nýbrž rychle expandovat. Až po dosažení kritické velikosti postupně směřují svou pozornost na profit a schopnost financovat svůj další růst z vlastních zdrojů. V první fázi tedy typicky zhodnotí kapitál investorů pouze v případě, že se jim podaří razantně růst, příp. přinést na trh nějakou unikátní technologii, pro kterou takový start-up akvizuje etablovaná společnost, příp. jiný start-up.

Jak je těžké zaujmout fond natolik, aby Vás přijal jako investora?

Do těch nejlepších etablovaných evropských VC fondů se prakticky není možné dostat, jelikož už mají svoji uzavřenou skupinu investorů. Každý fond dokáže umístit/rozinvestovat jen určitý objem kapitálu, tím pádem je jeho velikost limitovaná. Přitom typičtí investoři – v západní Evropě často pojišťovny – mají každým rokem více a více kapitálu, který chtějí do něčeho investovat, a samotné fondy přinášejí svým investorům výrazné zhodnocení (typicky dvakrát a více) a investoři mají zájem ponechat jim takto zhodnocený kapitál ve správě.

VC fondy, tj. fondy zaměřené na investice do start-upů v rané fázi (s největším rizikem ztráty, ale také s největším potenciálem zhodnocení investic), mají v porovnání s jakýmkoliv jiným aktivem či indexem nejlepší výsledky ze všech aktiv, a to i při 15letém srovnání. Proto je zájem

Krátkodobě se rozhodně ukázalo, že i pojišťovny se dokázaly adaptovat, projít zásadní změnou fungování bez výrazného negativního dopadu. Může jim to dát odvahu začít s inovacemi.

Na počátku vyvstaly obavy, že může dojít k ochlazení, k poklesu valuace, nicméně investiční strategie jsou vždy dlouhodobé. To, co se děje v daném roce, není z investičního hlediska zase až tak důležité. Důležitý je 5–10letý horizont. Jako investor musím být připraven na výkyvy, které nás potkávají a potkají. Jinými slovy, nejedná se o investování spekulativní, ale strategické.

o investování do této oblasti obrovský, bohužel s výjimkou našeho regionu. Vychází to z investorské struktury, kterou v západní Evropě, zejména ve Spojeném království, tvoří primárně institucionální investoři a subjekty disponující opravdu velkým kapitálem. A i když segment start-upů např. v Evropě významně roste, pořád je v poměru k množství potenciálních investorů malý. Abyste se tedy do VC fondu dostal nebo aby o vás fond vůbec začal uvažovat, musíte pro něj mít vysokou přidanou hodnotu.

V ČR institucionální investoři aktivní ve VC fondech naopak v zásadě neexistují. Všechno je to ale o trendech: co je běžné v USA, začne být se zhruba 3–5letým zpožděním běžné i ve Spojeném království, pak to postupuje přes severské země do Německa a následně i do ČR, resp. do střední Evropy. Myslím tedy, že v několika dalších letech začnou do VC fondů investovat i lokální banky a pojišťovny. Nahrává tomu i současná, pandemická doba, kdy se ukazuje, že technologie nejsou jen nějaké hračky pro pobavení, nýbrž významně důležité odvětví.

Foto: ČAP

Martin Hudeček

Absolvoval Ekonomicko-správní fakultu Masarykovy univerzity, obor ekonomika a management, dále kreativní producentství na AMU, tříletý výcvik systemického koučování či dvouletý výcvik systemické terapie a poradenství. Garantuje mezinárodní pětiletý program managementu na DAMU. Bývalý jednatel a CEO firmy ORBIT. Je předsedou dozorčí rady Pillow pojišťovny, členem dozorčí rady společností Credo Ventures a Algamo a asset manažerem ve společnosti RSJ Investments. Věnuje se koučování, poradenství a facilitaci.

Plánujete rozšířit svoji investorskou působnost z Evropy, která je nyní pro Vás hlavní oblastí, i do dalších světadílů?

Z dlouhodobého hlediska určitě ano. Očekávám, že během tří let zahrneme do svého portfolia i některý fond z USA; jsme v kontaktu také s trhem v Izraeli. O Asii zatím neuvažujeme, neboť tento trh je pro nás příliš neznámý a platí, že musíte investovat tam, kde se skutečně vyznáte a kde máte dobré kontakty. I tento byznys, ačkoliv je majoritně postaven na technologiích, se odvíjí od toho, komu věříte a zda dotyční lidé věří vám (aby vás do svého byznysu vůbec pustili).

Zakladatelé nejlepších start-upů si vybírají ty VC fondy, kterým mohou důvěřovat, a ony zase zkušené investory s dlouhodobou strategií.

Jak už jsem ale naznačil, evropský trh významně roste. Roste počet unicornů, což jsou start-upy, které dosáhnou valuace 1 mld. USD. Stejně tak se zvyšuje i celkový počet nových start-upů a VC manažeři, včetně těch lokálních, získávají více zkušeností, což přispívá k všeobecnému růstu důvěry. Evropa je pro nás tedy stále zajímavá.

Lidé, kteří si prošli úspěšnou start-upovou zkušeností v rámci nějakého regionu, v daném regionu zůstávají nebo se do něj navracejí, ať už jako investoři, nebo jako zakladatelé svých projektů. Tím se pak zrychluje vývoj a odvětví v regionu nabývá na svém potenciálu. To můžeme vidět i lokálně: kdo strávil nějakou dobu v Avastu nebo s Tomášem Čuprem v Rohlíku, zvyšuje pravděpodobnost toho, že dříve nebo později založí vlastní start-up.

Argumentem pro Evropu je také potřeba její vyšší nezávislosti na USA a zejména Asii. IT je strategickou oblastí a EU si to uvědomuje a stále více tento segment podporuje. Technologická závislost je zde jak politicky, tak ekonomicky velmi nebezpečná.

Jaké technologie jsou nyní v popředí zájmu?

Především ty, které pomáhají zvládnout současnou pandemii, tedy cokoliv, co umožňuje realizaci on-line hovorů neboli pohybování se v kyberprostoru. Např. společnost Hopin vznikla jako start-up před necelými dvěma lety; poskytuje službu pro pořádání virtuálních konferencí. Nyní je to prakticky jediná platforma, na které můžete udělat kvalitní konferenci, a její valuace je v současnosti 10 mld. USD. Během dvou let. Jak každý podnikatel ví, načasování je velice důležité.

Dále se jedná: a) o technologie zajišťující bezpečnost: s vyšším pohybem v digitálním prostoru se samozřejmě zvyšují rizika s tím spojená; b) o nástroje zvyšující efektivitu a automatizaci, např. v podobě přepisu jednoho formuláře do druhého bez přítomnosti člověka; c) o technologie podporující vytěžování velkého množství dat, nejen proto, že za poslední rok se jejich objem díky pandemii markantně navýšil, a d) o technologie upevňující B2B.

Roste ale také počet investorů zájmaících se specificky o udržitelnost, tj. o to, zda investujeme do projektů, které zlepšují nebo alespoň nezhoršují stav planety. To mimochodem tvoří jednu z našich tezí. Oblast ESG považují za velmi atraktivní a v tomto ohledu připravují novou strategii. Osobně si přejí mít v portfoliu projekty, které ekologii prospívají.

Spatřujete v těchto preferencích nějakou změnu vůči době před pandemií koronaviru?

Určitý posun zde je, ale řekl bych, že není revoluční. Na počátku vyvstaly obavy, že může dojít k ochlazení, k poklesu valuace, nicméně investiční strategie jsou vždy dlouhodobé. To, co se děje v daném roce, není z investičního

hlediska zase až tak důležité. Důležitý je 5–10letý horizont. Jako investor musím být připraven na výkyvy, které nás potkávají a potkají. Jinými slovy, nejedná se o investování spekulativní, ale strategické. Vybudování úspěšného start-upu trvá minimálně pět, spíše ale 7–10 let. Pandemie tedy prověřila především management a schopnost adaptace, a to nejen na straně start-upů.

Pro manažery VC fondů bylo dříve nepředstavitelné, že by uskutečnili investici, aniž by se se zakladatelem start-upu osobně nepotkali, protože primárně se investuje do lidí, do konkrétního týmu, do příběhu. Během pár měsíců se ale všichni adaptovali a očekávaný negativní dopad na tempo rozhodování se neprojevil. Jinou otázkou je dopad na kvalitu rozhodování; na tu ovšem budeme mít odpověď až v dalších letech.

Naopak u start-upů bylo ve střední Evropě vidět určité zpomalení. Důvodů může být více. Klíčovým byl ovšem, myslím, strach z budoucnosti. Pustit se do riskantního podniku, jakým je budování start-upu, v době, kdy čelíte tak zásadní disrupci, to chce opravdu velkou odvahu a odhodlání. Budování start-upu je mimořádně těžká výzva a podstoupit ji v době, kdy je možná v ohrožení vaše rodina, možná přijde recese... Všechna „možná“, která jsme na počátku pandemie řešili, výrazně ovlivnila – věřím, že jen dočasně – počet nových projektů. Proti tomu ovšem jde skokově vyšší adaptace technologií, která otevírá nové a nové problémy, jež mohou start-upy řešit. Čekám tedy výrazné oživení i v počtu kvalitních start-upů.

Jak poslední společenský vývoj podle Vás ovlivňuje pojišťovnictví?

Krátkodobě se rozhodně ukázalo, že i pojišťovny se dokázaly adaptovat a prošly zásadní změnou fungování bez výrazného negativního dopadu. Může jim to dát odvahu začít s inovacemi. Proměna chování klientů je oblastí, o které ví každá pojišťovna jistě více než já.

Ze střednědobého, až dlouhodobého hlediska technologie umožní vznik zcela nových forem. Už nyní se dá vysledovat trend vzniku specializovaných pojišťoven, které díky technologiím mohou působit na širokém trhu a oslovovat pouze určitý, velmi specifický segment klientů. Automatizace celého procesu (od sjednání smlouvy po vyřízení pojistné události) může být dalším směrem. Nejde se vrátit zpět. Digitalizovaný proces je zkrátka jednodušší, efektivnější, nezávislý na konkrétním místě.

Do jaké míry jsou pojišťovny otevřeny změnám?

Téměř každá kniha pro manažery začíná tím, že aby nastala změna, musí být přítomna naléhavost (*úsměv*). V pojišťovnictví je ale třeba rozlišovat i trochu regionálně a podle stadia vývoje toho kterého subjektu. V ČR vidíme pojišťovny jako Pillow, Direct a Simplea, tedy nové hráče, kteří přinášejí jiný způsob fungování – a to dříve nebo později začne ovlivňovat celý náš sektor.

Inovace také přicházejí na základě tlaku a potřeb klientů. Distribuční kanály se tak více diverzifikují a více hledají

Pojištnictví je konzervativní, protože musí ustát rozličné krize, ale dokud to bude akcionáři považováno za „bezpečné“ aktivum, bude mít management pojišťoven pro větší změny velmi omezený prostor.

svoji specifickou klientskou hodnotu, a proto budou více tlačit na své partnery, tj. pojišťovny, aby jim patřičné změny umožnili. O digitalizaci víme všichni už dlouho, ale nyní přichází moment jejího rozmachu. Např. německý start-up Wefox představuje enormně rostoucího pojišťovacího zprostředkovatele, který celou svoji filozofii staví na *end-to-end* digitalizaci celého procesu, umožňující mu, aby se o něj nemusel vůbec starat. Již skupuje menší společnosti, vstupuje do Polska a jednou nepochybně vstoupí i do ČR. Z dlouhodobého hlediska se tak bude více a více narušovat vnímání toho, že je tady nějaký trh jako ČR. V digitalizaci nejsou hranice tak jasně definované, tím pádem i konkurence začne být mnohem širší než nyní.

Pojištnictví je konzervativní, protože musí ustát rozličné krize, ale dokud to bude akcionáři považováno za „bezpečné“ aktivum, bude mít management pojišťoven pro větší změny velmi omezený prostor.

V porovnání se start-upy nemusí být u subjektů s mnohaletou tradicí úplně snadné přeorientovat způsob svého myšlení v krátkém časovém horizontu. Jak má tedy firma postupovat, chce-li provést zásadní změnu?

O tom pojednává spousta knih, a ve finále se stejně ukáže, že jednotlivé příběhy jsou poměrně unikátní a že se pro změnu musí sejít více faktorů. Primárně musí velká systémová změna nastat shora, od akcionářů a následně od top manažerů. V určité fázi musí být samozřejmě podpořena i chtěním zespodu, ale v zásadě to probíhá shora dolů.

V pojišťovnách to teprve musí přijít – zmiňovaný okamžik naléhavosti, který ale musí být neoddiskutovatelný. Ten zatím nenastal. A pokud bych to měl odhadnout, impulz naléhavosti přijde ze strany regulátora prostřednictvím nějaké směrnice, která pojišťovny přinutí změnit se. Dále si myslím, že to bude o důsledné personální transformaci. V pojišťovnách oproti jiným oborům pracují zaměstnanci mnohdy více než 20 let. Chybí diverzifikace, různost, možnost učit se z jiných oborů, přinášet zkušenost z jiných regionů, kultur, segmentů.

Oproti bankám mají pojišťovny jednu zásadní výhodu, díky níž jsou prostě atraktivní – jejich role je nezpochybnitelná, dělají velmi užitečnou práci, mají možnost přímo ovlivnit životy. Nemusí se tedy zatím posouvat radikálně, hledat zcela novou identitu. Pojišťovny se klidně mohou učit od jiných. Nic nemusí složitě vymýšlet. Pouze je třeba hledat, objevit a vhodně převzít/implementovat. Věřím ale tomu, že pojišťovny to vědí. Jenom se nesmíme bát chyb.

Jak Češi umí pracovat s chybou?

Myslím, že je to lepší a lepší, ale pořád je to hrůza (*smích*). Pořád se chyb bojíme a je to běh na dlouhou trať. Vychází to z výchovy, z toho, v jakém se pohybujeme prostředí a jakými lidmi se obklopujeme. Objevují se skupiny, které chybu už považují za zdroj učení, ale pořád jsou malé. Těžko hodnotit; je to dáno ekonomickou situací jedince, sebevědomím, vzdělaností, oborem působnosti... Spousta lidí má strach z chyby jako svůj limit; pořád to v lidech je – frustrace z toho, že se něco nepodařilo. Postupně se to ale mění – v tom jsem optimista a můj optimismus je živěn možnostmi pracovat se studenty, novou generací, která má opravdu obrovský potenciál.

Zmiňujete-li studenty, Vy jste spoluvůdcem a garantem mezinárodního pětiletého programu managementu na Divadelní fakultě Akademie múzických umění v Praze (DAMU). Jak si DAMU užíváte?

DAMU, to je moje srdcovka (*úsměv*), už proto, že to není ten typ školy, abyste si prostě nějakou vysokou školu vybral, ale je to ten typ školy, kde už musíte mít nějaký důvod. V ročníku je 12 studentů, a abyste obstál, musíte být hodně angažovaný. S takovými studenty je pak radost pracovat. A i oni mě učí svému způsobu myšlení a zmiňovanému mladistvému optimismu. Všichni máme svoji autentickou zkušenost, a pokud si zažijete a zkusíte určitý druh myšlení a máte v sobě motivaci zlepšovat se, najednou vidíte, že věci během nějaké doby jdou a už nejsou problémem a jsou pro vás naprosto přirozené a staly se vaší součástí.

Své studentské programy mám založeny spíše na koučování a mentoringu; studentům dávám velký prostor. Vycházím z předpokladu, že spoustu věcí vědí sami a spíše je to o tom, ukazovat jim, jak své znalosti a zkušenosti přetvořit do akce.

Před nástupem na pozici asset manažera jste působil v poněkud jiné oblasti, investice do rané fáze technologických projektů pro Vás tedy byly nové. Co Vám poslední roky daly a co jste se naučil, popř. co jste musel na sobě změnit?

Deset let jsem řídil firmu: měl jsem na trhu poměrně slušné renomé, znal jsem jazyk oboru – a najednou jsem nic z toho neměl: v oboru jsem nikoho neznal, tématům jsem nerozuměl a neměl jsem status. Jedna věc je, že máte na vizitce napsáno „CEO“, ale druhá věc je, zda máte oprávněný respekt svého okolí a zda mu jste schopni poskytnout nějakou přidanou hodnotu. To mě, myslím, vedlo k mnohem větší pokoře

a poznání, že určitý status je i pro mě důležitou berličkou. Současně mi to dalo šanci znovu se hodně učit. Není třeba se stydět před obchodními partnery a zakrývat, že v dané oblasti začínáte.

Člověk si musí uvědomit, v čem spočívá jeho primární hodnota, jak vůči sobě, tak vůči svému okolí. Pominete-li zkušenosti, které v následujících letech načerpáte, navracíte se zpátky k tomu, co jste a co budujete v podstatě od dětství. Takže změna oboru mi poskytla čistší pohled na sebe sama. Mým hlavním úkolem je nastavit strategii a tu odřídít v rámci kvalitního týmu, který jsem vytvořil. A tohle platí pro všechny obory. Jedním z nejčistších projevů důvěry pak je, když vám investoři svěří své peníze.

Věnujete se také koučování a souvisejícím disciplínám. Co Vás k tomu přivedlo?

Dostal jsem se k tomu přes naši firmu ORBIT. Potřebovali jsme zvládnout nástupnictví, kdy jsme s kolegy přebírali řízení firmy od jejích zakladatelů. Když chcete dělat udržitelné systémové změny, najednou si nevystačíte s tím, že někomu říkáte, co má dělat, ani s tím, že nahrazujete jedny lidi jinými lidmi, protože pak zjistíte, že je to pořád stejné a že musíte změny dělat na jiné úrovni, v nastavení celého systému, v tom, jak společně lidé a týmy fungují. Tomuto jsem v té době nerozuměl a na doporučení jsem tehdy začal studovat koučování a teorii sociálních systémů. Fascinuje mě fungování a možnosti ovlivnění jednotlivce, týmu i celé firmy.

Jak na sobě pracujete Vy osobně?

Mám rád lidi, takže mě baví být s nimi ve spojení. Neznamená to, že bych přišel do místnosti a bavil všechny přehřelí vtípů, ale mám rád energii mezi lidmi a jsem rád její součástí. A když s lidmi pracujete, vede vás to k tomu, že se potřebujete dozdělovat, protože cítíte své limity. Nejprve člověk musí umět pomoci sobě, aby mohl pomoci někomu jinému. VC fondy jsou velmi často vedeny velice úspěšnými podnikateli s významnými zkušenostmi, takže se mohou učit od těch nejlepších evropských lídrů. Zajímám se také o psychologii člověka.

Jinak si dávám pozor, jakými lidmi se obklopuji, protože každý vás vždy nějakým způsobem ovlivňuje, především lidé vám nejbližší: moje partnerka, děti, rodina, přátelé, obchodní partneři...

Jaký by podle Vás měl být vedoucí týmu?

Musí znát sám sebe – v čem spočívá jeho síla a limity. Mít vizi a sdílet ji. Znat dobře členy svého nejbližšího týmu a vědět, proč si je vybral, a vytvářet podmínky k jejich rozvoji, vyzískávat ze sebe i svého týmu to nejlepší. Takových pouček můžeme určit nekonečně. Začal bych asi u autenticity a nelpění. Každý má šanci najít svoji silnou oblast a pořádně ji využít a obklopovat se lidmi, kteří jeho limity vyvažují. Já si hrozně užívám toho, jak jsou mí lidé skvělí, jak překonávají moje očekávání. Chci, aby mě co nejdříve vytlačili z křesla (*úsměv*) – to mě udržuje v pozornosti a nutí k seberozvoji. Je skvělé nelpět.

Před jakou výzvou nyní stojíte?

Otevíráme třetí fond hlavní tech strategie. Jedná se o fond fondů investující do VC fondů v Evropě. Ve třetí *vintage* cílíme na velikost 80 mil. EUR, čímž jsme vytvořili prostor pro nové investory, včetně těch institucionálních. Získat kapitál je vždy výzva.

Za hlavní výzvu roku 2021 ale považuji cíl postavit tým k vytvoření investiční strategie pro ESG investice. Chceme investovat do nejlepších projektů zaměřených na udržitelnost a na cestě se otevírá spousta nelehkých úkolů, aktuálně např. jak měřit udržitelnost, aby se dalo měření pravidelně opakovat, a sledovat rozdíly, např. na zmíněném tech fondu.

Co je podle Vás při vedení lidí nejtěžší?

Nejtěžší je překonat své ego. A také dobře delegovat – to je nadmíru složitá disciplína. Je nutné podržet si vrcholnou zodpovědnost, ale zároveň ponechat i určitou odpovědnost a pravomoce týmu. To vyžaduje poměrně vyváženou schopnost odhadnout hranici, kdy už se musím do věci vložit, a cit pro to, ponechávat druhým spíše více prostoru než méně. Další důležitou schopností je najít do týmu dobré lidi a starat se o ně. Dnes není prostor k tomu, setrvávat v průměru. Je třeba hledat lidi, kteří svým profilem odpovídají požadovanému nastavení, a umožnit jim ještě se zlepšit.

V rámci koučování se zabýváte také osobním rozvojem vrcholových lídrů.

Koučing je můj koníček, proto si mohu klienty vybírat. A vybírám si takové klienty, kteří jsou pro mě zajímaví a mají v sobě jiskru. Řekl bych, že v něčem musí být až extrémní, např. v touze něčeho dosáhnout nebo být užiteční svému okolí, až zapomínají na sebe. Nebo mohou být třeba velcí snílci. Takoví pak potřebují dobrý tým, aby se ve svých idejích neztratili.

Jak Vy jako kouč vnímáte dění uplynulého roku, tzn. jak moc byl svět připraven na změny vyplývající z pandemie koronaviru a jak k ní nakonec přistoupil?

Myslím, že adaptace lidstva proběhla skvěle. Pandemie ukázala, proč jsou lidé tak silní – dokážou se rychle přizpůsobit.

Dokud působí stres, rychle se adaptujete; jakmile odezní, nastává druhá fáze, kdy se probudíte v odlišné realitě. Najednou začnou firmy fungovat jinak; zpochybní se, jestli jsou v nich lidé potřeba. A v této druhé fázi začíná adaptace systémová, dlouhodobě udržitelná. Nyní se pořád ještě nacházíme v krizovém managementu. Nějak jsme se přizpůsobili, ovšem málokdo provedl systémové změny. Skutečná adaptace a s ní spojené výzvy ale, myslím, teprve nastanou.

Děkuji Vám za rozhovor.

Efektivní využití moderních nástrojů pro upisování rizik přírodních katastrof

RNDr. Alice Hladíková / Aon Impact Forecasting

Ing. Jakub Aška / Aon Impact Forecasting

Škody z přírodních katastrof patří mezi zásadní témata v oblasti primárního pojištění a jeho následného zajištění. Rozsah jejich finančního dopadu na společnosti přímo souvisí s efektivitou jejich upisovací strategie. Přestože neexistuje dokonalý nástroj pro kvantifikaci těchto škod, současné katastrofické modely mohou stanovení potenciálních škod značně usnadnit a zpřesnit.

Jejich vývoj se ubírá směrem, který kombinuje co nejdetailnější zmapování přírodního nebezpečí a výpočetní algoritmus umožňující kvantifikaci potenciální škody pro jakoukoli lokalitu. Uplatníme-li zároveň současné přístupy softwarového inženýrství, je možné tyto moderní metody a modely přímo integrovat do existujících procesů pojišťoven. Tento článek tedy pojednává o současných trendech v upisování rizik přírodních katastrof a o benefitech, které by mohla přinést jejich revize.

K čemu slouží a jak funguje katastrofický model

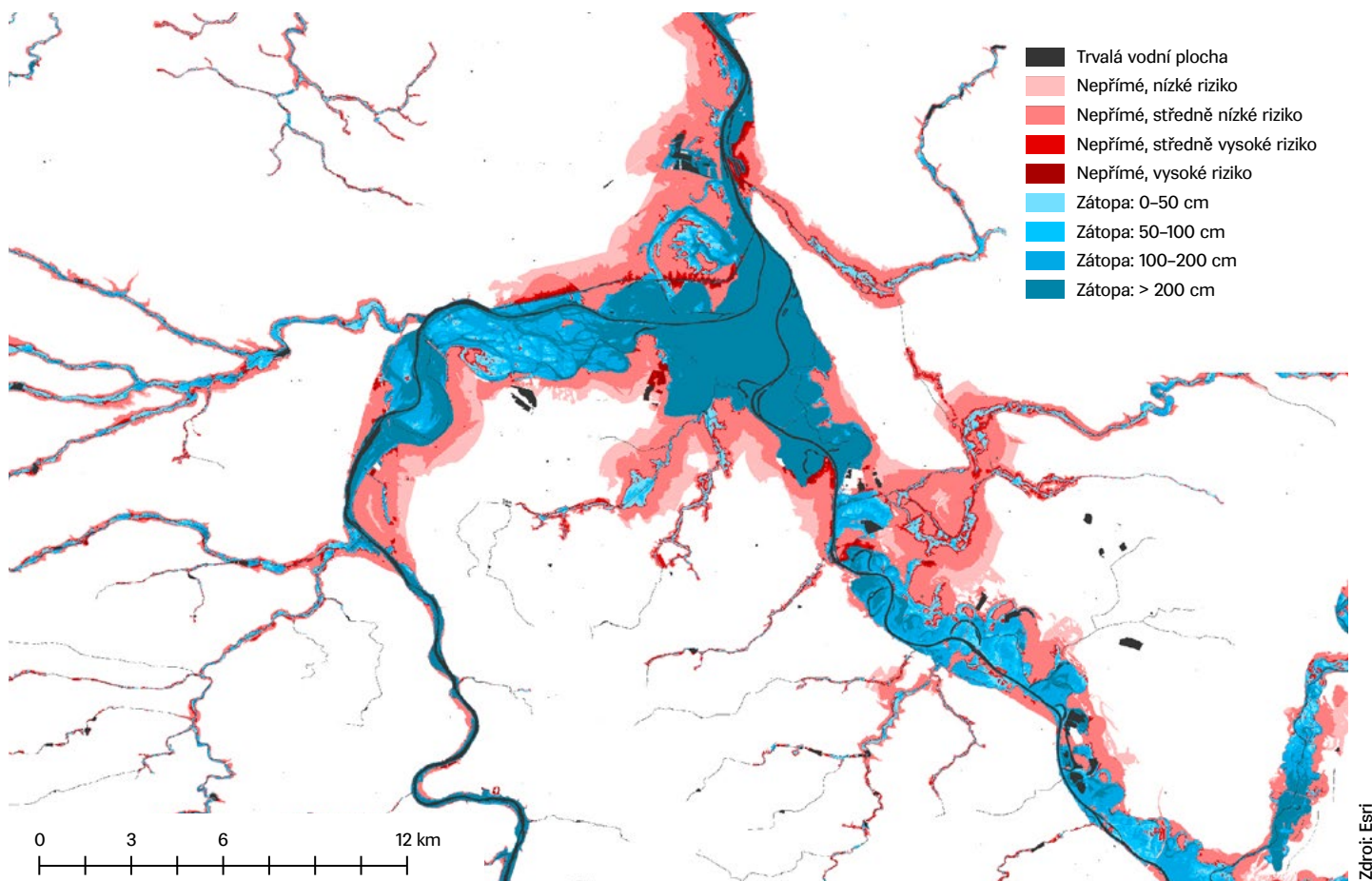
Katastrofické modely slouží ke kvantifikaci míry rizika, což v pojistném a zajištěném odvětví umožňuje odhad škod způsobených přírodními živly, jako jsou např. povodně, vichřice, zemětřesení či krupobití. Každý katastrofický model je sestaven tak, aby co nejvěrněji reprezentoval tzv. „hazard“, což je detailní popis intenzity dané přírodní hrozby v modelovaném území. V případě povodňových modelů je intenzita hazardu pro jednotlivou lokaci nejčastěji vyjádřena jako hloubka zaplavení pro konkrétní dobu opakování povodně (např. pro tzv. „stoletou vodu“) v dané oblasti či přesněji na daném segmentu říční sítě. Přesné stanovení povodňových rozlivů a jejich hloubek vyžaduje mj. extrémně přesná data o terénu a záznamy ze sítě měřicích (limnigrafických) stanic. Následným statistickým zpracováním a extrapolací těchto dat lze vytvořit robustní katalog syntetických událostí, jež mohou modelované území teoreticky postihnout. Přesný počet těchto umělých katastrofických scénářů ve stochastickém katalogu se liší v závislosti na živlu, velikosti modelovaného území a použité metodice – např. u povodňových modelů pokrývajících území jednoho státu se jedná o desetitisíce až statisíce, u panevropského modelu krupobití až o miliony nasimulovaných pravděpodobných událostí. Každá z těchto událostí má kromě své podrobné mapy intenzit v zasažené oblasti stanovenou i pravděpodobnost výskytu. Při aplikování modelu na konkrétní portfolio pojišťovny je pak jednotlivým pojištěným lokacím přiřazena odpovídající hodnota pro každou událost z katalogu.

Další důležitou komponentou katastrofického modelu je tzv. „zranitelnostní modul“, který pomocí škodních křivek převádí hodnotu hazardu na relativní škodu (škodní poměr). Zranitelnostní křivky tedy vyjadřují, jak bude určitý typ majetku (např. dřevěná jednopatrová budova, podsklepený pětipatrový betonový dům nebo logistická hala, včetně jejího vybavení) reagovat na určitou hloubku zaplavení a jakou škodu tato událost na majetku zapříčiní. Škodní křivky často vznikají na půdě technických institucí. Pro následnou aplikaci v pojišťovnictví lze jejich hodnoty nadále významně zpřesnit kalibrací na reálných škodních datech poskytnutých pojišťovnami.

Katastrofické modely tedy ve výsledku kvantifikují škody na jednotlivých lokacích v portfoliu pro každou událost v katalogu. Statisticky zpracované výstupy lze vyjádřit pomocí křivky opakování *n*-letých škod (*exceedance probability curve*) či odhadu průměrné roční škody (*average annual loss*, AAL). Samozřejmě součástí je také zohlednění pojistných podmínek, jako jsou limity či spoluúčasti. Modely umožňují získat výsledky pro mnohá členění dle geografických celků (PSČ, kraje, státy), pojistné kmeny či jednotlivé pojistky v portfoliu. Výstupy z katastrofických modelů jsou pak nejčastěji využívány k nastavení zajištěných programů pojišťoven či jako vstup pro stanovení solventnostního kapitálového požadavku (*solvency capital requirement*) v rámci regulačního konceptu Solventnost II.

Současné přístupy k primárnímu úpisu a jejich limitace

Koncepce primárního úpisu v pojišťovnictví není jednotná, a to nejen globálně, ale ani v rámci ČR nebo SR. Společnosti využívají různé přístupy a nástroje, jejichž vývoj a četnost aktualizací závisí na potřebách jednotlivých pojišťoven, ale také na dalších okolnostech, jako je např. malý objem pozorovaných škod způsobených přírodními živly v minulosti. Společnosti tak mohou být dlouhodobě spokojeny s nástroji, které prozatím

Obrázek 1: Mapa povodňového nebezpečí pro dobu opakování 100 let

neprokázaly žádné výrazné selhání, byť mohou existovat modernější, efektivnější a především mnohem přesnější metody.

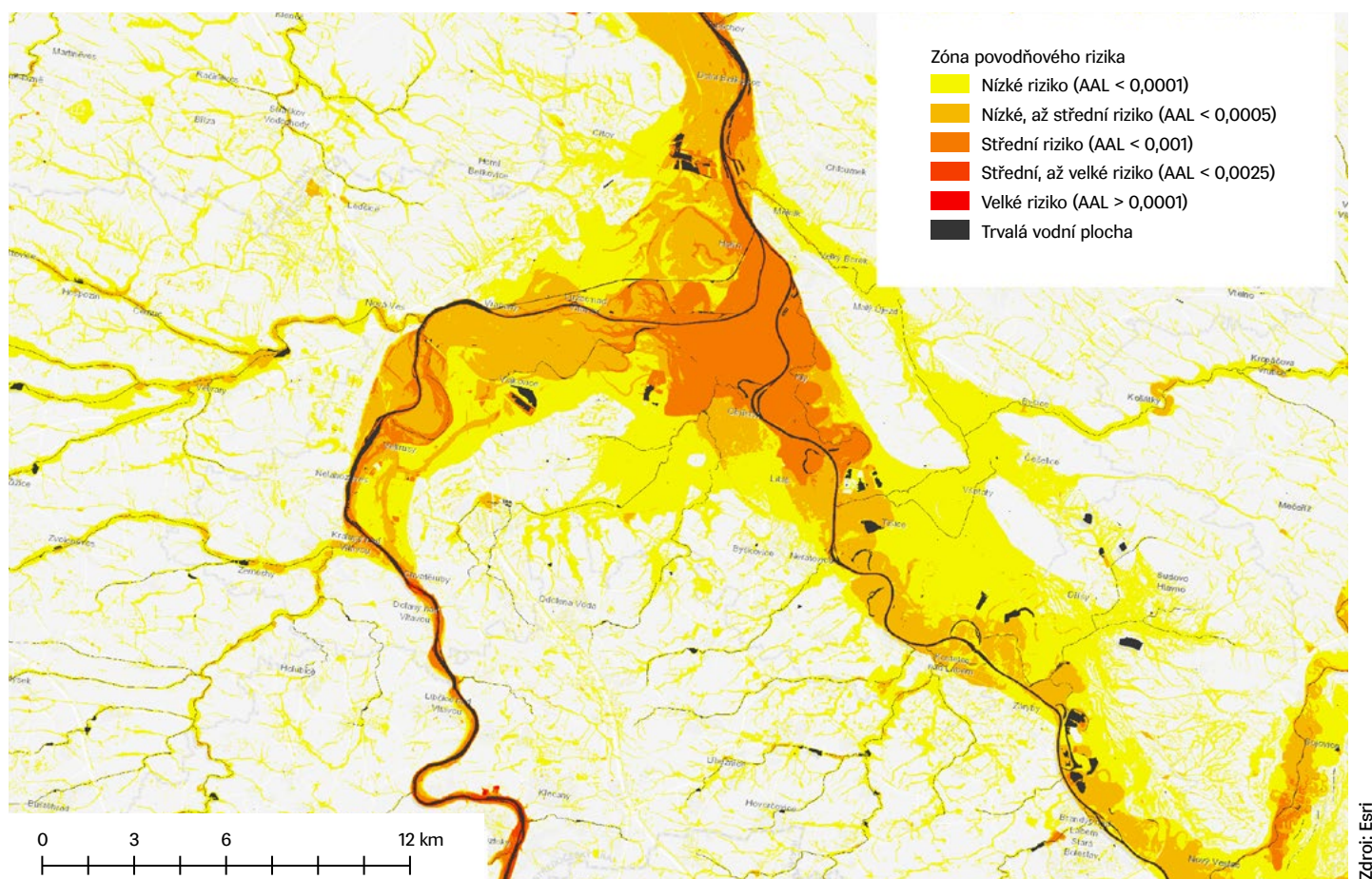
Vhodným příkladem pro ilustraci přístupu k primárnímu úpisu rizik z přírodních katastrof v ČR jsou povodně. Současnými základními podklady jsou mapy vyjadřující intenzitu hazardu v různých podobách. Těmi mohou být např. hranice povodňového rozlivu pro sadu vybraných dob opakování či různé zonace povodňového rizika. Jednotlivé zóny mohou být popsány určitou mírou pravděpodobnosti zaplavení, od nejčastěji zaplavitelných území v bezprostřední blízkosti vodních toků až po zónu s pouze teoretickou úrovní povodňového nebezpečí. Pojišťovny na základě těchto podkladů definují a naceňují své pojištné produkty. Samotná informace o pravděpodobnosti či hloubce zaplavení však nemusí být uspokojivá, jelikož zcela postrádá zohlednění rozsahu potenciální škody. Používané mapy hazardu (mapy povodňového nebezpečí) také nebývají vždy dostatečně často aktualizovány a jejich prostorové rozlišení, a tedy i přesnost, může ohrožené lokality indikovat nesprávně. Obsah mapy by měl dále přesně reflektovat aktuální stav protipovodňové ochrany. Od katastrofální povodně v roce 2002 vznikla rozsáhlá protipovodňová opatření, která pokud nejsou v povodňových mapách přesně zanesena, mohou vést k zavádějícím závěrům. V praxi pak mohou existovat oblasti, které jsou vyhodnoceny jako „nepojištitelné“, ačkoliv by využití přesnějších metod mohlo poukázat na nižší pravděpodobnost výskytu škody a moderní nástroje by tuto potenciální škodu umožnily kvantifikovat. Studium škodních dat navíc prokázalo,

že povodeň může i mimo odhadované záplavové území způsobit ztráty na majetku zapříčiněné tzv. „off-flood plain“ typem povodně (např. škody způsobené zpětným vzduším skrze kanalizační přípojky apod.). Dalšími aspekty, které v případě map povodňového nebezpečí nebývají zohledněny, jsou škody způsobené pluvialními povodněmi (povodně z přívalem srážek).

Výše zmíněné nedostatky současných upisovacích nástrojů a procesů mohou být řešeny efektivním využitím výstupů moderních katastrofických modelů.

Nové trendy a příklady z praxe

Dynamika vývoje procesu upisování rizik z přírodních katastrof je přímo závislá na zkušenostech s významnými škodními událostmi, např. s rozsáhlými povodněmi, které způsobily výrazné škody na portfoliích pojišťoven. Společnosti většinou až *ex post* přistoupí k revizi svých metod hodnocení rizik a strategie primárního úpisu. Jako příklad můžeme uvést dvě kanadské povodně z roku 2013, které zasáhly oblasti Calgary (provincie Alberta) a Toronta (provincie Ontario). Tyto události přímo přispěly k transformaci způsobu upisování povodňových rizik v celé Kanadě. V současné době existuje na lokálním pojištném trhu minimum společností, které by ve svých upisovacích strategiích nezohledňovaly výstupy z katastrofického povodňového modelu. Detailní povodňový model totiž dokáže poskytnout odhad finanční ztráty v podobě relativní hodnoty AAL pro každou jeho výpočetní „buňku“ v rámci

Obrázek 2: Mapa povodňového rizika z povodňového modelu pro ČR

celého modelovaného území. Vezmeme-li hodnotu AAL v každé buňce a data dále vizualizujeme, získáme mapu tzv. „povodňového rizika“ pokrývající území celého státu. Pomocí takové mapy lze vynásobením relativní hodnoty AAL s pojistnou částkou odvodit průměrné roční škody v absolutních hodnotách pro jakoukoliv lokalitu. Společnosti pak mohou tato detailní data jednoduše implementovat do svých upisovacích procesů a interních aplikací, např. s využitím nástrojů API (*Application Programming Interface*). Hodnota AAL (průměrné roční škody) je pak v praxi používána jako technické (netto) pojistné, tedy minimální výše pojistného dlouhodobě zaručující vyrovnaný škodní průběh. Další složky pojistného jsou pak stanoveny jednotlivými společnostmi na základě jejich apetitu k riziku, požadavků na ziskovost apod.

Mapy průměrných ročních škod nelze však použít jako vodítko ke stanovení technického pojistného pro všechny typy rizik v portfoliu. Pro rozlehlejší komerční nebo průmyslové areály či pojistky zahrnující více geograficky rozptýlených lokalit by lepší představu o hodnotě technického pojistného přinesla kalkulace přímo katastrofického modelu. Do modelu by vstoupila data o poloze a typu jednotlivých objektů i různé pojistné podmínky na úrovni lokací, příp. na úrovni celé pojistky. Individuální řešení klíčových pojistek může pak přinést nový rozměr o představě technického pojistného a poukázat na potřebnou rekalkulaci stávajících hodnot.

Porovnání přináší obrázky 1 a 2, kde u obrázku 1 znázorňují modré plochy hloubku zaplavení z říčního typu

povodně (*fluvial*) a červené pak empirické intenzity *off-flood plain* povodňového nebezpečí pro dobu opakování 100 let. Obrázek 2 představuje škálu relativních hodnot AAL rozdělených do zón pouze pro ilustraci.

Závěrem

Každoročně čelí pojišťovny po celém světě mnoha přírodním katastrofám, které v lokálním i regionálním měřítku generují značné škody. Velikost těchto škod je však přímo závislá na vyspělosti upisovací strategie a na přesnosti kvantifikace rizika konkrétní společnosti. Efektivním využitím moderních nástrojů, mezi něž patří i současné pravděpodobnostní katastrofické modely, mohou pojišťovny redukovat potenciální škody z přírodních katastrof a pozitivně tak ovlivnit finanční dopady živelních pohrom na jejich dlouhodobou ziskovost. V případě úpisu povodňových rizik nabízí pravděpodobnostní model přesnější představu pro stanovení pojistného než mapa povodňového rozlivu.

Společnost Aon Impact Forecasting v současné době dokončuje vývoj nové generace povodňového modelu pro ČR, který na našem trhu představuje nejmodernější nástroj pro hodnocení povodňového rizika. V kombinaci s pokrokovým softwarovým řešením umožňuje jednoduchou implementaci do stávajících systémů pojišťoven, které mohou přesněji kvantifikovat pravděpodobné škody z povodní a zefektivnit tím strategii primárního úpisu.

Aktuální právní přístup k dynamickému biometrickému podpisu

Mgr. František Korbel, Ph.D. / advokátní kancelář HAVEL & PARTNERS

JUDr. Dalibor Kovář / advokátní kancelář HAVEL & PARTNERS

Mgr. Ján Jaroš / advokátní kancelář HAVEL & PARTNERS

Vlastnoruční podpis je prakticky odjakživa klíčovým prvkem ke stvrzení závaznosti, konečnosti a vážnosti právního jednání. V posledních 10 letech jsme ale byli svědky relativně masivního nasazení technologie dynamického biometrického podpisu (DBP) v soukromém sektoru, který měl v rámci digitální transformace organizací nahradit vlastnoruční podpis na papír.

DBP je bezesporu velmi zajímavým příkladem provedení elektronického podpisu, k němuž se cítí být kompetentní kvalifikovaně se vyjadřovat celá řada odborníků, což jej často obestírá jistou mírou nejistoty co do jeho právní závaznosti a uznatelnosti českými soudy. Technologické společnosti i jejich zákazníci v jeho realizaci vnímají přínosnou bezbariérovou náhradu papírového procesu v zabezpečeném digitálním prostředí. Jeho kritici naopak poukazují na údajná související bezpečnostní rizika a *a priori* jej odmítají.

Jak uvedeme níže, klíčový pohled na závaznost „digitálního“ vlastnoručního podpisu vychází z perspektivy smluvních stran, které jej v soukromém styku chtějí použít a používají. Od toho se musí bezvýjimečně odvíjet právní hodnocení minimálně z pohledu hmotného práva. I v procesním právu by tento pohled měl tvořit základ pro hodnocení jednání stran, byť v případě sporu může být potřeba součinnost dodavatele technologie a jeho (korporátního) zákazníka. Zásadní právní nejistota by nicméně neměla být namístě.

To by ale nesměl Úřad pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ) v roce 2019 zpochybnit samotnou podstatu DBP. I přes svůj dlouhodobý konstantní (a spíše neutrální) přístup vydal kontroverzní a trhem i právní obcí nikdy nepřijaté, kritizované rozhodnutí, v němž u finanční instituce konstatoval rozpor používání DBP s principy zpracování osobních údajů. Nejenomže ÚOOÚ od té doby své rozhodnutí nezopakoval, ale ani nezměnil své jediné oficiální stanovisko k tematice DBP z roku 2014, které je přesně opačné a použití DBP dovoluje. A navazující diskuze s ÚOOÚ dle jejich aktérů dlouhodobě nevedou k žádnému výsledku, což trhu ani elektronickému jednání obecně příliš nepomáhá.

Rádi bychom proto představili svůj názor, jak aktuálně přistupujeme k DBP z pohledu práva, a to samozřejmě nejen v sektoru pojišťovnictví, který DBP relativně hojně používá.

Právní úprava elektronického podpisu

Nelze začít jinak než zopakováním základního právního rámce a rozdělením úrovně elektronického podpisu dle evropského nařízení eIDAS¹ a zákona č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, ve znění pozdějších předpisů, (ZSVD):

- 1) Elektronickým podpisem, v českém prostředí často také prostým elektronickým podpisem, se rozumí „data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a která podepisující osoba používá k podepsání“². Jde vlastně o množinu všech elektronických podpisů, jež nejsou součástí následujících kategorií 2–4), v praxi vyjádřenou nespočtem technických provedení, která nejsou založena na asymetrické kryptografii, ač ji mohou využívat pro související operace.
- 2) Zaručeným elektronickým podpisem je vyšší a důvěryhodnější úroveň, kde je podpis jednoznačně spojen s podepisující osobou a umožňuje její identifikaci, je vytvořen pomocí dat pro vytváření elektronických podpisů, která podepisující osoba může s vysokou úrovní důvěry použít pod svou výhradní kontrolou, a je připojen k datům takovým způsobem, že jakákoliv následná změna by byla zjištělná³. Z pohledu českého hmotného práva má však obecně shodné právní účinky jako prostý elektronický podpis.
- 3) Zaručeným podpisem založeným na kvalifikovaném certifikátu se vracíme do charakteristiky předchozího bodu, nicméně jeho základem je kvalifikovaný certifikát pro elektronické podpisy, který vydává pouze úzký okruh osob v EU (tzv. „kvalifikovaní poskytovatelé služeb vytvářející důvěru pro elektronické transakce“), a proto by měl být opět o stupeň důvěryhodnější než předchozí úroveň elektronických podpisů. I proto by jej měl uznávat český i evropský veřejný sektor⁴.
- 4) Kvalifikovaným elektronickým podpisem definujeme zaručený elektronický podpis vytvořený kvalifikovaným

prostředkem pro vytváření elektronických podpisů (hardware) a založený na kvalifikovaném certifikátu pro elektronické podpisy (software).⁵ Jde o nejvyšší úroveň elektronického podpisu, kterému nařízení eIDAS přiznává výslovně shodný právní účinek jako vlastnoručnímu podpisu na papír.

V českém právu máme již tradičně i náš vlastní pojem – „uznávaný elektronický podpis“. Nejde o zvláštní úroveň ani typ elektronického podpisu, ale pouze o legislativní zkratku pro podpisy úrovně 3) a 4) výše.

Uvedené úrovně elektronického podpisu mají přirozeně různé způsoby uplatnění. Oproti českému veřejnému právu, kde se v zásadě vyžadují vyšší úrovně elektronických podpisů, a DBP proto nelze využít, však české soukromé právo a zejména jeho nejvýznamnější zásady – zásada autonomie vůle, předpoklad spravedlivého a poctivého jednání a zásada bezformálnosti – umožňují každému, aby si zvolil pro své právní jednání jakoukoliv formu, pokud zákon či ujednání mezi jednajícími stranami nestanoví jinak.⁶

S tím souvisí i možnost zvolit si libovolnou formu (či podobu) podpisu, tedy podpis na papír či podpis elektronický, neboť

Pokud se k českému soudu dostane spor, kde figuruje jako právní základ elektronický dokument podepsaný DBP, je soudu dokument často předložen jako jeho na papír vytištěná kopie. Soud se tak v praxi bez námítky druhého účastníka obecně nezabývá procesem elektronické kontraktace, povahou ani podstatou elektronického podpisu, ani jeho technickými parametry.

§ 7 ZSVD přiznává, nad rámec nařízení eIDAS, všem úrovním elektronického podpisu paritu s vlastnoručním podpisem na papír. Tuto skutečnost bez jakýchkoli pochybností explicitně potvrzuje důvodová zpráva k § 7 ZSVD a obdobně se k ní staví např. výkladové stanovisko právníků z platformy Rozumné právo.⁷ Zvláštní zákony mohou ovšem stanovit jinak, např. požadavek jednání na téže listině v katastrálním právu, požadavek určité úrovně elektronického podpisu na důležitých písemnostech v pracovním právu, požadavek úředního ověření podpisu na vybraných zástavních smlouvách či akcích, požadavek veřejné listiny u dohody o uznání dluhu a svolení k vykonatelnosti apod.; v takovém případě samozřejmě platí to, co stanoví zákon.

Právní obec proto dnes otevřeně či zdrženlivěji připouští možnost prostý elektronický podpis (včetně DBP) užívat pro drtivou většinu soukromoprávních jednání, jelikož má hmotněprávně (ať chceme, nebo ne) stejné účinky jako běžný vlastnoruční podpis. Ojedinělí kritici⁸ přes různorodé námitky dovozují zjednodušující závěr, že prostý elektronický podpis je nejen obecně nežádoucí, neboť snižuje míru důvěry v právních vztazích, ale dokonce neplatný, a to absolutně (sic!). Zaměřují však potenciální důkazní problémy s otázkou samotné (ne)platnosti písemného právního jednání opatřeného prostým elektronickým podpisem. V praxi nepochybně vznikne různá míra důkazní spolehlivosti různých úrovní podpisů, ale jejich volba podložená úvahou o jejich dostatečnosti, efektivitě, jednoduchosti či ceně je výhradně záležitostí jednajících a nemá sama o sobě vliv na právní platnost jednání.

Není proto žádoucí ani právně možné považovat prostý elektronický podpis (a tedy ani DBP) za podpis právně a fakticky nedůvěryhodný, nepoužitelný, či dokonce neplatný. To zcela nepochybně plyne i z čl. 25 odst. 1 nařízení eIDAS, který stanoví, že elektronickému podpisu (jakékoli úrovně) nesmí být upírány právní účinky a nesmí být odmítán jako důkaz v soudním a správním řízení pouze z toho důvodu, že má elektronickou podobu nebo že nesplňuje požadavky na kvalifikované elektronické podpisy.

Proto názor, že by soudy měly v soukromém právu uznávat pouze kvalifikované elektronické podpisy nebo zaručené podpisy založené na kvalifikovaném certifikátu, a nikoli běžné zaručené podpisy nebo prosté elektronické podpisy,⁹ považujeme za ničím nepodložený, přímo odporující § 7 ZSVD a tím pádem protiprávní a zcela neudržitelný. Požadavek podepisování pouze vyššími úrovněmi elektronického podpisu je s ohledem na digitální (ne)kompetence všech vrstev naší populace i praktické aspekty nenaplnitelný, zákon ho nevyžaduje a neměla by ho k samotné platnosti elektronického jednání nerealisticky vyžadovat ani judikatura.

Kvalifikace DBP a problém s identifikací podepisujících

DBP není v českém (ani evropském) právu výslovně upraven, což umožňuje živelný a konstantní vylepšování konkrétních technologických a procesních DBP řešení. Tato řešení v nedávné době umožnila činit DBP i na vlastních zařízeních podepisujících osob (oproti původním certifikovaným sign padům a tabletům), což svědčí o skutečné snaze jejich tvůrců maximálně usnadnit právní jednání a proces podepisování při zachování ještě udržitelné a prokazatelné míry důkazní spolehlivosti.

Na českém trhu bohužel neexistuje žádný standard, který by soudcům, odborníkům a zákazníkům usnadnil základní orientaci v této problematice, což samozřejmě absolutní jistotu v právní či technologické „neprůstřelnosti“ DBP nepřináší.

Dle našeho názoru lze DBP považovat beze zbytku za tzv. „prostý elektronický podpis“, jímž lze stvrdit prakticky jakoukoli konkrétní písemnost v soukromoprávním světě, není-li pro ni výjimečně předepsána jiná než elektronická forma či požadavek na specifický druh podpisu (úředně ověřeného či vyššího elektronického). Tuto úroveň elektronického podpisu by naplnila i pouhá skica podpisu, tedy jen záznam obrázku podpisu vytvořený v digitálním světě.

Mezi DBP a skicou (faksimilií) však zřetelně vnímáme zcela odlišnou důvěryhodnost a míru důkazní spolehlivosti. Zatímco při DBP dochází ke snímání a zaznamenávání podpisu vytvářeného vlastní rukou osoby spolu s dalšími identifikačními prvky (statická a dynamická unikátní stopa) zajišťujícími vyšší právní jistotu jednání, k němuž se vztahuje, skica nemá sama o sobě žádnou další důkazní hodnotu, neboť je jen prostým naskenováním obrazu podpisu. Zatímco DBP může být podkladem pro navazující písmoznalecké i technologické posuzování pravosti podpisu, skica principiálně nikoli (ačkoli z naší praxe víme o případech, kdy se tak u českých soudů stalo). Porovnávat skicu podpisu s vlastnoručním podpisem na papír tedy přirozeně nelze, avšak i pokud by nebyla součástí dostatečně sofistikovaného postupu podepisování (což v praxi v zásadě vždy je), nevidíme důvod, proč ji jako prostý elektronický podpis *a priori* odmítat. Uznáme-li za dostatečný podpis skicu, musíme to samé učinit i s DBP.

Provedení vlastnoručního podpisu na papír (*wet signature*) či digitálně (DBP) nám v zásadě neříká nic o jednoznačné identifikaci podepisující osoby a dává nám jen relativně omezenou možnost provést její zcela spolehlivou autentizaci. Obojí je třeba zajistit si jiným nezávislým

způsobem. I proto se v digitálním světě elektronickou identifikací zabývá první polovina nařízení eIDAS, celý zákon č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci, a i proto vznikl projekt bankovní identity. Nepleťme si elektronickou identifikaci věcně ani právně s jakoukoli operací spočívající pouze v podepsání. Současná právní úprava neobsahuje žádné kvalitativní požadavky směrem k identifikaci či určení podepisující osoby; jedinou kvalitativní náležitostí je vysoce obecný odkaz na svého druhu zvyklost podepisující osoby připojit „data užívaná k podepisování“, což mohou být v zásadě jakákoli data v elektronické podobě, včetně biometrických.¹⁰

Vybrané souvislosti k praktickému použití DBP

Výhody DBP lze spatřovat především v oblasti snížení transakčních nákladů a zajištění větší plynulosti obchodního styku. Vzájemná důvěra stran při používání DBP, resp. prostého elektronického podpisu, hraje zcela zásadní roli. Stejná důvěra je ale potřebná i při použití vlastnoručního podpisu na papír. Není zde totiž žádná třetí strana, jako je např. vydavatel kvalifikovaných certifikátů pro elektronické podpisy, která by byla nezbytnou součástí takového procesu, a ani do tohoto procesu nevstupuje nikdo další (notáři, advokáti), kdo by ověřoval podpis jako takový. Absencí třetí strany je celý proces v konečném důsledku usnadněn a zrychlen. Pokud by i tak strany nebyly spokojeny s „úrovní“ daného podpisu, nic jim nebrání sjednat si jiné podmínky (podepsat dokument v listinné podobě nebo vyšší úrovní elektronického podpisu).

Není tedy do budoucna žádoucí ani efektivní klást zákonem další nové požadavky, jež by zužovaly okruh subjektů provádějících právní jednání elektronickým způsobem. Není ani žádoucí DBP diskriminovat v relativně liberální množině prostých elektronických podpisů, což by vedlo ke znesnadnění a brždění právního jednání ve významných společnostech na domácím trhu, které již mnoho let systematicky a bez problémů DBP používají každý den k vytvoření obrovského množství elektronických podpisů. Jestliže si strany zvolí určitý typ podpisu, jsou povinny nést riziko případného neprokázání podepisující osoby nebo jejího právního jednání. Stejně jako v případě, kdy pojišťovna zašle poštou listinnou formu smlouvy, je mylné se domnívat, že ji může bezpodmínečně podepsat pouze osoba, které je písemnost adresována, a nikoliv nikdo jiný z jejího okolí. Jestliže ani takovýto podpis neztratujeme, proč bychom měli zavrhnout DBP?

V praxi jsou řešení DBP integrována do většího celku úkonů (procesu, workflow) a často obsahují jak provedení elektronické identifikace podepisujícího, tak i jeho autorizaci k právnímu jednání; umožňují dosvědčit provedení jednání určitou osobou prostřednictvím svědka a zachytit kompletní historii činností, od vytvoření dokumentu až po konec jeho archivace v důvěryhodném systému. Takovým atributům se při běžném smluvním styku ve světě papíru nelze ani vzdáleně přiblížit. Pokud někdo relativizuje použitelnost dalších důkazů spojených s výsledným dokumentem, staví se do opozice vůči technickému pokroku a stále důmyslnějším technologickým řešením, která budou v blízké budoucnosti fakticky obsluhovat neustále narůstající množinu právních jednání.

Přístup soudů k DBP

V rámci rozhodovací praxe českých soudů dochází k popírání DBP zcela výjimečně. Je tomu tak pravděpodobně proto, že se podepisující, který se skutečně podepsal, cítí svým stvrzením právního jednání vázán pocitově shodně jako při jeho stvrzení na papíře. Samozřejmě nejde jen o pocit, ale také o objektivní možnost trestně stíhat osoby, které by chtěly padělat nebo pozměnit své či cizí podpisy. To také bylo klíčovým důvodem implementace DBP v rámci digitalizačních projektů napříč trhem v posledních letech.

Pokud se k českému soudu dostane spor, kde figuruje jako právní základ elektronický dokument podepsaný DBP, je soudu dokument často předložen jako jeho na papír vytištěná kopie. Soud se tak v praxi bez námítky druhého účastníka obecně nezabývá procesem elektronické kontraktace, povahou ani podstatou elektronického podpisu, ani jeho technickými parametry. Pokud je mu však předložen elektronický originál dokumentu a druhý účastník řízení kvalifikovaně popírá, že by kdy podepsal konkrétní dokument, nastupuje hodnocení předložených důkazů účastníka, který se DBP dovolává a spoléhá na něj.

Hodnocení by nemělo spočívat pouze na samotné písemnosti a jejím podpisu, ale také na dalších relevantních souvislostech dle zásady volného hodnocení důkazů. V takovém případě by mohl být DBP popřen snad jen pro neschopnost či nemožnost dodavatele technologie DBP a jeho (korporátního) zákazníka prokázat tvrzený skutkový stav (tedy to, že konkrétní osoba podepsala s pomocí DBP konkrétní dokument), popř. srovnat DBP s vlastnoručními podpisy údajně téže osoby na listinách, které má soud k dispozici (např. daňová přiznání, žádosti o vydání dokladů), což dle našich informací soudy výjimečně požadují. Nám známé implementace DBP takovou eventualitu v zásadě vylučují, když se v mnoha případech již zcela přiblížily funkcím a vlastnostem vlastnoručního podpisu na papír.

V této souvislosti by neměl ujít pozornosti čtenáře zajímavý exkurz do otázky funkční ekvivalence DBP a vlastnoručního podpisu na papír.¹¹ Ten dochází k závěru, že naplní-li konkrétní systém DBP všech 16 jím definovaných funkcí a požadavků, pak je funkčně ekvivalentní použití vlastnoručního podpisu na papír a obtojí ve stejných právních kontextech jako tradiční řešení. S tímto exkurzem se v zásadě ztotožňujeme a předpokládáme, že pokud dodavatel řešení DBP a jeho (korporátní) zákazník budou schopni třetí osobě doložit takovou ekvivalenci, považujeme důkazní pozici osoby spoléhající na DBP za velmi silnou. V praxi bude přirozeně záležet na tom, o jaký systém pro tvorbu DBP se jedná, jak je zakomponován do procesů (korporátního) zákazníka a zda jej lze považovat za důkazně dostatečný. Na českém trhu bohužel neexistuje žádný standard, který by soudcům, odborníkům a zákazníkům usnadnil základní orientaci v této problematice, což samozřejmě absolutní jistotu v právní či technologické „neprůstřelnosti“ DBP nepřináší.

I pokud si strany zvolí nižší míru spolehlivosti identifikace jednajícího, a tedy akceptují jednodušší proces kontraktace s pomocí DBP, jsou ve smyslu § 565

I pokud si strany zvolí nižší míru spolehlivosti identifikace jednajícího, a tedy akceptují jednodušší proces kontraktace s pomocí DBP, jsou ve smyslu § 565 občanského zákoníku chráněny zakotvenou vyvratitelnou právní domněnkou o uznání pravosti a pravdivosti jakéhokoli dokumentu stojící na kritériu zjevného podpisu konkrétní soukromé listiny. Jsou-li v praxi DBP zařazeny do sofistikovanějšího procesu kontraktace (workflow), opět se jedná o další přínos důkazní pozici osoby spoléhající na DBP.

občanského zákoníku chráněny zakotvenou vyvratitelnou právní domněnkou o uznání pravosti a pravdivosti jakéhokoli dokumentu stojící na kritériu zjevného podpisu konkrétní soukromé listiny. Jsou-li v praxi DBP zařazeny do sofistikovanějšího procesu kontraktace (workflow), opět se jedná o další přínos důkazní pozici osoby spoléhající na DBP.

Obecný soud by neměl odmítnout DBP na konkrétním dokumentu ani jej označit za neplatný pro rozpor zpracování s ním souvisejících osobních údajů s českou či evropskou právní úpravou na ochranu osobních údajů; notabene v kontextu § 574 občanského zákoníku, který zavádí obecný právní princip, že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platná než jako na neplatná. Naše navazující stručné pojednání k této otázce by mělo být relevantní pouze v rovině sektorových předpisů a veřejnoprávní regulace, nikoli jako předmět sporu u civilního soudu ve vztahu konkrétní osoby a konkrétního dokumentu. Z tohoto pohledu by tedy neměla být narušena právní závaznost ani vynutitelnost dokumentů s DBP, který eventuálně nemusí vyhovovat právní úpravě k ochraně osobních údajů.

DBP ve světle GDPR a z pohledu ÚOOÚ

Na tomto místě nebudeme rozporovat současný právní názor ÚOOÚ, pokud jde o snahu (ne)odborně veřejnosti argumentovat, že uchování biometrických dat prostřednictvím snímacích a čtecích zařízení není a) zpracováním osobních údajů ve smyslu obecného nařízení o ochraně osobních údajů (EU) 2016/679 (GDPR), ani dokonce b) kategorií zvláštních údajů.¹² Pokud by totiž bylo možné takto právně argumentovat, právní základ pro tuto kategorii dat by se hledal jednoduše, resp. nemusel by se hledat vůbec, pokud by se o zpracování osobních údajů nejednalo. Z uvedeného důvodu dáváme tuto problematiku, která je dle našeho názoru již vyřešená, stranou, jelikož zpracování DBP se věnuje řada odborných článků a tomuto tématu již byla věnována náležitá pozornost.¹³

Nicméně určité pochybnosti a znepokojení veřejnosti, zejména té části, která DBP využívá, vyvolalo v roce 2019 svérázné rozhodnutí ÚOOÚ.¹⁴ Z rozhodnutí je zřejmé, že ÚOOÚ zpracování DBP neshledal jako oprávněné. Velmi zjednodušeně lze říci, že byť ke zpracování a vytvoření DBP klientů banky docházelo se souhlasem podepisujících osoby, konstatoval ÚOOÚ nadbytečnost takového údaje.

ÚOOÚ má samozřejmě ve své pravomoci vyhodnotit a konstatovat nadbytečnost zpracování osobních údajů. Nicméně jak dalece se ÚOOÚ zabýval dobrovolností poskytnutého souhlasu a v jakém světle či měřítku jej při vyhodnocení nadbytečnosti posoudil, není z rozhodnutí zřejmé. Zvážení dobrovolnosti souhlasu je patrné jenom z výše pokuty, kdy při jejím ukládání ÚOOÚ zohlednil skutečnost, že DBP byl shromažďován se souhlasem.

Pokud se ÚOOÚ staví do role tzv. „pečovatelského státu“, tedy do v angličtině běžně zaužívaného významu pojmu „nanny state“, pak zcela jistě opomíná ústavní zásadu, dle které každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.¹⁵

Jelikož neznáme podrobnosti spisového materiálu ani obranu, kterou účastník řízení v předmětné kontrole a navazujícím správním řízení zvolil, příp. ani zda řízení dále před správními soudy pokračuje, je těžké činit závěry o (ne)oprávněnosti zpracování, resp. oprávněnosti využívání DBP, pouze z jediného rozhodnutí ÚOOÚ. ÚOOÚ doposud nevydal ani neaktualizoval svá předešlá

stanoviska týkající se zpracování biometrických údajů¹⁶, ve kterých by závěry rozhodnutí zobecnil a ve kterých by veřejnosti jasně a zřetelně sdělil svůj pohled na věc, příp. zdůvodnil, proč by měl nastat konec DBP v ČR pro jejich nesoulad s předpisy na ochranu osobních údajů. Z jednoho rozhodnutí nelze (bohudík) obecně dovozovat zákaz zpracování DBP, a to zejména proto, že popisované jediné rozhodnutí ÚOOÚ je rozhodnutím individuální povahy, jímž se v určité věci zakládají, mění nebo ruší práva anebo povinnosti.¹⁷

Zkoumáním biometrického podepisování v jiných zemích EU, konkrétně v Polsku, Nizozemsku či Portugalsku, lze dospět k závěru, že:

- DBP je běžně považován za zvláštní kategorii osobních údajů;
- dozorové úřady zmíněných států DBP výslovně nezakazují a pro zpracování těchto dat doporučují provést DPIA (posouzení vlivu na ochranu osobních údajů), s cílem snížit rizika zpracování;
- dochází-li ke zpracování biometrických údajů v nějaké formě závislosti, např. na pracovišti,

Při dodržení podmínek svobodnosti souhlasu, transparentnosti či přijetí technicko-organizačních opatření, která zajistí ochranu biometrických údajů v rámci DBP, je zpracování DBP dle našeho názoru oprávněné a v souladu s GDPR. Doposud nebylo v ČR vydáno žádné stanovisko dozorových orgánů ani soudní rozhodnutí, které by nás mohly přesvědčit o opaku.

nesmí být takové zpracování založeno na souhlasu z důvodu platnosti tohoto souhlasu, nicméně platí, že v případě „nezávislého“ vztahu je souhlas platným právním základem;

- zmíněné dozorové úřady doposud nevyhodnotily zpracování DBP na základě souhlasu jako nadbytečné, tudíž v rozporu s GDPR.

S ohledem na výše uvedené lze shrnout, že při dodržení podmínek svobodnosti souhlasu,¹⁸ transparentnosti či přijetí technicko-organizačních opatření, která zajistí ochranu biometrických údajů v rámci DBP, je zpracování DBP dle našeho názoru oprávněné a v souladu s GDPR. Doposud nebylo v ČR vydáno žádné stanovisko dozorových orgánů ani soudní rozhodnutí, které by nás mohly přesvědčit o opaku. S ohledem na výše uvedenou argumentaci takové stanovisko či rozhodnutí ani neočekáváme.

Závěr

V soukromém právu, na rozdíl od práva veřejného, není pro písemnou formu právního jednání obecně stanoven žádný konkrétní požadavek na úrovni elektronické identifikace či elektronického podpisu. Považujeme proto za správné a žádoucí ponechat na vůli konkrétních osob, aby si v souladu se základními principy občanského práva a podle okolností případu svobodně zvolily listinnou či elektronickou podobu svého písemného právního jednání a způsob, jak se při tomto jednání identifikují a jak jej stvrdí svým podpisem.

DBP svou charakteristikou nepochybně patří mezi nejpokročilejší provedení prostého elektronického podpisu, a z právního pohledu je proto obecně použitelný pro stvrzení písemného právního jednání ve finančním sektoru i v jiných oblastech soukromého práva. Samozřejmě neklade-li mu zvláštní právní předpis překážku např. v podobě požadavku na úředně ověřený podpis nebo na formu notářského zápisu.

Dle našeho názoru neexistuje právní důvod k diskriminaci DBP oproti jiným úrovním a provedením elektronických podpisů nebo vlastnoručnímu podpisu na papír. K zajištění dostatečné důkazní pozice pro případný spor se jeví nezbytné zajistit důkazní materiál od dodavatele DBP i jeho (korporátního) zákazníka ve vztahu ke konkrétnímu podepisujícímu a konkrétnímu dokumentu a ověřit prokazatelnost podpisu a souvisejícího právního jednání.

Pokud jde o oprávněnost zpracování DBP z pohledu GDPR, pak v případech, kdy právním základem je řádný souhlas podepisující osoby dle čl. 7 GDPR, zpracování DBP je oprávněné. Správce osobních údajů je oprávněn stanovit si účel zpracování a to provádět v mezích stanovených zákonem, přičemž stát, resp. ÚOOÚ, by měl prováděné zpracování korigovat a pouze v krajním případě vyhodnocovat jako neoprávněné, či jej dokonce zakazovat. Rozhodnutí ÚOOÚ, dle kterého finanční instituce zpracovávala DBP nadbytečně a porušila tak GDPR, vnímáme jako nešťastně formulovaný a kontroverzní krok, který se nemůže obecně vztahovat na žádné jiné zpracování DBP prováděné jiným subjektem ve finančním sektoru.

1 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014, o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES.

2 Čl. 3 odst. 10 nařízení eIDAS.

3 Čl. 3 odst. 11 nařízení eIDAS.

4 Viz jeho uznávání veřejným sektorem napříč EU dle čl. 27 odst. 2 nařízení eIDAS a dle § 6 odst. 1 ZSVD.

5 Čl. 3 odst. 12 nařízení eIDAS.

6 Viz § 559 občanského zákoníku. Využitelnost elektronických podpisů se opírá o § 561 odst. 1 větu třetí občanského zákoníku. Více o aplikaci základních zásad in: Korbel, F. – Kovář, D. – AMLER, P.: Interpretace elektronického podpisu a související identifikace v soukromém právu [on-line]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/interpretace-elektronickeho-podpisu-souvisejici-identifikace-v-soukromem-pravu>.

7 Viz Rozumné právo: Je třeba zjednodušit elektronické právní jednání [on-line]. Dostupné z: <https://www.rozumne-pravo.cz/cz/stanoviska/je-treba-zjednodusit-elektronicke-pravni-jednani/>.

8 Viz např. Podaný, J.: Trilogie *Podpisování soukromých listin* včera, dnes a zítra [on-line], dostupná z: <https://www.pravniprostor.cz/autor/mgr-jan-podany-nebo-peterka-j-např-v-článku-„Zatímco technické obory přitvrzují, právo naopak měkne“>, dostupném z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/zatimco-technicke-obory-pritvrzují-pravo-naopak-mekne>.

9 Viz Podaný, J.: *Podpisování soukromých listin včera, dnes a zítra*, 3. část [on-line]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/podepisovani-soukromych-listin-vcera-dnes-zitra-iii-cast>.

10 Matejka, J. – Krausová, A. – Güttler, V.: Biometrické údaje a jejich právní režim. In: *Revue pro právo a technologie*, roč. 9, č. 17/2018, s. 121.

11 Kment, V.: *Právně funkční analýza podpisů a písemností. Metodologie pro projekt ZANOME 2, Kriminalistický ústav Policie ČR*, verze Dec 2019. Zkráceně pak in: Kment, V.: *Právo digitálních vlastnoručních podpisů. Kriminalistika 4/2020*, s. 309 a násl.

12 Čl. 9 odst. 1 GDPR: *Zakazuje se zpracování osobních údajů, které vypovídají o rasovém či etnickém původu, politických názorech, náboženském vyznání či filozofickém přesvědčení nebo členství v odborech, a zpracování genetických údajů, biometrických údajů za účelem jedinečné identifikace fyzické osoby a údajů o zdravotním stavu*

či o sexuální životě nebo sexuální orientaci fyzické osoby. K otázce identifikace srov. např. výklad Smejkal, V.: *Dynamický biometrický podpis a nařízení GDPR*. *Revue pro právo a technologie* [on-line]. Rok 2017, č. 16, s. 89–112. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/8282>.

13 Např. <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/je-pouzivani-dynamickeho-biometrickeho-podpisu-v-rozporu-s-gdpr>, <https://www.epravo.cz/top/clanky/konec-dynamickeho-biometrickeho-podpisu-v-cr-109593.html>.

14 ÚOOÚ, rozhodnutí ze dne 21. března 2019, č. j.: ÚOOÚ-10138/18-8: *Správní orgán neshledal, že by biometrický podpis klienta byl pro účely uzavření a uchování smluvní dokumentace či zjednodušení tohoto procesu nezbytný, neboť v případě uzavírání smluv v listinné podobě není také vyžadován. Správní orgán považuje dostatečné pro výše uvedené účely zpracovávat účastníkem řízení pouze prostý obraz podpisu klienta na dematerializované smluvní dokumentaci, který je srovnatelný s podpisem na smluvní dokumentaci v listinné formě. Tento závěr správního orgánu ohledně nadbytečnosti zpracování biometrického podpisu pak potvrzuje i skutečnost, že účastník řízení v praxi shromažďuje a uchovává biometrické parametry podpisu, avšak de facto využívá pouze prostý elektronický obraz podpisu klienta a biometrické parametry podpisu není schopen bez technologií dodavatele vytěžit. Správní orgán zdůrazňuje, že skutečnost, že si účastník řízení jako správce osobních údajů nebyl ani vědom toho, že dochází ke zpracování biometrického podpisu i po bezprostředním vytvoření elektronického obrazu podpisu, sama o sobě dostačuje ke konstatování nadbytečnosti takto zpracovávaných údajů.*

15 Čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR.

16 Např. a) stanovisko č. 2/2014 – Dynamický biometrický podpis z pohledu zákona o ochraně osobních údajů; b) stanovisko č. 1/2017 – Biometrická identifikace nebo autentizace zaměstnanců; tisková zpráva; c) upozornění na změnu v posuzování systémů využívajících biometrické údaje (dříve „stanovisko č. 1/2017 – Biometrická identifikace nebo autentizace zaměstnanců“); d) stanovisko č. 3/2012 k vývoji biometrických technologií.

17 Paragraf 9 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

18 K tomu blíže viz Korbel, F. – Kovář, D. – Nešpůrek, R. – Otevřel, R.: *Dynamický biometrický podpis nově vždy jako zvláštní kategorie osobních údajů* [on-line]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/pravo-it/dynamicky-biometricky-podpis-nove-vždy-jako-zvlastni-kategorie-osobnich-udaju>.

Pojištovny a bankovní identita

Matěj Flaschka / ředitel úseku provozní podpory / Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group

Miroslav Lukeš / senior counsellor to the board / Bankovní identita, a. s.

Banky sdružené ve společnosti Bankovní identita nabízejí služby tzv. „identity providera“ dalším subjektům, tzv. „service providerům“, mezi nimi i pojišťovnám. Bankovní identita vyjadřuje příslib další vlny digitalizace nejen v pojišťovníctví, zkusme ale zodpovědět dvě důležité otázky: Jsou tyto služby pro pojištovny potřeba? A proč?

1 Pohled pojištoven na bankovní identitu

1.1 Identita a proces

Jde v zásadě o dvě otázky – otázku identity a otázku procesní. V komunikaci s klientem na dálku nemůžeme ověřit identitu zákazníka tradiční cestou, tedy ověřením shody podoby klienta s jeho dokladem totožnosti, přitom chceme vědět, s kým vlastně na dálku komunikujeme. Nemyslíme tím jen procesy samosjednání on-line, ale i jednání obchodníka s klientem na dálku. Potřebu ověřit identitu vnímáme mnohem intenzivněji při akvizičních i servisních činnostech, které vyžadují identifikaci a/nebo kontrolu podle legislativy proti praní špinavých peněz (AML). To v zásadě platí napříč trhem; záleží na rizikovém apetitu a technologické připravenosti té které pojištovny, jak intenzivně tuto otázku ve svém on-line řešení a při komunikaci na dálku zohledňuje. Možných řešení přitom existuje celá řada.

U otázky procesní (práce s údaji o klientovi a podpis smlouvy) pojištovny investují do nástrojů umožňujících uzavřít a spravovat pojištění bezpapírově – jejich procesy integrují nejrozšířenější biometrické podpisy (prezenční i distanční) a metody uzavření písemné smlouvy řádným a včasným zaplacením prvního pojistného, nikoli digitálním ani papírovým podpisem. To je specifikum, které pojišťovnám umožňuje jisté procesní pohodlí i v on-line prostředí.

Pokud jde o údaje klienta, případů, kdy klient ocení předvyplnění svých údajů z evidence banky, není v praxi tolik. Při on-line samosjednání toto ocenění pouze úplně noví klienti. Pokud se pojišťovnám podaří naplnit potenciál přístupu k základním registrům, nebudou za totéž ochotny platit Bankovní identitě.

1.2 Jak dnes pojištovny tyto potřeby řeší?

Různě. U AML relevantních procesů např. tak, že klient vloží skeny dvou dokladů do zabezpečeného prostředí pojištovny; zbylé údaje jsou vyplněny v digitálním formuláři pojistné smlouvy. Další možností je provést samotné ověření totožnosti pro účely AML osobně, což je v distančních procesech diskutabilní – opět záleží na posouzení rizik.

V oblastech, které nevyžadují AML identifikaci, pojištovny klienta autentizují a ten své úkony autorizuje nejrozličnějšími způsoby, na které je zvyklý. V neživotním pojištění nejsou požadavky na ověření identity klienta formalizované, jde o obchodní rozhodnutí, jak intenzivně nastavit ověřování

klienta. O problém písemné formy pojistné smlouvy se zde nejedná, ta je zachovaná i při zaplacení prvního pojistného řádně a včas.

V případě nového obchodu pojištovna získává údaje o klientovi vyplněním formuláře, často prostřednictvím obchodníka. Takto získané údaje jsou aktuální a úplné. Pojištovny zpravidla již mají robustní systémy plné dat a řadu procedur k jejich aktualizaci. Na rozdíl od nefinančních e-shopů pojištovny data klientů z evidencí banky většinou neocení.

Pokud se podíváme na stávající nabídku služeb, které vyjmenované potřeby pojištoven řeší, jde o zdánlivě nekonečný výčet, od plnohodnotných digitálních identit (nejrozšířenější jsou zřejmě služby mojID a První certifikační autority), které jsou mezi klienty stále rozšířenější, přes „on-boardovací“ sekvence selfie a vytěžení fotek dokladů totožnosti až po videohovory, dálkovou biometrii (vizuální a/nebo hlasovou), prostě kliknutí na odkaz v e-mailu či přepsání kódu z SMS. V každé pojištovně funguje souzvuk těchto technologických možností jinak, má různou morální životnost a různě na něj nahlíží útvary zodpovědné za *compliance* a bezpečnost.

1.3 Jak by pojištovna mohla tyto potřeby řešit nově – pomocí bankovní identity?

Příklady použití jsou desítky; pojištovna může ověřit klientovu identitu, čerpat údaje o něm na základě jeho souhlasu a umožnit klientovi podepsat se na dálku v podstatě v každé své interakci s klientem. Existuje relativně snadná cesta, jak „přilepit“ identifikaci klienta pomocí BankID ke každému relevantnímu procesu v pojištovně. Zdůrazňme ale: Nestačí přenést papírový proces do on-line prostředí, je třeba jej změnit na on-line proces. Mnohé z formulářů, vkládaných dokumentů a prováděných úkonů najednou nebudou potřeba, často ani ty, k jejichž zprocesování by se hodily služby bankovní identity.

Při implementaci služeb bankovní identity proto pojištovny budou vážit, jak soubor svých stávajících řešení digitalizace doplnit či nahradit službami bankovní identity. Troufáme si říct, že zásadním pro toto posuzování budou náklady používání těchto služeb a riziko závislosti na jediném dodavateli. V oblasti AML identifikace na dálku, kde se nám osobně jeví řešení BankID nejsympatičtější, pak řádný hospodář váží náklady na jednu identifikaci mezi jednotlivými alternativními poskytovateli a připomeňme, že již dnes se nákladové rozdíly pohybují ve stovkách procent.

1.4 Jak Kooperativa bankovní identitu využije?

Jsme příliš velcí na to, abychom mohli bankovní identitu úplně pominout, nicméně v současnosti budujeme v Kooperativě širší technologické řešení pro identitu klienta. S vysokou pravděpodobností můžeme říci, že proces přihlášení klienta do klientské zóny v případě, že klient dosud nemá či zapomněl svůj kooperativní login, proběhne pomocí bankovní identity (služba CONNECT) – je to levné, rychlé a velmi pohodlné. V dalších rozpracovaných scénářích použití je nákup služeb bankovní identity zatím ve stadiu úvah.

2 Pohled Bankovní identity na potřeby pojišťoven

2.1 Co potřebuje pojišťovna?

Stejně jako každá jiná společnost, která chce klientům nabídnout kompletní digitální obsluhu, tedy nejen prodej, ale i správu jím sjednaných služeb, potřebuje pojišťovna klienta vzdáleně identifikovat, umožnit mu digitálně podepsat smlouvu (pokud je vyžadováno) a zřídit mu přístup do digitálních kanálů pojišťovny. Navíc v případě pojišťovny je třeba digitálně umožnit digitální obsluhu i pro neklienty, např. u likvidace pojistné události. Vezměme to postupně:

- 1) V případě identifikace klienta může být vyžadována různá úroveň identifikace, v závislosti na požadovaném úkonu, a to od tzv. „plné identifikace“ na AML až po „prostou identifikaci“, kde není vyžadováno žádné ověření.
- 2) Obdobně je tomu i v případě podpisu, kdy se škála požadované úrovně podpisu odvíjí od produktu nebo služby, tj. od zaručeného podpisu po prostý podpis. V některých případech stačí pro vznik smlouvy jen zaplacení úvodní splátky.
- 3) A konečně i pro samotné přihlášení do digitální zóny pojišťovny mohou být vyžadovány různé úrovně záruky, resp. vícefaktorového ověření klienta.

Naproti tomu např. banky mají situaci „jednodušší“, protože téměř pro všechny produkty je vyžadována identifikace dle AML a vícefaktorové ověření. Pojišťovny tak mají situaci o něco složitější, neboť musí flexibilně reagovat na potřeby klienta, aby na jedné straně zbytečně nekomplikovaly proces z hlediska produktů, kde není vyžadováno ověření, a na straně druhé aby klienty dostatečně ověřily, např. v případě životního pojištění. Digitální kanály pojišťovny tato specifika musí reflektovat.

2.2 Jak by pojišťovna mohla tyto potřeby řešit nově – pomocí bankovní identity?

Služby BankID je možné flexibilně využít pro všechny tři zmiňované oblasti, tedy vzdálenou identifikaci, digitální podpis i přihlašování. Nástrojem, který to umožní, je bankovní identita. Pojišťovny v podstatě získají přístup k prostředkům elektronické identifikace, které banky používají. Tyto prostředky jsou na úrovni záruky značné, tj. při jejich využívání je vždy vyžadováno dvoufaktorové ověření ze strany klienta. Ověřovací metody, které banky používají, jsou uživatelsky jednoduché, ale zejména bezpečné. Systémy bank v tomto ohledu pravidelně podléhají auditu, který ověřuje, zda banky udržují vysoký standard zabezpečení. Pojišťovny mohou tímto způsobem využívat stejné systémy, které banky používají pro obsluhu svých digitálních kanálů. Klient se digitálně ověří ve své bance, ale namísto internetového bankovníctví se přihlásí do digitálních kanálů pojišťovny (samozřejmě pokud k tomu dá klient souhlas).

Závěrem si pojďme ještě něco říci ke konkrétním produktům, které mohou pojišťovny pro digitální obsluhu použít:

- 1) Pro vzdálenou identifikaci klienta je možné použít produkty KYC, KYC+ či AML, a to v závislosti na tom, jaká míra identifikace je pro sjednání služby nutná (zmiňované produkty se liší rozsahem poskytovaných osobních údajů, např. rodného čísla).
- 2) Pro digitální podepisování je k dispozici služba SIGN, která umožňuje jednoduše a bezpečně podepisovat dokumenty ve formátu pdf na úrovni zaručeného podpisu. Podepsaný dokument je možné následně kdykoliv ověřit.
- 3) Pro přihlašování do digitální zóny slouží služba CONNECT. Klient se do digitální zóny pojišťovny přihlašuje stejným prostředkem jako do své banky.

Nad rámec výše uvedeného je možné využívat i službu NOTIFY, kdy pojišťovna může dostávat změnové notifikace v případě, že dojde ke změně osobních údajů klienta. Pojišťovny mohou změnové notifikace využívat prostřednictvím vlastního napojení na základní registry, ale v tomto případě je rozsah zasílaných údajů širší (např. telefonní číslo, e-mail, číslo účtu). Samozřejmě i pro službu NOTIFY je nutný souhlas klienta.

Služby BankID tak umí jednoduše a bezpečně pokrýt komplexní potřebu pojišťoven v on-line světě a stát se dalším katalyzátorem digitální služby klientů v pojišťovnách.

Při implementaci služeb bankovní identity proto pojišťovny budou vážit, jak soubor svých stávajících řešení digitalizace doplnit či nahradit službami bankovní identity. Troufáme si říct, že zásadním pro toto posuzování budou náklady používání těchto služeb a riziko závislosti na jediném dodavateli.

Novela AML zákona s dopadem na pojišťovnictví

JUDr. Monika Herešová Mráková / advokátka / Herešová advokáti

Cílem tohoto článku je upozornit na některé z hlavních novinek novely zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, (dále jen „AML zákon“), které mají dopad přímo na pojišťovny.

1 Právní rámec AML regulace

S účinností od 1. ledna 2021 je AML zákon významným způsobem novelizován zákonem č. 49/2020 Sb., který zavedl nové způsoby elektronické identifikace, a zákonem č. 527/2020 Sb. (dále jen „novela AML zákona“), kterým byla implementována 5. AML směrnice¹. Samotná novela AML zákona komplexně reviduje problematiku „boje“ proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a zapracovává vybraná doporučení hodnocení ČR Výborem expertů pro hodnocení opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu Rady Evropy. Novela rozšiřuje povinnosti dotčených subjektů, zavádí nové způsoby elektronické identifikace, mění podmínky provádění kontroly klienta a významně zvyšuje sankce za porušení AML zákona.

AML zákon je v současnosti proveden vyhláškou č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, (dále jen „AML vyhláška“), která je pro pojišťovny závazná. V souvislosti s přijetím novely AML zákona připravuje Česká národní banka taktéž novelu AML vyhlášky, která je v současnosti ve fázi zapracovávání změn vzešlých z mezirezortního připomínkového řízení.

Finanční analytický úřad (dále jen „FAÚ“) vydal metodické pokyny, které reflektují právní stav od 1. ledna 2021, po novele AML zákona, zejména ke kontrole klienta² a opatření vůči politicky exponovaným osobám (dále jen „PEP“)³.

S účinností od 1. června 2021 nabude účinnosti další novela AML zákona, jež souvisí s novým zákonem č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů. Tomuto tématu se budeme věnovat v některém z dalších čísel *Pojistného obzoru*.

2 Působnost AML zákona v pojišťovnictví

Novela AML zákona se dotkla definice povinné osoby v oblasti pojišťovnictví. Povinnou osobou ve smyslu AML zákona je pojišťovna, zajišťovna, pojišťovací zprostředkovatel a samostatný likvidátor pojistných událostí při výkonu činností souvisejících s provozováním životního pojištění⁴.

Životní pojištění je definováno v části A přílohy č. 1 k zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví. Pojišťovny a další osoby působící v oblasti pojišťovnictví plní povinnosti pouze ve vztahu k činnostem, které souvisejí s provozováním životního pojištění, a povinnosti dle AML zákona nejčastěji dopadnou na produkty rizikového životního pojištění a kapitálového, důchodového či investičního životního pojištění. Neživotní pojištění i nadále zůstává mimo působnost AML zákona. AML zákon dopadá i na pobočky zahraničních pojišťoven v ČR⁵ při provozování životního pojištění v ČR.

Novelou AML zákona došlo k vypuštění výjimky z působnosti AML zákona pro „pojišťovacího zprostředkovatele, u něhož pojišťovna nese odpovědnost za škodu způsobenou jeho činností“. Změna souvisí s novým členěním pojišťovacích zprostředkovatelů dle zákona č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění, (dále jen „ZDPZ“), přičemž původní podmínce převzetí odpovědnosti za zprostředkovatele odpovídají nově vázaný zástupce a doplňkový pojišťovací zprostředkovatel (viz § 22 a § 31 ZDPZ). Dle AML zákona je povinnou osobou samostatný zprostředkovatel a pojišťovací zprostředkovatel s domovským členským státem jiným než ČR (viz § 6 a § 33 ZDPZ).

Vázaný zástupce ani doplňkový pojišťovací zprostředkovatel nejsou povinnou osobou, jsou však povinni plnit na pokyn FAÚ informační povinnosti a předložit doklady⁶, aby bylo zachováno oprávnění FAÚ požadovat informace přímo po vázaných zástupcích, nikoliv pouze po zastoupených (pojišťovna nebo samostatný zprostředkovatel).

3 Povinnost kontaktní a pověřené osoby

Zásadní změnou, kterou novela AML zákona přináší, je specifikace působnosti tzv. „osoby kontaktní“ a „osoby pověřené“, jejíž existenci dala nově vzniknout až novela AML zákona. Působnost kontaktní osoby byla již dřívejší úpravou vymezena především pro účely styku s FAÚ. Její význam spočívá v roli prostředníka mezi povinnou osobou a FAÚ. Novelou AML zákona se zpřesňuje také lhůta, ve které musí povinná osoba oznámit FAÚ, koho k plnění povinností kontaktní osoby určila. Nově tak nemusí učinit „bezprostředně“, ale do 60 dnů ode dne,

kdy se stala povinnou osobou, nebo do 30 dnů ode dne, kdy změny nastaly. V případě pojišťoven nebude možné uplatnit výjimku, že kontaktní osobou může být člen statutárního orgánu nebo osoba, u níž je možný střet zájmů při současném výkonu obchodní či kontrolní činnosti.

Povinnost písemně pověřit člena statutárního orgánu jako tzv. „pověřenou osobu“⁷ zajišťuje reprezentaci zájmu na plnění AML povinností na této úrovni řízení, a to i vůči protichůdným byznysovým zájmům povinné osoby. Pokud má povinná osoba pouze jednoho člena statutárního orgánu, je pověřen tento člen orgánu přímo ze zákona. Pokud je statutární orgán složen z více osob, je potřeba, aby statutární orgán rozhodl, který z jeho členů bude pověřenou osobou. Pověřenou osobou může být i právnická osoba; fakticky pak bude zajišťovat plnění povinností její zástupce ve statutárním orgánu. Písemná forma tohoto pověření je stanovena jako obligatorní. Pověřený člen statutárního orgánu nemusí, a ve větších společnostech ani nemůže, plnit všechny povinnosti podle AML zákona osobně. Je však povinen svým řízením zajistit, aby byly povinnou osobou plněny. Nelze přitom dovozovat, že by daný člen statutárního orgánu byl bez dalšího vždy odpovědný za jakékoli porušení AML povinností spáchané povinnou osobou. Uplatní se obecná úprava odpovědnosti člena statutárního orgánu. Pověřená osoba má za úkol především zajišťovat soulad činnosti povinné osoby s požadavky AML zákona. K pověření musí dojít do 60 dnů ode dne, kdy se stala povinnou osobou, nebo od zániku členství pověřené osoby ve statutárním orgánu. Nesplnění výše popsané povinnosti písemně určit pověřenou osobu je přestupkem s možnou sankcí pro finanční instituci až ve výši 130 mil. Kč.

4 Zvláštní úprava pro pojištné smlouvy

Pojištná smlouva je vždy obchodním vztahem, jak ostatně explicitně definuje také AML zákon v ust. § 54 odst. 7.

Novelou dochází k ujasnění otázky identifikace klienta v případě výplaty pojištného plnění oprávněné osobě. Pokud je oprávněný zároveň pojistníkem ze smlouvy, je třeba jej identifikovat již před uzavřením pojištné smlouvy. Oprávněnou osobu, která není pojistníkem a má právo na plnění ze životního pojištění, povinná osoba dle § 7 odst. 3 AML zákona identifikuje nejpozději v době vyplacení pojištného plnění.

Novelizované ust. § 9 odst. 6 písm. c) AML zákona rozšiřuje informace zjišťované a zaznamenávané v rámci kontroly klienta u oprávněných ze životního pojištění. V případě právnické osoby nebo svěřenského fondu, kterému byla postoupena smlouva o životním pojištění nebo který byl určen jako nový oprávněný, musí být zjišťována totožnost skutečného majitele k okamžiku postoupení smlouvy o životním pojištění nebo k okamžiku určení nového oprávněného a postup při jeho zjišťování. Pokud je oprávněnou osobou právnická osoba nebo svěřenský fond se zvýšeným rizikem, zaznamená se rovněž totožnost skutečného majitele k okamžiku výplaty plnění a postup při jeho zjišťování.

Dle § 25 odst. 6 AML zákona statutární orgán pojišťovny nebo pověřený AML/CTF zaměstnanec musí vydat souhlas k postoupení plnění ze životního pojištění na rizikovou PEP.

5 Identifikace a kontrola klienta

Základním a nejméně formalizovaným způsobem je identifikace klienta za jeho fyzické přítomnosti, což je způsob, který byl FAÚ s ohledem na národní hodnocení rizik a obecně na riziko zcizení identity vyhodnocen jako primární a nejméně rizikový. Avšak tento způsob se v dnešní době jeví čím dál tím méně praktickým a nutno říci i méně reálně možným z důvodu opatření v důsledku pandemie koronaviru. Níže se zaměříme na nové způsoby, které přinesla novela AML zákona a které mají potenciál být využity v oblasti pojišťovnictví.

5.1 Zjednodušená identifikace a kontrola klienta

Zjednodušená identifikace a kontrola klienta představují nejnižší úroveň a s ohledem na nízkou míru rizika se nevyžaduje získání plného rozsahu informací a provádění detailní, časově i jinak náročné kontroly. Novelou AML zákona dochází ke značnému rozvolnění úpravy, kdy odpovědnost za zhodnocení míry rizika přechází na povinné osoby. Tyto se dříve mohly opřít o zákonem taxativně vymezený výčet obchodních vztahů či obchodů, při jejichž navázání bylo

Vázaný zástupce ani doplňkový pojišťovací zprostředkovatel nejsou povinnou osobou, jsou však povinni plnit na pokyn FAÚ informační povinnosti a předložit doklady, aby bylo zachováno oprávnění FAÚ požadovat informace přímo po vázaných zástupcích, nikoliv pouze po zastoupených (pojišťovna nebo samostatný zprostředkovatel).

možné se ke zjednodušené identifikaci uchýlit. Pojišťovny tak mohly uplatnit zjednodušenou identifikaci pouze při uzavírání smlouvy o životním pojištění, jestliže jednorázové pojistné ani vklad nepřesáhly částku 2500 EUR nebo pokud běžné pojistné ani souhrn vkladů v jednom kalendářním roce nepřesáhly částku 1000 EUR. Dle novely AML zákona si případy nízké rizikovitosti pro použití zjednodušené identifikace a kontroly klienta stanoví každá povinná osoba sama pro sebe ve svém hodnocení rizik a nejsou omezeny výší pojistného ze zákona. Tento přístup sice klade zvýšenou zátěž na povinné osoby a na jejich vlastní posouzení rizik, ale zaručí, že jim budou případy nízkého rizika tzv. „šity na míru“. Nicméně vymezení není ponecháno zcela na libovůli povinných osob, které musí dodržet podmínky stanovené v ust. § 13 AML zákona, a rovněž bude docházet k jejich posouzení ze strany regulátorů v rámci vyhodnocování systémů vnitřních zásad. Kritériem pro provedení zjednodušené identifikace je tak pouze vlastní hodnocení povinné osoby. Zjednodušenou identifikaci ani kontrolu však nelze použít v případech, kdy jsou naplněny zákonné podmínky pro zesílenou identifikaci a kontrolu (navázání vztahu s rizikovou zemí, vztah s politicky exponovanou osobou, mezinárodní sankce) nebo jsou označeny jako rizikové v hodnocení rizik na úrovni ČR. Nicméně pokud pojišťovna na základě individuálního zvážení dojde k závěru,

Pověřený člen statutárního orgánu nemusí, a ve větších společnostech ani nemůže, plnit všechny povinnosti podle AML zákona osobně. Je však povinen svým řízením zajistit, aby byly povinnou osobou plněny. Nelze přitom dovozovat, že by daný člen statutárního orgánu byl bez dalšího vždy odpovědný za jakékoli porušení AML povinností spáchané povinnou osobou.

že zjednodušenou identifikaci a kontrolu vůči danému klientovi, obchodnímu vztahu, obchodu či produktu uplatnit lze, nic jí nebrání v tom, aby tak učinila, musí však dodržet při jejím uplatňování ze zákona nastavený minimální standard.

Produkty životního pojištění se liší mírou rizikovitosti. Skupinová pojištění s platbou pojistného od pojistníka, jenž je sám v postavení povinné osoby, pojištění neschopnosti splácet (PPI), kdy oprávněnou osobou je finanční instituce, nebo rizikové životní pojištění jsou produktem s potencionálně nižším rizikem, a proto se jeví jako vhodný produkt k provádění zjednodušené identifikace a kontroly.

Na pojišťovny se nevztahují výjimky z povinnosti provést identifikaci a kontrolu klienta dle § 13a AML zákona, proto musí provést minimálně zjednodušenou identifikaci a kontrolu.

5.2 Bankovní identita

Přijetím zákona č. 49/2020 Sb. došlo k novelizaci zákona o bankách a v § 8a AML zákona se upravil nový způsob provedení identifikace prostřednictvím bankovního identifikačního prostředku (tzv. „bankovní identita“). Činnost bank a jejich poboček se v rámci bankovní identity rozšiřuje o tzv. „identifikační služby“ (služby elektronické identifikace a autentizace, služby vytvářející důvěru, poskytování nebo potvrzování osobních identifikačních údajů klienta a informací o klientovi souvisejících s jeho osobními identifikačními údaji), které umožňují bankám poskytovat službu v oblasti elektronické identifikace skrze internetové bankovníctví. Služby bankovní identity je možné využít za poplatek v rozsahu AML informací, kdy povinná osoba obdrží informace umožňující provést vzdálenou identifikaci. AML zákon tyto nové metody implicitně staví naroveň provedení identifikace za fyzické přítomnosti, takže lze tohoto způsobu identifikace využít i v případě rizikových klientů. S ohledem na 5,5 mil. klientů bank v ČR je bankovní identita zajímavým způsobem elektronické identifikace.

5.3 Způsoby dálkové identifikace

Dle § 11 AML zákona je umožněno elektronické ověření identity klienta, a to prostřednictvím kvalifikovaného poskytovatele služeb vytvářejících důvěru ve smyslu nařízení eIDAS⁹. Mezi tyto se řadí např. Česká pošta, První certifikační autorita či služba eidentity. Klient sdělí povinné osobě údaje k identifikaci a opatří je kvalifikovaným elektronickým podpisem. Povinná osoba ověří u kvalifikovaného poskytovatele služeb vytvářejících důvěru, zda se údaje sdělené klientem shodují s údaji, které získal poskytovatel při vydání kvalifikovaného certifikátu použitého při vytváření podpisu. Nevýhodou tohoto způsobu je skutečnost, že poskytovatel nemá povinnost spolupracovat s povinnou osobou.

V případě dalšího způsobu dálkové identifikace, tzv. „penny transferu“, v rámci které klient zasílá kopii dokladu totožnosti a druhého, podpůrného dokladu a provádí ověřovací platbu z účtu vedeného na své jméno, přinesla novela také změny. Jestliže ověřovací platbu bude doprovázet tzv. „povinná zpráva pro příjemce“ (v rozsahu informace o účelu identifikace, označení povinné osoby, jména a příjmení fyzické osoby, která dala platební příkaz k provedení platby), klient nemusí posílat kopii druhého (podpůrného) dokladu a takto hodnověrným způsobem prokáže existenci platebního účtu vedeného na své jméno.

5.4 Převzetí identifikace

Převzetí identifikace je v pojišťovnictví velmi časté, jelikož pojišťovny mohou před uzavřením pojistné smlouvy převzít od pojišťovacích zprostředkovatelů nebo jiných finančních institucí identifikační údaje a jiné informace o klientech. Novela AML zákona připouští převzetí identifikace pouze v případě, že identifikační úkony byly povinnou osobou provedeny v souvislosti se vznikem obchodního vztahu (zákaz řetězení) a identifikace byla provedena podle § 8 (za fyzické přítomnosti) nebo § 8a (elektronická identifikace) AML zákona. V případě pojišťovacího zprostředkovatele se dovozuje, že se jedná o „vznik obchodního vztahu“, a tudíž podmínka § 11 odst. 1 AML zákona je splněna. Za převzetí identifikace odpovídá povinná osoba, jako by identifikaci provedla sama. Povinná osoba může dle § 11 odst. 5 AML zákona k provedení identifikace použít osobu, která za povinnou osobu jedná a je vázána jejími vnitřními předpisy, a povinná osoba nese odpovědnost za škodu způsobenou činností této osoby. Jedná se o tzv. „outsourcing“, který v praxi pojišťovny zajišťují ve spolupráci s pojišťovacím zprostředkovatelem či kurýrem. Povinná osoba opět odpovídá, jako by úkony provedla sama.

5.5 Zesílená identifikace a kontrola

Zásadní novinkou v oblasti identifikace a kontroly klienta, která dopadá i na pojišťovací instituce, je zavedení postupu tzv. „zesílené identifikace“ klienta dle § 9a AML zákona, kterou je potřeba provést, pokud klient nebo obchod představují vyšší riziko. Zesílená identifikace a kontrola se týkají zejména subjektů z rizikových třetích zemí nebo PEP.

Novela AML zákona definici PEP nezměnila. Metodický pokyn FAÚ ze dne 9. října 2020 ohledně opatření vůči PEP taxativně vymezil seznam konkrétních funkcí PEP (příloha č. 1 metodického pokynu), kde jsou uvedeny veřejné funkce, jež jsou v ČR považovány za významné a které zakládají status PEP. K zjištění, zda klient má status PEP, povinná osoba využije příslušný výčet funkcí, vlastní šetření (např. využití veřejných zdrojů informací), systém pro vyhledávání rizikových klientů či písemné prohlášení klienta při první identifikaci.

Podstatou zesílené identifikace a kontroly je, že povinná osoba je povinna od klienta požadovat rozsáhlejší informace a dokumenty a ověřovat je z více důvěryhodných zdrojů, intenzivněji a pravidelně kontrolovat obchodní vztah a obchody v rámci obchodního vztahu či požadovat provedení první platby z účtu vedeného na jméno klienta. V rámci provedení kontroly PEP je povinná osoba oprávněna informovat se o zdrojích peněžních prostředků nebo jiného majetku a provádět kontrolu původu majetku.

Důležitým bezpečnostním opatřením je také povinnost získat souhlas člena statutárního orgánu nebo jím pověřené osoby předtím, než vůbec dojde k uzavření obchodního vztahu.

6 Sankce

Novela AML zákona rozšířila katalog přestupků za porušení povinností dle AML zákona a došlo ke zpřísnění pokutových sazeb. Za přestupky lze finanční instituci nově uložit pokutu až ve výši 130 mil. Kč či až do výše dvojnásobku neoprávněně získaného prospěchu, pokud je tato hodnota vyšší. Nově AML zákon výslovně umožní vedle postihu právnické osoby postihnout přímo i ty fyzické osoby, které způsobily, že se právnická osoba dopustila přestupku.

Zásadní novinkou v oblasti identifikace a kontroly klienta, která dopadá i na pojišťovací instituce, je zavedení postupu tzv. „zesílené identifikace“ klienta dle § 9a AML zákona, kterou je potřeba provést, pokud klient nebo obchod představují vyšší riziko. Zesílená identifikace a kontrola se týkají zejména subjektů z rizikových třetích zemí nebo PEP.

1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849, o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu.
2 Metodický pokyn č. 9 Finančního analytického úřadu ze dne 26. února 2021, určený úvěrovým a finančním institucím – Kontrola klienta.
3 Metodický pokyn č. 7 Finančního analytického úřadu ze dne 9. října 2020 – Opatření vůči politicky exponovaným osobám.

4 Paragraf 2 odst. 1 písm. b) bod 8 AML zákona.

5 Paragraf 2 odst. 2 AML zákona.

6 Paragraf 2 odst. 4 a § 24 odst. 1 AML zákona.

7 Paragraf 22a AML zákona.

8 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014, o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES.

Webinář ČAP k novele AML zákona

JUDr. Mgr. Drahomíra Murínová / Česká asociace pojišťoven

ČAP uspořádala webinář, kterého se zúčastnilo více než 100 posluchačů a který přinesl velké množství praktických informací a výkladových vyjasnění k novele zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, (dále jen „AML zákon“), publikované ve Sbírce zákonů pod číslem 527/2020 Sb. a účinné od 1. ledna 2021.

S implementací nového znění AML zákona vyvstala řada otázek a výkladových nejasností, které byly široce diskutovány na pracovní skupině AML ČAP, avšak ne vždy došli členové uspokojivého výkladu. Proto byl zorganizován uvedený webinář, na němž jako přednášející vystoupily zástupkyně Finančního analytického úřadu (FAÚ) Markéta Hlavinová, ředitelka právního oddělení, která pojednala o novinkách v předmětné novele AML zákona, a Magdaléna Plevová, vedoucí právního odboru, s přednáškou zaměřenou na praktické aspekty oznámení podezřelého obchodu. Tento článek širší veřejnosti shrnuje hlavní závěry webináře.

Identifikace

Snad nejvíce otazníků vyvstalo v oblasti identifikace klienta. Pojišťovny se díky webináři utvrdily např. ve svém výkladu, že jim nevzniká povinnost identifikovat pojištěného v případě, kdy je smluvní stranou pojistník, který pojišťuje pojištěného, a tento pojistník žádá o výplatu odkupného, k němuž však potřebuje souhlas pojištěného. Pouhé poskytnutí souhlasu s výplatou odkupného tedy pojišťovně nezakládá povinnost identifikace pojištěného, kterému nevzniká žádný nárok na plnění.

Jako problematický a argumentačně nekonzistentní vnímáme výklad k povinnosti identifikace v případě osoby odlišné od klienta. U exekutora vyjádřil FAÚ stanovisko, že povinná osoba má povinnost identifikovat vždy tu konkrétní osobu, která jedná, zde tedy exekutora nebo osobu jím pověřenou. V situaci, kdy je pojišťovna povinna na základě pokynu soudu vyplatit plnění např. do notářské nebo soudní úschovy, příp. omezit nakládání s pojistnou smlouvou na základě pokynu policejního orgánu, se však zastává stanovisko, že není důvod pro uplatňování AML opatření. Jsme přesvědčeni, že u exekutora, jehož úkony jsou považovány za úkony soudu (resp. v některých situacích jsou ze zákona považovány za úkony klienta), se jedná o obdobnou situaci, a tedy by ani v tomto případě neměla být povinnost k jeho identifikaci. Tato otázka proto bude s FAÚ ještě diskutována.

Pojišťovny také poukázaly na některé nedostatky zákonné úpravy. Komplikovaná je např. příchodí platba, která s sebou nese informaci o plátcích. Jedná se o platby pojistného přes platební brány (např. Pay-U), platby přes platbomat apod., kdy povinná osoba nemá žádnou smlouvu se subjektem, který platby za klienta zasílá. Stejně tak banka, ve které má pojišťovna vedený účet, informace o plátcích od těchto

poskytovatelů platebních služeb nedostává. V těchto případech není pojišťovně znám skutečný plátec, a není tedy ani zřejmé, jak má postupovat s ohledem na povinnosti AML zákona. FAÚ sdělil, že o tomto problému ví a bude jej řešit s Ministerstvem financí ČR a s ČNB. Do doby nalezení uspokojivého řešení doporučil využít povinnost klienta poskytovat součinnost, příp. zvážit, zda ve smlouvě s klientem upravit, kterými kanály je platba pojistného akceptována, s vyloučením výše uvedených problematických způsobů plateb.

Prekvapivým závěrem, který na webináři zazněl a který pojišťovnám nevyplynul z výkladu AML zákona, bylo sdělení, že zastoupení na základě plné moci přichází v úvahu jen u již dříve identifikovaného klienta. Pojišťovny však řeší v praxi situace, kdy např. obmyšlený ze zahraničí, většinou výslovně neuvedený ve smlouvě (dědic), pověřil vyřízením pozůstalosti v ČR advokáta. Dle tohoto výkladu by tak nově nebylo možné při identifikaci obmyšleného, který žije v zahraničí, využít pouze identifikaci jeho zástupce na základě plné moci a jím sdělené identifikační údaje obmyšleného, ale bylo by nutné k výplatě stejně identifikovat alespoň na dálku přímo obmyšleného. Tato situace by byla v praxi stále řešitelná, ačkoliv komplikovanějším způsobem. Avšak v jiných případech by tento výklad přinesl významně negativní praktické dopady. Takovou situací, kdy byl institut plné moci běžně využíván, je první žádost pojištěného, který dosud nebyl identifikován, avšak je hospitalizován pro těžký úraz a uplatňuje u pojišťovny svůj nárok na plnění, aby předešel finančním obtížím, kdy byla dosud situace řešena udělením plné moci členu rodiny.

Převzetí identifikace

Pojišťovny diskutovaly také o novém znění ustanovení týkajícího se převzetí identifikace, a to s ohledem na novou podmínku, že převzetí je možné pouze v případě, kdy povinná osoba, od které je identifikace přebírána, provedla tuto identifikaci pro svůj vlastní obchodní vztah. V této souvislosti vyvstala řada nejasností, např. jak lze identifikovat prostřednictvím samostatného zprostředkovatele osobu, která ještě nebyla identifikována v rámci obchodního vztahu v situaci, kdy se o obchodní vztah pro pojišťovnu stará právě samostatný zprostředkovatel. Pojišťovny obdržely výklad, že taková spolupráce musí být buď podřaditelná pod § 11 odst. 5 AML zákona, tedy že je takový samostatný zprostředkovatel jen jakousi „prodlouženou rukou“ pojišťovny a nevystupuje

Ilustrační foto: iStock

jako samostatná povinná osoba, nebo že zprostředkovatel zprostředkovává obchodní vztah, a proto sám má s klientem obchodní vztah.

Dalším palčivým problémem byla skutečnost, že dosud bylo běžně praktikováno převzetí identifikace od pojišťovacího zprostředkovatele i v případě tzv. „odložené identifikace“ podle § 7 odst. 3 AML zákona, kdy povinná osoba identifikuje osobu, která není pojistníkem a má právo na plnění ze životního pojištění, nejpozději v době vyplacení pojistného plnění. Nové znění otevřelo nejasnost, zda může samostatný zprostředkovatel provést pro pojišťovnu identifikaci obmyšleného pouze pro účely vyplacení pojistného plnění, když jinak nemá s obmyšleným žádný obchodní vztah. Dle uspokojujícího stanoviska FAÚ se taková osoba „nakazí“ obchodním vztahem, a proto lze tuto identifikaci převzít.

Kontrola klienta

V případě problematiky kontroly klienta obdrželi posluchači pozitivní potvrzení některých svých výkladů. Je tak již zcela zřejmé, že povinnost povinné osoby zachycovat v rámci průběžného monitoringu obchodního vztahu obchody, které jsou rizikové kvůli protistraně obchodu, nedopadá na pojišťovny.

Nikoliv překvapivý byl výklad, že v případě dlouhodobého obchodního vztahu, kterým je typicky smlouva životního pojištění v délce např. 40 let, s nízkou rizikovostí klienta i produktu a s absencí jakéhokoliv požadavku klienta, není dostatečná aktualizace identifikačních údajů před výplatou prostředků, nýbrž je nutné provádět aktualizaci pravidelně; u těchto dlouhodobých závazků např. po pěti letech.

U politicky exponovaných osob (PEP) byl opět potvrzen již několikrát zopakovaný výklad FAÚ, že je třeba zjišťovat původ veškerého majetku, nikoliv pouze majetku použitého v obchodním vztahu. Oproti původnímu, radikálnímu postoji však došlo k určitému zmírnění, kdy FAÚ již hovoří o přiměřených opatřeních ke zjištění majetku PEP, a je tedy možné tyto osoby kategorizovat podle jejich rizikovosti a opatření pro zjištění původu jejich majetku uplatňovat v různé míře právě podle rizikovosti. Tedy ne vždy bude nutné zjišťovat opravdu veškerý jejich majetek.

Ve vztahu k PEP jsme se rovněž dotazovali, jaký má význam ustanovení požadující získání souhlasu s pokračováním pojištění dle § 9a odst. 3 písm. d) např. u klienta, který se dodatečně stane PEP u pojistné smlouvy, kterou, jak známo, nemůže pojišťovna jednostranně vypovědět. V případě, že statutární orgán odmítne kvůli vysokému riziku klienta takový souhlas udělit, nemá pojišťovna možnost pojistnou smlouvu ukončit, a není tedy zřejmé, jak má s daným obchodním vztahem nadále naložit. FAÚ sdělil, že je v takovém případě třeba od klienta vynutit součinnost směřující ke stavu, kdy bude možné souhlas s pokračováním obchodního vztahu udělit. Do té doby je možné od klienta přijímat pojistné, avšak nelze mu vyplátit žádné plnění.

Oznámení podezřelého obchodu

Ve druhé části přednášky obdrželi posluchači praktické informace týkající se oznámení podezřelého obchodu (OPO), zejména ve vztahu k náležitostem OPO, které plynou z AML zákona a také z metodického pokynu č. 4, který dopadá i na pojišťovny. Nově je upravena lhůta k podání OPO, která dle původní právní úpravy činila pět dnů, zatímco novela zakotvuje formulaci „bez zbytečného odkladu“, v některých případech dokonce „neprodleně“ po zjištění, neboť čas je nejdůležitějším faktorem šetření, aby bylo možné zajistit dotčené finanční prostředky. Posluchači obdrželi také podněty ke zlepšení kvality podávaných OPO.

Závěr

Jelikož problematika nebyla v žádném případě vyčerpána, v dubnu 2021 proběhl webinář ČAP na téma evidence skutečných majitelů, a to jak z pohledu pojišťoven jako tzv. „evidujících osob“ podle nového zákona o evidenci skutečných majitelů, tak i z pohledu AML, tedy pojišťoven jako povinných osob, které musí zjišťovat skutečné majitele svých klientů. Přibližně v polovině roku 2021 se bude konat školení zaměřené na novelu AML vyhlášky, kde vystoupí zástupci ČNB, a v plánu je rovněž navazující školení, opět se zástupci FAÚ, k diskuzi nad otázkami, které vyvstaly v průběhu prvních měsíců účinnosti novely AML zákona. ●

Analýza dostupných dat ve vztahu k riziku přírodních katastrof

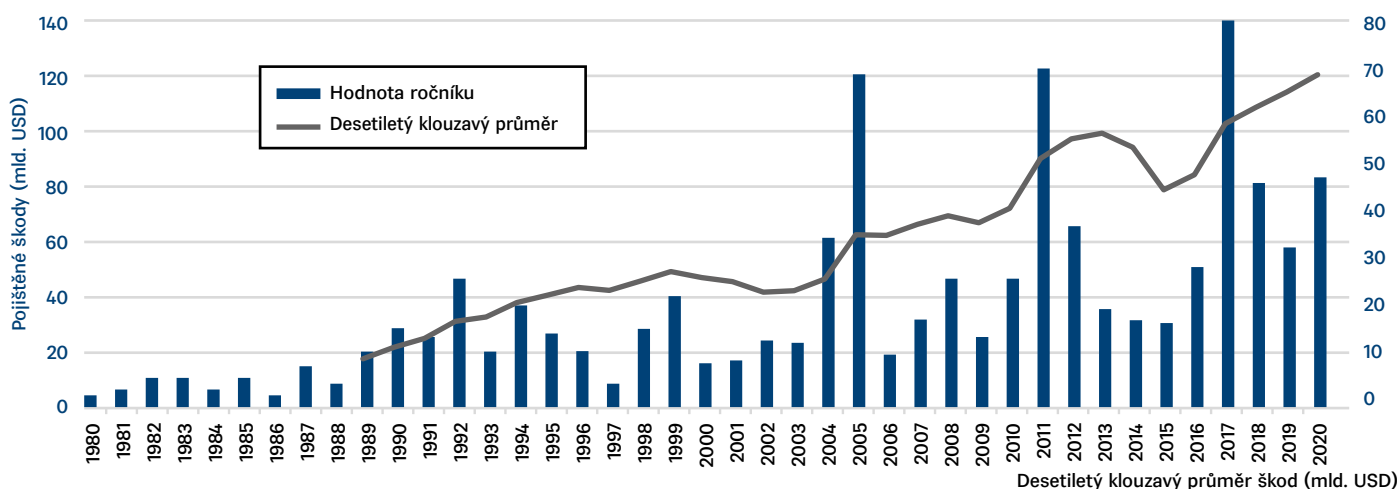
RNDr. Petr Jedlička, Ph.D. / vedoucí oddělení pojištné matematiky a analýz / SUPIN

Téma rizika přírodních katastrof a jejich budoucí pojistitelnosti je ve vztahu ke zvyšující se frekvenci i následkům přírodních katastrof v různých částech světa velmi aktuální – řeší se na úrovni jednotlivých pojistitelů, zajišťatelů, národních asociací pojišťoven i mezinárodních organizací jak z pohledu pojištného trhu, tak i jeho dohledu. Ukažme si tedy, jak lze zvyšující se objem rizika prezentovat na základě celosvětově dostupných dat i pro specifickou situaci v ČR.

Globální představu o systematickém rozsahu škod plynoucích z přírodních katastrof pravidelně sbírá a vyhodnocuje¹ od roku 1980 zajišťovna Munich Re. V posledním sledovaném roce, tj. v roce 2020, dosáhla dle předběžných údajů této zajišťovny celková ekonomická škoda způsobená riziky přírodních katastrof částky cca 210 mld. USD, což ve srovnání s celkovým úhrnem

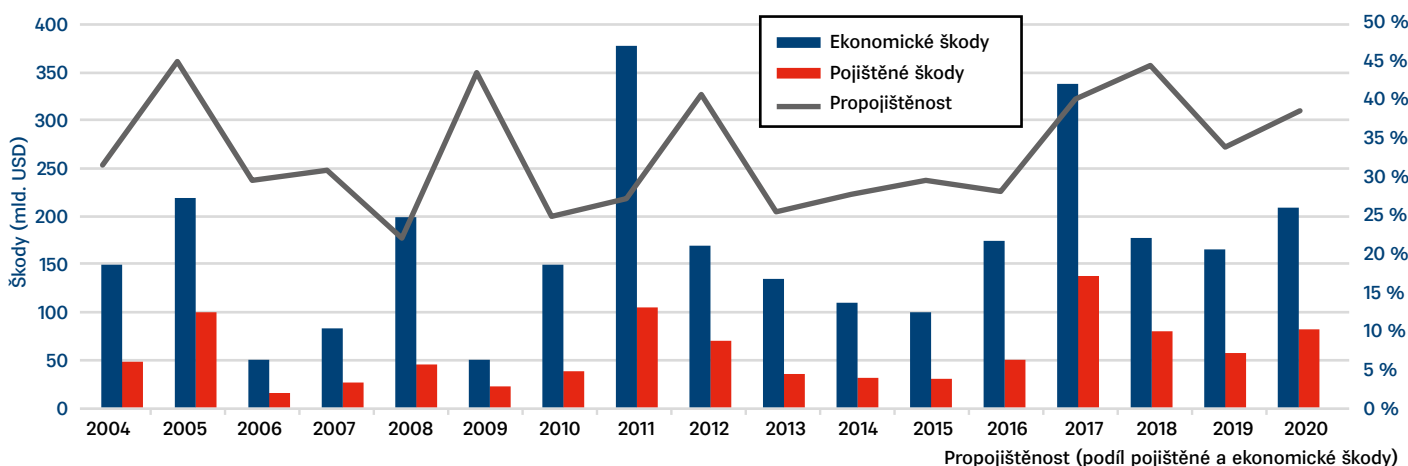
škod ve výši 166 mld. USD v roce 2019 představuje nárůst o 26,5 %. Platí, že podíl škod z přírodních katastrof řešených pojišťovnami dosahuje zpravidla pouze části celkové vzniklé ekonomické škody. To souvisí s rozdílnou úrovní propojištěnosti v různých částech světa a dostupnosti pojištného krytí i se skutečností, že např. veřejný majetek nebývá předmětem pojištění a škody způsobené přírodními

Graf 1: Globální vývoj pojištěných škod z přírodních katastrof

Zdroj: Munich Re, výpočty: SUPIN

Graf 2: Objem škod a propojištěnost

Zdroj: Munich Re, výpočty: SUPIN

živly např. na komunikacích nebo jiné veřejné infrastruktuře v úhrnu pojištěných škod zpravidla nefigurují.

V roce 2020 dle diskutovaného přehledu zajišťovny Munich Re celkový objem vzniklých škod řešených z pojištění dosáhl částky cca 82 mld. USD, což opět ve srovnání s pojištěnými škodami v hodnotě 57 mld. USD roku 2019 představuje nárůst dokonce o 43 %. Celková úroveň propojištěnosti, standardně měřená podílem pojištěných a ekonomických škod, dosáhla v roce 2020 39 %, zatímco o rok dříve (2019) se jednalo o 34 %.

Jak plyne z grafů uvedených v tomto článku, objem ekonomických i pojištěných škod se systematicky spíše stále zvyšuje, zatímco úroveň propojištěnosti osciluje mezi 25–40 % po většinu let, kdy jsou data dostupná.

Hodnoty grafu 1 jsou adjustovány o inflační efekty a ukazují, že nejvyšší úhrny v ročním objemu pojištěných škod (mezi 120–140 mld. USD) nastaly v letech 2005, 2011 a 2017. To vychází shodou okolností na šestiletou periodu. Nicméně i z pohledu 10letého klouzavého průměru je rostoucí trend škod velmi průkazný: oproti situaci na konci roku 2005, kdy 10letý klouzavý průměr objemu pojištěných škod z přírodních katastrof lehce přesahoval 30 mld. USD, se tato hodnota po 15 letech zdvojnásobila, na cca 70 mld. USD.

Jak jsme naznačili výše, celková úroveň propojištěnosti žádný jasně interpretovatelný trend nevykazuje. Svého minima na úrovni 23 % dosáhla v roce 2008 a naopak dosud nejvyšší úroveň propojištěnosti (45 %) nastala roku 2018 (viz graf 2).

Stav dostupných dat v ČR

V rámci ČAP probíhá pravidelný sběr údajů (od roku 2006 nejprve v intervalu jedenkrát ročně a od roku 2010 pak již čtvrtletně) o počtech řešených pojištných událostí a o objemu vzniklých škod v rozsahu tří skupin rizik:

- škody z tíhy sněhu,
- škody z povodní,
- škody z vichřice a krupobití.

Od roku 2016 se tento sběr rozšířil o rizika v pojištění majetku, která ne vždy nutně spadají do skupiny rizika přírodních katastrof (např. vodovodní škody, požár, elektrické přepětí, vandalismus, loupež apod.). Z hlediska rizika přírodních katastrof zůstávají pro ČR relevantní rizika povodně, vichřice, tíhy sněhu, krupobití a dalších škod způsobených atmosférickými srážkami (viz tabulka 1).

Vedle výše představeného pravidelného sběru počtu řešených případů a objemu škod z jednotlivých rizik krytých u majetkového pojištění probíhá u výskytu mimořádné přírodní katastrofické události sběr dokumentující celkový rozsah škod řešených z pojištění. Od roku 1997 se jednalo celkem o 17 událostí (viz tabulka 2).

Historicky nejvyššího objemu škod dosáhly plošné povodně v roce 2002 (dominantně v Čechách) a v roce 1997 (dominantně na Moravě), nicméně v posledních letech v těchto přehledech převládají škody z vichřic, resp. orkánů, které přecházejí také přes ČR a způsobí zde významné škody.

Tabulka 1: Sledovaná rizika v pojištění majetku

Ukazatel	Počet pojištných událostí		
	2019	2020	Index 2020 k 2019
Škody z tíhy sněhu	8 046	246	3,1
Škody z povodní	7 343	14 006	190,7
Škody z vichřice	43 023	50 127	116,5
Škody z krupobití	15 953	5 593	35,1
Škody z požáru	5 943	4 960	83,5
Škody z úderu bleskem	5 092	3 768	74,0
Škody z výbuchu	320	314	98,1
Škody ze sesuvu/poklesu půdy	426	399	93,7
Vodovodní škody	46 968	43 240	92,1
Škody z atmosférických srážek	9 032	13 245	146,6
Poškození nebo zničení skla	11 794	10 210	86,6
Poškození nebo zničení stroje	8 460	8 430	99,6
Škody z pádu letadla nebo jiných předmětů	5 814	4 112	70,7
Škody z nárazu dopravního prostředku	3 208	2 545	79,3
Škody z přepětí v elektrické síti	11 210	11 221	100,1
Škody ze zkratu elektromotoru	2 194	2 263	103,1
Ostatní poškození elektroniky	24 248	22 445	92,6
Škody z vandalismu	10 301	8 196	79,6
Škody z krádeží	15 246	12 859	84,3
Ostatní škody z pojištění majetku (bez pojištění vozidel)	53 193	44 270	83,2
Počet pojištných událostí celkem	287 815	262 449	91,2

Samotný přehled pouze větrných smrštů a jejich následků ukazuje tabulka 3, včetně dalších veřejně dostupných charakteristik dané události: počet přerušených dodávek elektřiny, maximální náraz větru, počet obětí a objem poničeného dřeva, jež na rozdíl od škodního úhrnu pojištěn bývají k dispozici bezprostředně po konci řádění živlu, a šlo by z nich v případě většího počtu událostí potřebných pro statistické modelování odhadovat celkovou výši škody řešenou z pojištění. V tabulce se vyskytuje na 1. místě orkán Kyrill (leden 2017), na 3. místě bouře Emma (březen 2008) a ostatní tři události nastaly v časově poměrně úzkém rozpětí, od října 2017 do února 2020.

Představení risk indexu škod z přírodních katastrof

Zásadní podklad pro výpočet risk indexu udávajícího, zda úhrn škod z přírodních katastrof je aktuálně ve fázi expanze, nebo naopak kontrakce, představují grafy 3 a 4. Data, dostupná od roku 2006, neukazují žádný jasný trend a zejména objemy pojištných událostí jsou zásadně ovlivněny roky s výskytem mimořádné katastrofické události (např. povodně v roce 2013). Poslední dvě léta počet pojištných událostí dosahuje ročně cca 80 000,

Co do výpočtu risk indexu průměrné škody je zásadní zohlednění inflace. Např. nominální hodnota objemu škod z roku 2006, ve výši 4,6 mld. Kč, představuje v dnešních cenách již částku 6,3 mld. Kč.

Tabulka 2: Přehled největších škod z rizika přírodních katastrof v ČR

Pořadí	Název události	Vznik události	Pojištěná škoda za celý trh (mld. Kč)
1.	Povodně – Čechy	srpen 2002	36,700
2.	Povodně – Morava	červenec 1997	10,000
3.	Povodně – Čechy	červen 2013	7,538
4.	Tíha sněhu	zima 2006	2,500
5.	Orkán Kyrill	leden 2007	2,225
6.	Série bleskových povodní	červen–červenec 2009	2,068
7.	Krupobití – jih Prahy	srpen 2010	1,889
8.	Povodně	květen–červen 2010	1,844
9.	Letní bouře	červenec–srpen 2013	1,561
10.	Povodně – Frýdlantsko	srpen 2010	1,545
11.	Orkán Herwart	říjen 2017	1,444
12.	Vichřice Emma	březen 2008	1,355
13.	Série událostí (bouře, krupobití, lokální povodně)	23. 5. – 27. 6. 2016	1,211
14.	Povodně – tání sněhu	březen–duben 2006	1,000
15.	Povodně	červenec 2012	0,812
16.	Orkán Eberhard	březen 2019	0,697
17.	Bouře Sabine	únor 2020	0,592

Zdroj: ČAP

Tabulka 3: Statistiky nejničivějších větrných smrštů

Pořadí	Název orkánu	Objem pojištěných škod (tis. Kč)	Počet pojištných událostí	Průměrná škoda (Kč)	Počet přerušených dodávek elektřiny	Maximální náraz větru (km/h)	Počet obětí ČR	Objem poničeného dřeva (m³)
1.	Kyrill	2 225 063	76 681	29 017	1 000 000	216	4	5 000 000
2.	Herwart	1 444 316	50 133	28 810	500 000	180	4	1 500 000
3.	Emma	1 355 047	44 028	30 777	1 000 000	169	2	–
4.	Eberhard	696 971	24 746	28 165	425 000	206	–	1 000 000
5.	Sabine	591 787	20 750	28 520	300 000	180	1	1 000 000

Zdroj: ČAP a média

z nichž naprostá většina (téměř 70 000 pojištných událostí každý rok) připadá na škody z větrných smrštů. Např. rok 2020, s 83 000 pojištnými událostmi v úhrnu téměř 3 mld. Kč, představuje druhý nejhorší rok z hlediska objemu škod a třetí nejvyšší rok z pohledu počtu pojištných událostí za posledních 10 let.

Co do výpočtu risk indexu průměrné škody je zásadní zohlednění inflace. Např. nominální hodnota objemu škod z roku 2006, ve výši 4,6 mld. Kč, představuje v dnešních cenách již částku 6,3 mld. Kč.

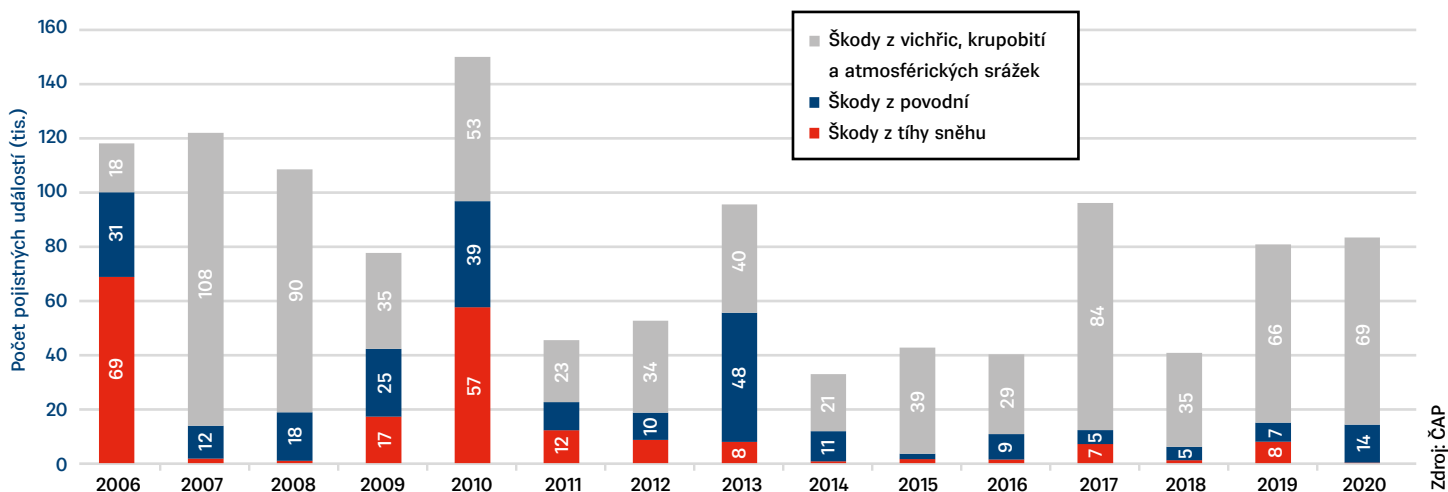
Vážený průměr škod dosahuje v dnešních cenách za období let 2006–2020 pro všechny škody částky 51 101 Kč a v dělení na jednotlivá rizika se jedná o tyto částky:

- 33 790 Kč u rizika tíhy sněhu,
- 85 952 Kč u škod z povodní,
- 44 101 Kč u škod z vichřic.

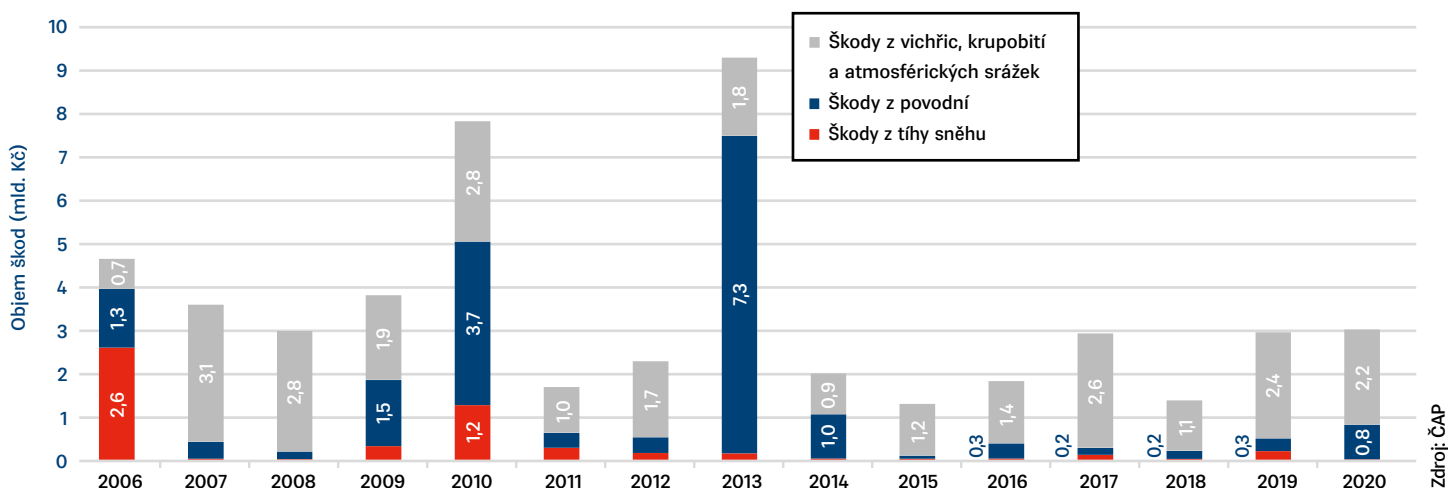
Jestliže následně srovnáme hodnotu průměrné škody v jednotlivé skupině rizik vůči této celkové hodnotě, dostáváme hodnotu risk indexu průměrné škody pro konkrétní skupinu rizik a rok. Jestliže např. v roce 2020 dosahovala průměrná škoda v dnešních cenách částky

**Za období
let 2006–2020
dosahuje průměrný
roční počet řešených
pojištných událostí
z rizik přírodních
katastrof 79 062
pojištných událostí
(což odpovídá risk
indexu počtu pojištných
událostí 100 %).**

Graf 3: Počet pojištných živelních událostí hrazených z pojištění

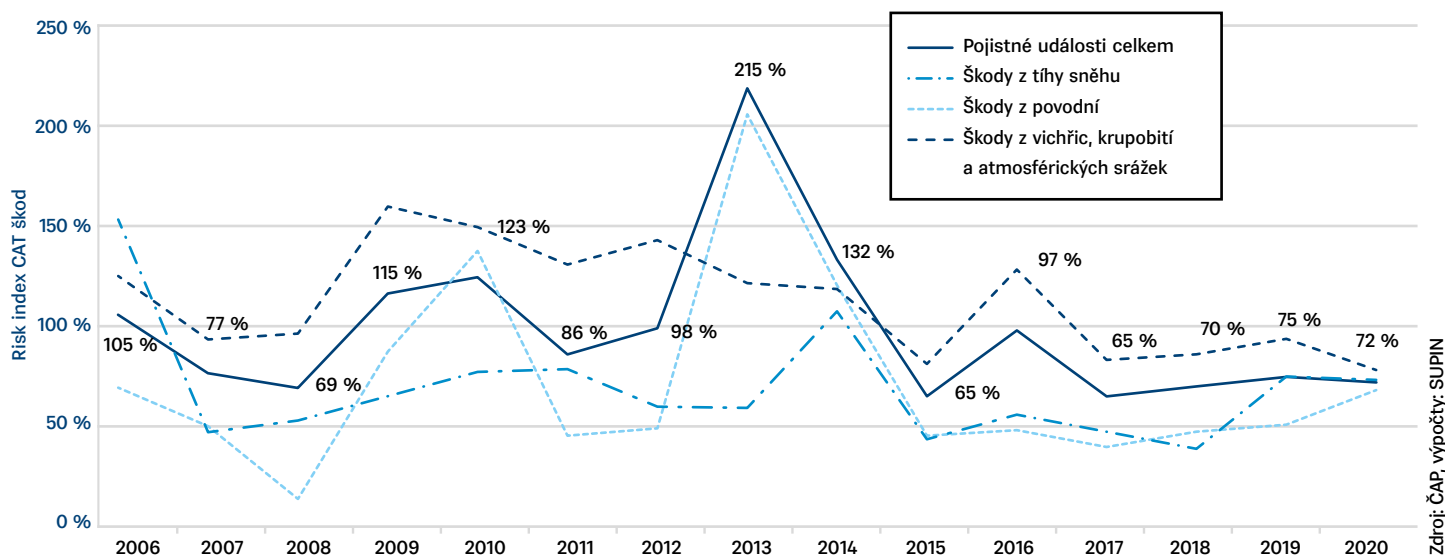

Graf 4: Finanční objem škod ze živelních událostí hrazených z pojištění

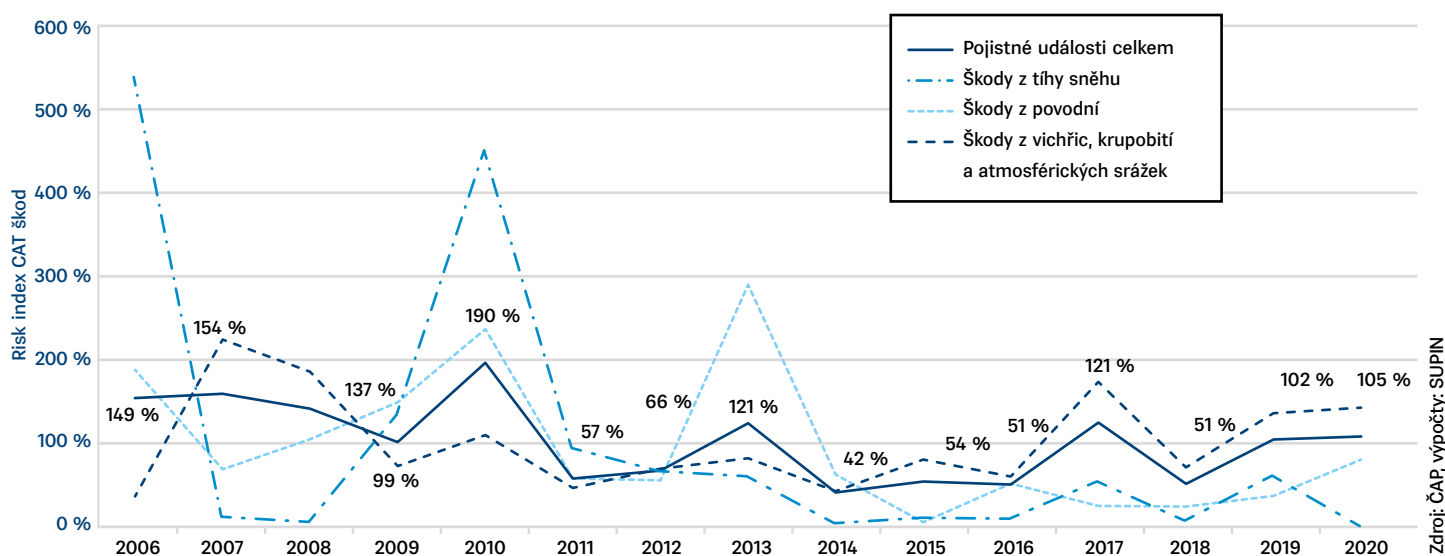

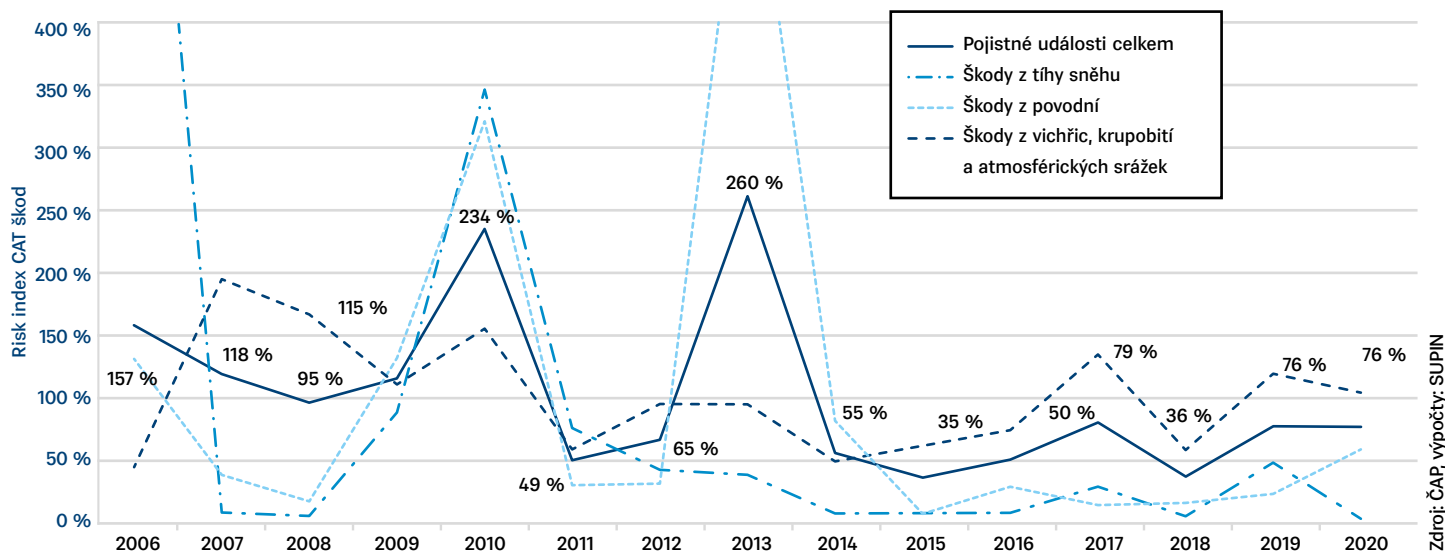
Graf 5: Risk index průměrné škody

Graf 6: Risk index průměrné škody

Graf 7: Celkový průběh risk indexu škod přírodních katastrof

Ilustrační foto: iStock

36 382 Kč, odpovídající hodnota risk indexu vychází při vydělení této hodnoty globálním průměrem ve výši 72 %. Konkrétní hodnoty risk indexu průměrné škody ukazuje graf 5.

Zcela analogicky se postupuje pro výpočty risk indexu i v případě pojistných událostí, kde zjednodušení představuje skutečnost, že u počtu pojistných událostí odpadá nutnost zohlednit časovou hodnotu peněz. Za období let 2006–2020 dosahuje průměrný roční počet řešených pojistných událostí z rizik přírodních katastrof 79 062 pojistných událostí (což odpovídá risk indexu počtu pojistných událostí 100 %), přičemž rozpad na jednotlivá rizika implikuje průměrné počty ročně řešených pojistných událostí:

- 12 962 u škod z tíhy sněhu,
- 16 477 u škod z povodní,
- 49 568 u škod z vichřice, krupobití a srážek.

Jestliže v roce 2020 pojišťovny řešily 83 127 pojistných událostí, což představuje oproti zmiňovaným 79 062 nadprůměrnou hodnotu (o 5 %), vychází odpovídající risk index počtu pojistných událostí na úrovni 105 %. Přehled hodnot risk indexu za jednotlivé roky a skupiny rizik ukazuje graf 6. Poslední roky jeho hodnota mírně narůstá.

Finální hodnota navrženého risk indexu pak zohledňuje oba faktory, tj. závažnost řešených pojistných událostí (přes průměrnou škodu v dnešních cenách) i celkový počet řešených případů pojistných událostí (rozsah zásahu CAT událostí). Jeho výpočet nastává vynásobením risk indexu průměrné škody a risk indexu počtu pojistných událostí. Jestliže např. v roce 2020 vychází u průměrné škody

na úrovni 72,1 % a u počtu pojistných událostí 105,3 %, jeho finální hodnota odpovídá součinu obou hodnot, tj. 75,9 %. Vývoj risk indexu pro všechny roky a skupiny rizik ukazuje graf 7.

Využití indexu a jeho interpretace

Navržený risk index (v jeho celkové podobě, v technické diskuzi i vzhledem k jeho dvěma dílčím komponentám) lze využít k informování laické i odborné veřejnosti o aktuálních dopadech škod z přírodních katastrof na pojistný trh v jednotlivých letech i v dlouhodobějším trendu. Interpretace je taková, že jeho hodnoty výrazně přes 100 % značí rok se závažnějšími, nadprůměrnými dopady rizika přírodních katastrof na český pojistný trh, s možností výskytu mimořádné události a se samostatným sběrem dat o škodním úhrnu (naposledy orkán Sabine, v únoru 2020). I v případě roku bez výskytu takovýchto mimořádných událostí lze risk index využít pro komentování meziročních posunů jeho výsledků i dlouhodobějších trendů a tím dokumentovat měnící se závažnost dopadů rizika přírodních katastrof v českých podmínkách. Další možností jeho využití je zvýšení povědomí o důležitosti majetkového pojištění, včetně rizika přírodních katastrof, a otevření diskuze o budoucím přístupu k této oblasti v měnících se podmínkách.

1 <https://www.munichre.com/topics-online/en/climate-change-and-natural-disasters/natural-disasters.html>.

Brexit a jeho vliv na pojištnictví

Tomáš Jíně / partner / White & Case

Ondřej Bartoň / associate / White & Case

Marie Talašová / associate / White & Case

Vinh Ngo The / legal intern / White & Case

Velká Británie ukončila své členství v EU postupným, vícefázovým odchodem, který vyvrcholil dne 31. prosince 2020 definitivním vystoupením – tímto okamžikem tedy fakticky nastal „brexit“. Detailnější podmínky tohoto vystoupení byly mezi zástupci Velké Británie a EU prozatímně sjednány v Dohodě o vystoupení (Withdrawal Agreement), která jako oficiální den vystoupení Velké Británie z EU určila den 31. ledna 2020, po kterém následovalo tzv. „přechodné období“, trvající od 1. února 2020 do 31. prosince 2020.

V rámci přechodného období byla právní úprava v zásadě stejná: Velká Británie měla status obdobný svému členství v EU a i unijní právo se na území Velké Británie aplikovalo v téměř nezměněné podobě. Nyní se již unijní právo na území Velké Británie bez dalšího neuplatní. Mj. došlo také k ukončení volného pohybu osob, zboží a služeb mezi Velkou Británií a EU. Brexit proto může mít zásadní vliv na tuzemské pojišťovny působící ve Velké Británii i na britské pojišťovny působící v ČR. Tento článek se zaměřuje na otázku přeshraničního poskytování pojišťovacích služeb mezi Velkou Británií a EU a dále na otázky spojené se smluvními doložkami v pojištních smlouvách, ve kterých je obsažena volba britského práva a/nebo britských soudů jako soudů příslušných pro řešení sporů z pojištních smluv. Tento článek se nezabývá otázkou ochrany osobních dat a jejich sdílení.

1 Přeshraniční poskytování pojišťovacích služeb

Právo EU umožňuje pojišťovnám licencovaným v některém členském státě poskytovat pojišťovací služby v ostatních členských státech EU na základě tzv. „jednotného evropského pasu“, tedy bez nutnosti získat licenci v těchto ostatních členských státech. Žádný podobně široký režim, který by mohl nahradit jednotný evropský pas, se nepodařilo mezi Velkou Británií a EU dojednat. Brexitem tak došlo ke zcela zásadní změně režimu přeshraničního poskytování pojišťovacích služeb mezi Velkou Británií a členskými státy EU.

Mezi Velkou Británií a EU byl sjednán pouze zcela obecný právní rámec pro spolupráci a obchodování v Dohodě o obchodu a spolupráci (Trade and Cooperation Agreement) ze dne 24. prosince 2020. Pravidla v této dohodě jsou srovnatelná s jinými bilaterálními obchodními smlouvami, jako je např. Komplexní hospodářská a obchodní dohoda (CETA), uzavřená mezi Kanadou a zeměmi EU¹, a nejsou v žádném případě srovnatelná s dosavadním režimem.

Pro oblast finančních služeb nebyla mezi Velkou Británií a EU uzavřena žádná závazná dohoda. V tomto směru se proto

aktuální situace blíží spíše tzv. „tvrdému brexitu“ (*no-deal Brexit*). Velká část finančních institucí se na tuto situaci připravila s dostatečným předstihem a zajistila si licenci pro poskytování služeb ve Velké Británii, resp. EU již před brexitem.

1.1 Režim poskytování služeb z ČR do Velké Británie

Velká Británie vytvořila pro finanční instituce se sídlem v EU (včetně ČR), které působily na území Velké Británie na základě jednotného evropského pasu, tzv. „dočasný povolenávací režim“ (*temporary permissions regime*). V rámci tohoto režimu mohou tyto finanční instituce nadále pokračovat ve svých činnostech v zásadě ve stejném rozsahu jako před brexitem. Podmínkou je, že o využití tohoto režimu včas zažádaly a zároveň do stanovené doby získaly plnohodnotnou licenci k poskytování finančních služeb dle předpisů Velké Británie. Finanční instituce, které včas nepožádaly o tento dočasný režim ani o licenci dle britských předpisů, jsou povinny omezit svoji činnost pouze na činnosti nezbytné k vypořádání závazků z existujících smluv a k ukončování činnosti na území Velké Británie. Přehled těchto variant uvádí britský regulátor na svých stránkách (viz schéma 1).

1.2 Režim poskytování služeb z Velké Británie do ČR

EU (ani ČR) obdobný dočasný režim pro britské finanční instituce nezakotvila. Od 1. ledna 2021 proto mohou britské pojišťovny a jiné finanční instituce pokračovat v poskytování svých služeb na území ČR pouze tehdy, pokud získaly příslušnou licenci v ČR (nebo jiném státu EU, pokud se bude jednat o poskytování služeb na základě jednotného evropského pasu). Britské pojišťovny, které takovouto licenci nezískaly, jsou povinny omezit svoji činnost pouze na ty činnosti, které jsou nezbytné k vypořádání závazků z existujících pojištních smluv a k ukončování jejich činnosti na území EU. Takové pojišťovny nemohou uzavírat nové pojištní smlouvy, prodlužovat stávající pojištní smlouvy, zvyšovat ani znovu poskytovat pojištní krytí apod.² Upozorňujeme,

že Česká národní banka od takových pojišťoven očekává, že poskytnou svým stávajícím klientům související informace.

1.3 Budoucí otevírání trhu

Ve střednědobém, až dlouhodobém horizontu lze nicméně očekávat, že v oblasti poskytování finančních služeb bude docházet k postupnému vzájemnému otevírání trhu mezi Velkou Británií a EU. Společně s výše uvedenou *Dohodou o obchodu a spolupráci* bylo uzavřeno také *Společné prohlášení o spolupráci v oblasti regulace finančních služeb (Joint Declaration on Financial Services Regulatory)*. V tomto do značné míry nezávazném dokumentu obě strany vyjádřily svůj zájem na dlouhodobé spolupráci, zachování finanční stability a integrity trhu a na ochraně spotřebitelů. Obě strany se také zavázaly, že se do konce března 2021 dohodnou na *Memorandu o porozumění (Memorandum of Understanding)*³, které má otevřít cestu k obecnému režimu ekvivalence (*general equivalence regime*) pro finanční služby.

Reálným cílem v tuto chvíli zřejmě není dosažení tak obecného ekvivalenčního režimu, který by bylo možné připodobnit volnému přístupu k trhu na základě jednotného evropského pasu. Na tzv. „režimu ekvivalence plus“ (*Equivalence Plus*), o kterém bylo diskutováno, nakonec nebyla nalezena shoda. V tuto chvíli se předpokládá postupné přijímání ekvivalenčních rozhodnutí (*equivalence decisions*) pro jednotlivé specifické oblasti, která budou zjednodušovat regulační a dohledový režim pro příslušné finanční instituce. V oblasti pojištnictví jsou možnosti ekvivalenčních rozhodnutí omezeny pouze na některé dílčí otázky (jedná se o otázku přijatelnosti zajištění, kapitálovou přiměřenost dceřiných společností a skupinový dohled).

Zatímco Velká Británie již některá ekvivalenční rozhodnutí přijala (včetně ekvivalenčního rozhodnutí pro oblast pojištnictví, a to v rozsahu uvedeném výše), přístup EU je v tuto chvíli zdrženlivý a vyčkává se, jakým směrem se bude ubírat regulatorika finančních služeb ve Velké Británii.

Toto nezávazné memorandum o porozumění tak představuje spíše první krok v dlouhé cestě za režimem umožňujícím volnější přístup k trhům. V současnosti zatím není možné s jistotou říci, zda a v jakém rozsahu bude tohoto cíle v budoucnu dosaženo.

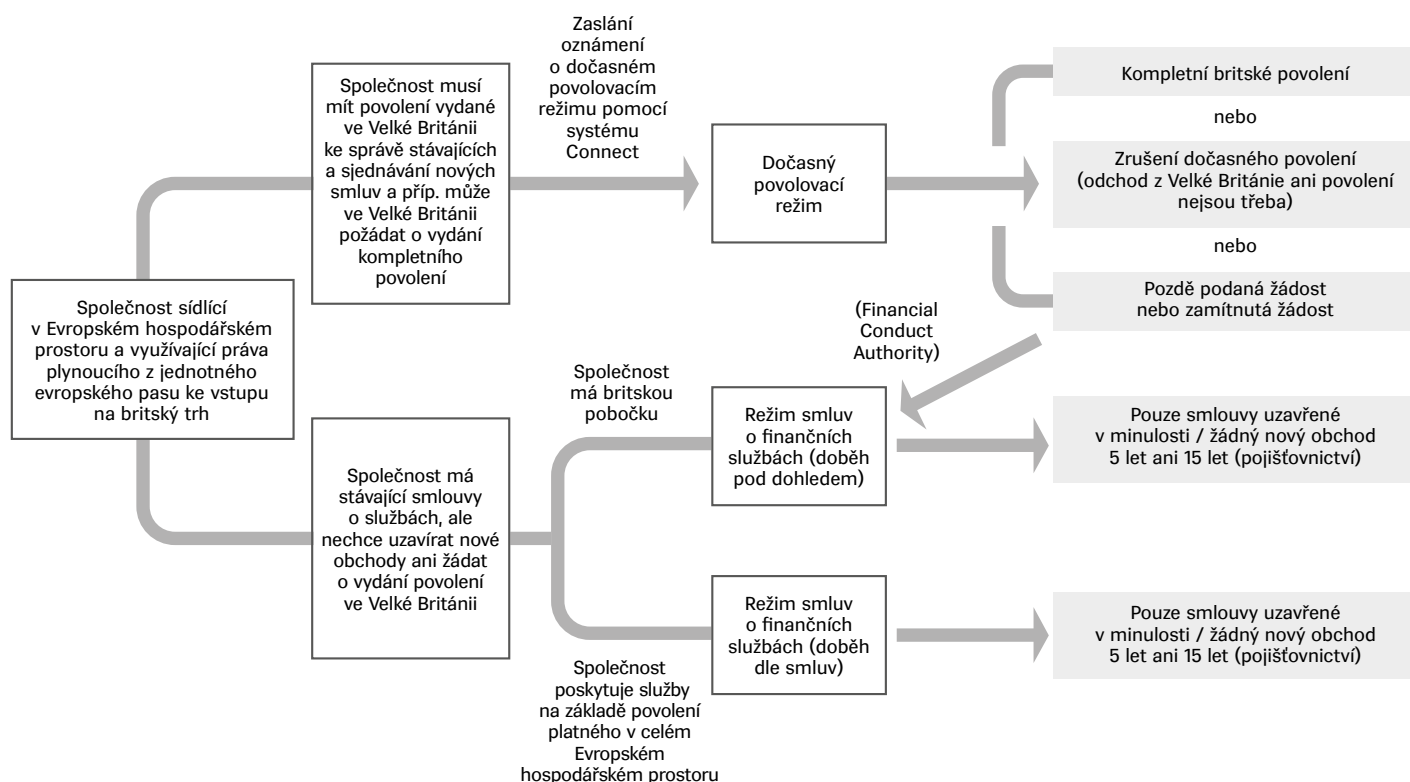
2 Volba anglického práva a britských soudů v pojistných smlouvách

Další významnou oblastí, která byla dotčena brexitem, je také problematika: a) smluvních ujednání o volbě rozhodného práva v pojistných (i jiných) smlouvách uzavřených mezi českými pojišťovnami a britskými pojistníky, b) smluvních ujednání o volbě britských soudů jakožto příslušných soudů v případných sporech z těchto smluv a c) uznávání a výkonu rozhodnutí britských soudů českými soudy.

2.1 Volba rozhodného práva u pojistných smluv

Relevantní unijní právní úpravou pro volbu rozhodného práva smluv je nařízení Řím I⁴, které kromě obecné úpravy této oblasti zakotvuje i některé speciální podmínky pro volbu rozhodného práva pojistných smluv. Ve vztahu k pojistným smlouvám pravidla podle Říma I zejména omezují seznam zemí, jejichž právo si lze zvolit jako rozhodné (např. právo země pojistníka či právo země, ve kterém se nachází riziko).⁵ Po brexitu Velká

Schéma 1: Jak umožní dočasný povolovací režim a režim smluv o finančních službách další fungování společností sídlících v Evropském hospodářském prostoru ve Velké Británii po brexitu?

Británie jako samostatný stát přistoupila k nařízení Řím I a přijala i potřebná vnitrostátní opatření inkorporující závazky z tohoto nařízení. Britské soudy by tedy měly v této oblasti i nadále pokračovat v aplikaci stejných pravidel tak, jak jsou aplikována v EU. Jedinou změnou bude, že britské soudy již nebudou vázány judikaturou Soudního dvora EU, a není tedy vyloučeno, že se v budoucnu vyšší britské soudy v některých otázkách volby rozhodného práva odchýlí od doposud známé judikatury Soudního dvora EU.

Po brexitu Velká Británie jako samostatný stát přistoupila k nařízení Řím I a přijala i potřebná vnitrostátní opatření inkorporující závazky z tohoto nařízení. Britské soudy by tedy měly v této oblasti i nadále pokračovat v aplikaci stejných pravidel tak, jak jsou aplikována v EU. Jedinou změnou bude, že britské soudy již nebudou vázány judikaturou Soudního dvora EU, a není tedy vyloučeno, že se v budoucnu vyšší britské soudy v některých otázkách volby rozhodného práva odchýlí od doposud známé judikatury Soudního dvora EU.

2.2 Prorogační doložky – volba britských soudů

Komplikovanější situace nastává v otázce volby britského soudu jako příslušného soudu k řešení sporů, včetně sporů z pojistných smluv. V EU se ujednání o volbě příslušného soudu (tzv. „prorogační doložky“) řídí nařízením Brusel I bis⁶, které se ve vztahu k Velké Británii přestalo bez dalšího aplikovat v soudních řízeních zahájených po 1. lednu 2021. To prakticky znamená, že britské ani české soudy v řízeních u nich zahájených po tomto datu již nemohou přihlížet k příslušným ustanovením nařízení Brusel I bis při zkoumání prorogačních doložek ve prospěch britských soudů. Unijní právní úprava týkající se volby příslušných soudů by se mohla stát pro Velkou Británii znovu relevantní, pokud by přistoupila k *Luganské úmluvě o příslušnosti soudů a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ze dne 30. října 2007 (Luganská úmluva)*, která by částečně nastolila režim obdobný nařízení Brusel I bis, a to včetně závazků vyplývajících z judikatury Soudního dvora EU. Velká Británie sice podala žádost o přistoupení k *Luganské úmluvě*, nicméně k jejímu přistoupení je nutný souhlas všech smluvních států této úmluvy, a to včetně EU, která doposud tento souhlas nedala. Časový rámec přistoupení Velké Británie k *Luganské dohodě* je tudíž stále nejistý.

Jedinou platnou právní úpravou v otázce volby příslušnosti britských soudů je v současnosti *Haagská úmluva o dohodách o soudní příslušnosti ze dne 30. června 2005 (Haagská úmluva)*, jejímiž smluvními stranami jsou mj. i EU a Velká Británie. *Haagská úmluva* nicméně neposkytuje stejný komfort jako nařízení Brusel I bis nebo *Luganská dohoda* a obsahuje řadu výjimek a omezení. Jedním z takovýchto omezení je např. skutečnost, že *Haagská úmluva* se uplatní pouze u tzv. „výlučných prorogačních doložek“, kdy je dána výlučná soudní příslušnost soudu či soudů pouze jednoho členského státu *Haagské úmluvy*. Výlučnost prorogační doložky je dána i tím, že je zcela vyloučeno, aby byla volba národního soudu alternativou k volbě rozhodčího soudu. *Haagskou úmluvu* proto nelze využít pro případy tzv. „smíšených prorogačních doložek“, které stranám umožňují volit pro řešení sporu mezi arbitráží a soudním řízením. V případech, kdy nebude možné aplikovat *Haagskou úmluvu*, bude platnost prorogační doložky posuzována dle vnitrostátní úpravy; v případě českých soudů to bude dle zákona o mezinárodním právu soukromém⁷.

Dalším problematickým aspektem v tomto ohledu je také časová působnost *Haagské úmluvy*. EU argumentuje, že se *Haagská úmluva* aplikuje pouze na prorogační doložky uzavřené po 1. lednu 2021, tj. po datu, kdy se Velká Británie stala smluvní stranou *Haagské úmluvy* (do té doby byla Velká Británie smluvní stranou pouze prostřednictvím svého členství v EU). Velká Británie ale posuzuje časovou působnost odlišně a je toho názoru, že se *Haagská úmluva* aplikuje i na starší smlouvy uzavřené od 1. října 2015, kdy se Velká Británie stala smluvní stranou této úmluvy prostřednictvím svého členství v EU. Tento výkladový spor tak vytváří určitou právní nejistotu a lze očekávat, že britské a členské soudy (tedy i české soudy) budou odlišně posuzovat otázku platnosti prorogačních doložek uzavřených v období od 1. října 2015 do 31. ledna 2020. Této nejistotě lze předejít aktualizací prorogační doložky, tedy jejím přezavřením po 1. lednu 2021 na základě dodatku ke smlouvě.

2.3 Uznávání a výkon britských soudních rozhodnutí v ČR

Poslední právní otázkou, u které došlo díky brexitu k významné změně, je otázka uznávání a výkonu britských rozhodnutí českými soudy. Zatímco pro členské státy EU je rozhodné nařízení Brusel I bis, díky němuž jsou rozhodnutí národních soudů přímo vykonatelná ve všech členských státech bez nutnosti zvláštního soudního řízení, pro uznávání ostatních cizích soudních rozhodnutí od 1. ledna 2021, tedy i pro výkon rozhodnutí britských soudů, se použije: a) *Haagská úmluva*, pokud příslušnost soudu byla určena výlučnou prorogační doložkou; nebo b) zákon o mezinárodním právu soukromém.

Podle *Haagské úmluvy* bude nutné, aby oprávněný z britského rozhodnutí podal u českého soudu žádost o uznání rozhodnutí, kterou může spojit i s žádostí o výkon rozhodnutí. V souladu s *Haagskou úmluvou* bude český soud vázán skutkovým stavem zjištěným britskými soudy. Pokud ale protistrana podá námitku, bude český soud ve zvláštním řízení povinen zkoumat, zda nenastal některý z důvodů pro odmítnutí uznání či výkonu rozhodnutí. Lze tedy očekávat prodloužení výkonu rozhodnutí. Zbývající britská rozhodnutí pak bude nutné uznat a vykonat u českých soudů v souladu se zákonem o mezinárodním právu soukromém. Dle tohoto zákona je sice rozhodnutí britských soudů v majetkových věcech uznáno pouze tím, že se k němu v řízení přihlédne, na druhou stranu pokud protistrana namítne, že zde existuje důvod pro odepření uznání, český soud bude povinen zahájit řízení o uznání.

V obou výše jmenovaných případech výkonu a uznání britských rozhodnutí – podle *Haagské úmluvy* i podle zákona o mezinárodním právu soukromém – existuje pro oprávněné z britských rozhodnutí riziko, že protistrana namítne existenci důvodu vylučujícího uznání či výkon tohoto rozhodnutí. V takovýchto případech bude zahájeno zvláštní řízení, ve kterém se budou zkoumat tyto námitky, a proto bude možné očekávat podstatné prodloužení procesu vymáhání pohledávek priznaných rozhodnutími britských soudů.

Pro doplnění upozorňujeme i na novou mezinárodní iniciativu států, která se týká otázky uznávání a výkonu cizích rozhodnutí. V červenci 2019 státy, mezi nimiž je i Velká Británie a ČR, sjednaly text (nové) *Haagské úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech* (*Haagská úmluva II*). *Haagská úmluva II* se vztahuje na většinu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, jako jsou např. spory z úvěrových smluv a náhrady škody. Pokud sjednaný text *Haagské úmluvy II* státy ratifikují, národní soudy smluvních stran by měly při výkonu cizích rozhodnutí ustoupit od věcného přezkumu příslušného rozhodnutí. Výkon rozhodnutí by tak mohl být takřka automatický, omezený pouze na přezkum formálních náležitostí cizího rozhodnutí. Jestli *Haagská úmluva II* naplní svůj potenciál být jedním z nejvýznamnějších mezinárodních instrumentů, se ale ukáže

teprve časem, protože závisí na počtu zemí, které tuto úmluvu ratifikují. Přestože zástupci EU opakovaně veřejně deklarovali svůj záměr *Haagskou úmluvu II* co nejdříve ratifikovat, doposud se tak nestalo.

3 Závěr

Dopad brexitu na oblast pojišťovnictví lze sledovat v několika oblastech. Nejcitelnějším dopadem je ztráta možnosti poskytovat pojišťovací služby mezi Velkou Británií a EU na základě jednotného evropského pasu. V současné době existuje pouze do značné míry nezávazný záměr vytvořit mezi oběma teritorii obecný režim ekvivalence na základě ekvivalenčních rozhodnutí pro jednotlivé oblasti finančních služeb, který do určité míry zjednoduší regulatorní a dohledový rámec pro přeshraniční poskytování finančních služeb mezi Velkou Británií a EU. Tento režim je nicméně stále velmi daleko od jednotného evropského pasu a lze jej vnímat spíše jako první krok k postupnému otevírání trhů v oblasti přeshraničního poskytování finančních služeb. Budoucnost je v tomto ohledu stále nejasná. Jedním z klíčových faktorů bude zajisté i skutečnost, jak zásadně se v budoucnu britská regulace finančních služeb odchýlí od té unijní.

Další oblastí, na kterou má brexit zásadní dopady, je posuzování ujednání o volbě soudů (tzv. „prorogačních doložek“) zakládajících příslušnost britských soudů a uznávání a výkon rozhodnutí britských soudů na území ČR. Od 1. ledna 2021 nelze pro tuto oblast využít nařízení Brusel I bis, a je proto potřeba počítat s prodloužením procesu výkonu rozhodnutí britských soudů. *Haagská úmluva*, která tento proces může usnadnit, klade důraz na výlučnost prorogačních doložek (tzn. na to, že doložky neumožňují volbu soudů více zemí nebo rozhodčího řízení). Je ke zvážení smluvních stran, zda s ohledem na možnou právní nejistotu nezrevidovat existující smluvní dokumentaci a příp. neaktualizovat na základě dodatku dříve uzavřené nevýlučné prorogační doložky.

Výlučnost prorogační doložky je dána i tím, že je zcela vyloučeno, aby byla volba národního soudu alternativou k volbě rozhodčího soudu.

1 Dle vybraných ustanovení *Dohody o obchodu a spolupráci* např. žádná ze smluvních stran nesmí na svém území omezovat počet poskytovatelů služeb druhé smluvní strany či jejich transakcí ani nesmí znevýhodňovat poskytovatele služeb druhé smluvní strany oproti poskytovatelům služeb ze třetích zemí.

2 Blíže odkazujeme na prohlášení České národní banky ze dne 1. prosince 2020, ve kterém se mj. přihlásila i k doporučením EIOPA pro pojišťovnický sektor, s ohledem na vystoupení Velké Británie z EU, zveřejněným dne 19. února 2019.

3 Ke dni uzavěrky tohoto článku nebylo toto memorandum dle dostupných zdrojů ještě uzavřeno, byť se jeví, že jeho text je již finální.

4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008, o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy.

5 Viz čl. 7 nařízení Řím I.

6 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

7 Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Pojištění motorových vozidel: On-line svět se hlásí

Ing. Josef Stočes / ředitel IT služeb / SUPIN

Zdá se, že v oblasti pojištění motorových vozidel se pojišťovnický sektor nachází na velmi vysoké úrovni digitalizace – jako bychom v případě pojištění motorových vozidel v on-line digitálním světě už bez problémů žili. Bližší zkoumání ale odhalí zjevné indicie, že situace nemusí být tak ideální, jak na první pohled vypadá.

Pojištění motorových vozidel uzavře případný zájemce přes web téměř u všech pojišťoven v řádu několika minut. Data se poté předávají do ČKP a následně se porovnávají s registrem silničních vozidel na Ministerstvu dopravy ČR. ČKP dokáže identifikovat nepojištěná vozidla a zapomnětlivce pak vyzývá k úhradě příspěvku do garančního fondu, ze kterého se kryjí škody způsobené nepojištěnými vozidly, přičemž existenci pojištění si lze ověřit na webu ČKP. Je ale vše opravdu tak perfektní?

V autě s sebou stále musíme vozit papírový doklad o existenci pojištění a předkládat ho při evidenčních úkonech na registru silničních vozidel. Když si totiž ihned po uzavření pojištění zkusíme na webu ČKP ověřit aktuální stav, velmi často zjistíme, že dané auto navzdory právě podepsané smlouvě pojištění nemá – a pak není daleko od odeslání výzvy k úhradě příspěvku někomu, kdo pojištěn je. Stejně tak i diskuze o transpozici připravované motorové směrnice, která povinnost poskytovat on-line informace o existenci pojištění již zakotvuje, do českého práva vypovídá o tom, že v určitých oblastech je třeba ještě značně pokročit.

Data do ČKP přicházejí s průměrným zpožděním 10 dnů (od některých subjektů dokonce i s výraznější prodlevou), a to většinou v dávkovém režimu, jelikož jejich zpracování v pojišťovnách zpravidla probíhá v závěrkovém modelu. Procesy velkých obchodních partnerů pojišťoven jsou na tom v mnoha ohledech ještě hůře a např. předávání dat mezi nimi a pojišťovnami formou excelových tabulek o celkové připravenosti na on-line prostředí nesevědí.

Nevyhnutelnost změn

Tlak na zrychlení toku dat samozřejmě identifikujeme dlouhodobě. V roce 2019 správní rada ČKP rozhodla o nutnosti přechodu na on-line předávání dat mezi pojišťovnami a ČKP a k 31. květnu 2022 pak také o ukončení provozu dávkových služeb pro předávání dat o vzniku, změně a zániku pojištění a pro předávání dat o škodních událostech. Pojišťovny disponují službami pro on-line předávání dat do ČKP již od roku 2013, aktuálně jsou však využívány pouze menšími pojišťovnami, které při změnách svých systémů pochopily výhody on-line prostředí (např. oprava chybných

údajů během okamžiku, kdy je klient ještě na přepážce nebo připojený v digitálním procesu) a které v očekávání budoucího nevyhnutelného přechodu do on-line světa již své systémy rovnou pro tento režim připravovaly.

Přechod na on-line předávání dat mezi pojišťovnou a ČKP nepochybně povede ke zkrácení výše uvedených prodlev, nicméně rozhodně jej nelze chápat jako přechod celého odvětví pojištění motorových vozidel do on-line režimu. Jedná se pouze o jednu část z celé mozaiky opatření, která bude třeba dle požadavků transpozice motorové směrnice, ale také připravované novely zákona o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, přijmout pro reálný přechod na on-line řešení pojištění motorových vozidel.

Aby pojištění motorových vozidel opravdu fungovalo komplexně on-line, musí být on-line všechny součásti celého systému pojištění motorových vozidel, od prvotní komunikace s klientem, sběru jeho dat, poskytnutí nabídky (zohlednění obchodních podmínek pojišťovny + bonus/malus), uzavření pojistné smlouvy, zpracování dat u obchodního partnera pojišťovny (leasingové společnosti, makléři, úvěrové společnosti apod.), předání dat mezi obchodním partnerem a pojišťovnou, zpracování dat v pojišťovně, předání dat do ČKP až po poskytnutí těchto dat státu (Ministerstvu dopravy ČR, Policii ČR, místní samosprávě atd.). Pojem „on-line digitální svět“ v dnešním pojetí totiž znamená (nebo by přinejmenším měl znamenat), že data o vzniku, změnách či zániku pojištění projdou celým systémem od prvotního vstupu až k výstupu (státu) řádově maximálně v desítkách vteřin. Výše popsané ovšem ukazuje, jak obrovský kus práce před pojišťovnickým sektorem ještě stojí. A s transformací musí začít hned – vždyť rozhodným termínem bude 1. leden 2023 (všechny indicie na něj ukazují).

Úskalí přechodu na on-line model

V rámci přechodu celého systému pojištění motorových vozidel na on-line model se ukazuje, že změna na rozhraních pro předávání dat – tj. mezi obchodními partnery a pojišťovnou, pojišťovnou a ČKP, ČKP a Ministerstvem dopravy ČR (registrem silničních vozidel) – bude tou jednodušší částí. Jako daleko komplikovanější a pracnější se jeví nutné interní procesní a technologické změny

v pojišťovnách, stejně jako u jejich obchodních partnerů, kteří vykazují ještě menší míru automatizace, neboť zpracování dat je mnohdy stále z větší části závislé na lidském faktoru.

Co nás tedy čeká v rámci přechodu do on-line prostředí? Značná výhoda spočívá v tom, že celý systém lze rozdělit do samostatných, na sobě technologicky nezávislých bloků, a celou akci tudíž není třeba realizovat formou „velkého třesku“ (což by ve výsledku pravděpodobně nebylo ani uskutečnitelné). Zmíněné bloky pak mohou být postupně a nezávisle nahrazovány on-line verzí – jako kostky ve stavebnici, aniž by se stavba zhroutila. Přitom se nejedná pouze o základní rozdělení „rozhraní, pojišťovna a obchodní partner“. V rámci pojišťoven a jejich partnerů se lze dostat ještě do větší granularity a dělení na další samostatné subprocessy.

V každé pojišťovně či u partnera to bude trochu odlišné (podle systémové architektury a propojení jednotlivých procesů), přesto by určité rozdělení mělo být vždy možné. Zásadní je tedy:

- zmapování všech procesů a subprocessů realizovaných v rámci vzniku, změny a zániku pojištění;
- jejich rozdělení do samostatných (off-line) bloků, na jejichž přechodu do on-line světa se dá pracovat odděleně;
- příprava detailního plánu, jak bude přerod jednotlivých bloků do on-line verze probíhat, a jasného časového plánu jejich postupné náhrady v rámci celého systému pojištění motorových vozidel.

Navzdory určitým odlišnostem mezi jednotlivými pojišťovnami a partnery vystupuje jako jasný adept na samostatný blok rozhraní mezi partnerem a pojišťovnou, pojišťovnou a ČKP a mezi ČKP a státem. Rozhraní se v on-line světě realizuje

webovým portálem pro individuální sběr dat / komunikaci anebo využitím webových služeb (*webservices*). K automatizovanému zpracování předávání dat mezi více subjekty se nabízejí *webservices*, které umožňují komunikovat s velkými objemy dat v krátkém čase zcela automatizovaně, na úrovni stroj–stroj, a kromě technologického dohledu (podpory) nevyžadují vstup operátora.

ČKP vůči oběma stranám, tj. pojišťovnám i státu, takovým rozhraním/službami disponuje: směrem k pojišťovnám již implementaci ověřil dosavadní provoz a směrem ke státu bude implementace doplněna (např. Policie ČR již několik let službu pro on-line ověření existence pojištění využívá při silničních kontrolách) dle jeho konečných detailních požadavků (které zatím nejsou např. z Ministerstva dopravy ČR známy). V zásadě by se ale mělo jednat o konfigurační záležitost, tzn. relativně jednoduše řešitelnou. On-line rozhraní mezi pojišťovnami a partnery však budou muset teprve vzniknout, neboť v drtivé většině zkrátka dosud neexistují. To s sebou nese nutnost vyvinout v tomto ohledu velké úsilí, stejně jako to poukazuje na penzum nadcházejících změn napříč celým pojištnictvím. S tím samozřejmě souvisí i nemalý objem nákladů u všech zúčastněných stran.

Zvýšení efektivity v oblasti pojištění motorových vozidel

Přechod do on-line prostředí by měl ovšem primárně něco přinést. Kromě naplnění litery zákona a evropské směrnice by mohlo dojít ke zrušení dokladu o pojištění (tzv. „zelené karty“) pro vnitrostátní potřeby. Existuje-li referenční zdroj s daty o pojištění (ČKP), do kterého se poskytují data on-line, není třeba vystavovat potvrzení o tom, že se v tomto referenčním zdroji vyskytuje záznam o pojištění, protože všichni zúčastnění hráči si tuto skutečnost snadno ověří on-line u ČKP. Na vypuštění potřeby zelené karty pro cesty do zahraničí si budeme muset sice ještě nějaký čas počkat, nicméně ji lze distribuovat elektronicky – a klient si ji v případě cesty do zahraničí může vytisknout (dle nových pravidel již nemusí být na zeleném papíře). Dalším efektem je přechod na modernější procesy v rámci nákupu služeb, tak jak je dnes běžné v oblasti standardního on-line nákupu, tj. on-line platby (platební karty, resp. brány). V neposlední řadě lze jako pozitivum označit i reputaci pojištného trhu, jenž bude klientům (zvláště těm mladším, kteří v sobě nesou obraz budoucí podoby pojištnictví) se svými produkty v on-line světě daleko atraktivnější.

Závěrem lze konstatovat, že v následujících měsících dojde k hluboké, generační obměně pojištnických procesů a systémů, ačkoliv na veřejnost toho z ní pronikne méně, než v jakém rozsahu budou probíhat vnitřní strukturální změny. Paralelu hledejme např. v letectví, kdy se v posledních 30 letech zdálo, že letadla se vlastně moc nemění, i když technologický pokrok v oblasti pohonných jednotek a elektroniky vedl k zásadnímu zvýšení jejich spolehlivosti a snížení nákladovosti provozu. To se nakonec promítlo do ceny letenek, které se staly dostupné daleko širším vrstvám obyvatel. A navenek se toho přitom zase tak moc nezměnilo. Doufejme, že pojištnictví jakožto konzervativnější segment ekonomiky touto změnou vkročí do éry on-line digitálního světa a že zkušenosti nabyté z oblasti pojištění motorových vozidel promítne i do dalších druhů pojištění.

On-line rozhraní mezi pojišťovnami a partnery však budou muset teprve vzniknout, neboť v drtivé většině zkrátka dosud neexistují. To s sebou nese nutnost vyvinout v tomto ohledu velké úsilí, stejně jako to poukazuje na penzum nadcházejících změn napříč celým pojištnictvím.

Cyklus webinářů ČAP ke kybernetické bezpečnosti

Jana Andraščíková / právník, koordinátor evropské agendy, gestor kybernetické bezpečnosti / Česká asociace pojišťoven

ČAP reflektuje dynamický vývoj v kybernetické i digitální oblasti, posílený pandemií koronaviru, během níž se zvýšil počet kyberútoků¹, a v roce 2021 zahájila cyklus webinářů orientovaných právě na kybernetickou bezpečnost.

Tato oblast nabývá na vzrůstajícím významu i v evropské legislativě, např. návrhem nařízení k digitální odolnosti finančních institucí (DORA), návrhy k regulaci umělé inteligence, revizí směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1148 ze dne 6. července 2016, o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně bezpečnosti sítí a informačních systémů v EU, (NIS), početnými souvisejícími iniciativami v návaznosti na insurtech a nové technologie ze strany Evropské komise a EIOPA. Cílem vzdělávacího cyklu ČAP je informovat blíže o této problematice a zahájit vzájemnou diskuzi a výměnu zkušeností.

Prevence a sdílení praxe

První z cyklu webinářů se zaměřil na kybernetickou bezpečnost v obecné rovině. Prostor byl věnován aktuálnímu stavu, zkušenostem, ale i výzvám a vyhlídkám do budoucna. Během úvodního slova výkonný ředitel ČAP Jan Matoušek uvedl, že reálný vývoj v kybernetickém světě se posouvá diametrálně rychleji, než může legislativní snaha podchytit. To vede ke stavu, kdy jsou kyberagresori častokrát o krok napřed. I proto je nezbytné aplikovat rizikově založený přístup beroucí v potaz praktické potřeby institucí, a nikoliv pouze minimální legislativní úroveň požadované ochrany. Pojišťovnícký sektor se totiž také stává terčem útoků.

Webinář, strukturovaný do několika bloků, moderoval Zdeněk Kučera z advokátní kanceláře Kinstellar, jeden z předních odborníků na danou oblast a propagátorů osvěty. Ten kromě jiného uvedl zajímavá fakta, kdy např. oblíbenost hesla „123456“ přetrvává, většinu kyberbezpečnostních incidentů způsobí lidská chyba a pouze 5 % společností (nejenom v pojišťovníckém sektoru) disponuje adekvátním zabezpečením dat. Vyzval proto k investicím do vzdělávání v oblasti kybernetické bezpečnosti. Dále upozornil na rizika sofistikovaného fenoménu *deep fake* či sociálního inženýrství jakožto kontinuálního monitorování aktivit společnosti, které vedou ke znalosti jejího fungování a ve vhodné době k útoku na její finance a data. Krátce byl rozebrán i legislativní a regulatorní základ (např. NIS, GDPR), a to v kontextu jeho dalšího rozšíření, např. formou DORA (viz článek v *Pojistném obzoru* č. 1/2021).

Jan Kolbaba, technický ředitel Nemocnice Rudolfa a Stefanie Benešov, jež se stala terčem kybernetického útoku v roce

2019, nechal nahlédnout do praxe. Na tomto reálném příkladu rozebral vhodnou reakci subjektu postiženého kybernetickým útokem: Po detekci útoku na celý systém došlo k ochromení fungování nemocnice, která měla k dispozici pouze záznamy v papírové podobě. Byl svolán IT tým a krizový štáb a uvědomen majoritní vlastník, pověřenec pro ochranu osobních údajů dle požadavků GDPR, ale také Policie ČR, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (NÚKIB) a v neposlední řadě pacienti. NÚKIB, ačkoliv nemocnice nespadá do rámce regulovaného zákonem č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti, poskytl klíčovou, silnou součinnost a metodickou podporu. Nemocnice reagovala nastavením nového firewallu, vymezením plánu obnovy a také přeinstalací serverů a koncových stanic.

Nemocnice reagovala nastavením nového firewallu, vymezením plánu obnovy a také přeinstalací serverů a koncových stanic. Celkový návrat do normálu trval navzdory maximálnímu personálnímu nasazení 20 dnů a vedl k intenzivnějšímu stupni kybernetické ochrany nemocnice.

Ilustrační foto: iStock

Celkový návrat do normálu trval navzdory maximálnímu personálnímu nasazení 20 dnů a vedl k intenzivnějšímu stupni kybernetické ochrany nemocnice. Naštěstí nedošlo k dopadům na pacienty, přímo ani formou úniku dat. Zanedbatelná není ovšem finanční rovina. Ekonomická ztráta nemocnice byla vyčíslena na 50 mil. Kč.

Na tuto nezáviděníhodnou, avšak dobře podchycenou zkušenost reagoval Adam Kučinský, ředitel odboru regulace NÚKIB, komentářem, že právě medializované útoky na nemocnice změnily abstraktní vnímání těchto negativních jevů ze strany širší veřejnosti. Za hlavní dopady podobných incidentů určil: ovládnutí systému, krádež, záměnu či znepřístupnění dat, napadnutí hardwarových prostředků, narušení chodu společnosti, fyzické škody, ohrožení života či zdraví, ale také finanční a reputační konsekvence. Jeho příspěvek se věnoval především typům útoků a praxi NÚKIB, který z preventivních důvodů proklamuje pozitiva sdílení zkušeností. Uvedl, že k dispozici je odborný *response* tým určený k analýzám na místě a doporučil další postup při podchycování případných indikátorů kompromitace a důkazních prostředků. NÚKIB však roli IT nemůže suplovat; přetrvává odpovědnost správce či dodavatele systémů. NÚKIB se nachází spíše v postavení konzultačním a podpůrném.

K nejčastějším pochybením patří v technické rovině nedostatečná segmentace sítě jakožto základní předpoklad ochrany, pasivní přístup ke zranitelným bodům a aktualizacím, neřešení zálohování, bezdůvodné nabízení služeb na internetu a ignorace *best practices*. V manažerské rovině jsou běžnými vadami např. aplikace jen minimálního bezpečnostního přístupu či nadřazenost provozu bezpečnosti. Dále se obecně objevuje také nedostatečná informovanost, již zmiňovaná vysoká chybovost samotných uživatelů a chabý průběžný monitoring. Proto musí dotčený subjekt disponovat nouzovým plánem (přehledné podpůrné materiály se nacházejí na webu NÚKIB, včetně e-learningových kurzů pro experty i širokou veřejnost).

Jindřich Bajer, ředitel oddělení finančních rizik v pojišťovně Chubb, pojednal o očekáváních pojistitelů a klientů vycházejících z každodenní praxe. Posluchače seznámil s mezinárodními příklady kybernetických rizik a také citoval Aleše Špidlu, prezidenta Českého institutu manažerů informační bezpečnosti: „Kybernetická a informační bezpečnost není otázkou zákonů – je otázkou pudu sebezáchovy.“ Dále okomentoval přetrvávající nízký zájem o problematiku kybernetických hrozeb v českém prostředí, kdy mezi nejčastěji napadané sektory patří dle analýzy Chubb zdravotnictví, veřejné služby a finančníctví. Pojistitelnost rizik přitom podmiňuje dodržení výchozích minimálních standardů.

Pozvánku do panelové diskuze přijal vedle výše již představených řečníků také Radek Beneš, soudní znalec v oblasti kybernetiky a odborník na zajišťování elektronických důkazů. U hlavních nedostatků potvrdil nízký zájem managementu o kybernetickou bezpečnost, např. ve srovnání se zájmem o GDPR, a upozornil také na limitovanou vynutitelnost v oblasti kybernetické bezpečnosti.

Pochybení lidského faktoru

V souvislosti s častým pochybením lidského faktoru, popř. úmyslným zneužitím, se diskutovalo i o značně omezené možnosti vymahatelnosti ze strany zaměstnavatele a získávání důkazů. NÚKIB dle svých zkušeností považuje za nutný předpoklad seznámení zaměstnanců s relevantními interními politikami; následující kroky pak závisejí na samotném subjektu či na správním a trestněprávním řízení. Cílem NÚKIB není udělování sankcí, nýbrž podpora ochrany kyberprostoru.

U dalšího možného rozšiřování povinných subjektů dle směrnice NIS, transponované zákonem o kybernetické bezpečnosti, NÚKIB potvrdil informaci, že během

aktuální revize NIS (NIS2) se tato tendence neplánuje. ČAP disponuje obdobnou informací od Ministerstva financí ČR. Pojišťovnický sektor tedy zatím není přímo dotčen, ačkoliv i tento stav má již své výjimky. Z toho důvodu NÚKIB nedisponuje úplnými sektorovými statistikami.

Zkušenosti ukazují na zásadní nedostatky ve vnímání útočníků potenciálními „oběťmi“. Ve skutečnosti se jedná o rozvinutý ekosystém ne vždy odborníků, kteří se mohou orientovat na jakýkoliv subjekt.

Interaktivní charakter webináře podpořilo kladení dotazů ze strany účastníků. Na otázku, zda existuje softwarové řešení k detekci útoků či neobvyklého chování, bylo odpověděno kladně, ale zároveň došlo k upozornění, že toto řešení nezahrnuje predikci např. právě chyby způsobené lidským faktorem. V rámci

K nejčastějším pochybením patří v technické rovině nedostatečná segmentace sítě jakožto základní předpoklad ochrany, pasivní přístup ke zranitelným bodům a aktualizacím, neřešení zálohování, bezdůvodné nabízení služeb na internetu a ignorace *best practices*. V manažerské rovině jsou běžnými vadami např. aplikace jen minimálního bezpečnostního přístupu či nadřazenost provozu bezpečnosti.

debaty o používání *password* manažerů se přítomní shodli na vhodnosti aplikace zapamatovatelných personalizovaných hesel a vícefaktorové autentizaci. Z hlediska velkého počtu hesel se akceptuje i využívání právě *password* manažerů.

NÚKIB zodpověděl také dotaz na aktuální iniciativu ENISA ve věci certifikace cloudových služeb, o které ze strany členů ČAP roste zájem. Navzdory připravované národní regulaci tato nedopadne na soukromoprávní sektor. Výhody a rizika cloudů je nutné řádně posoudit i z hlediska důvěryhodnosti poskytovatelů těchto služeb. NÚKIB výhody evropské certifikace nepopírá, nicméně se jedná o dlouholetý projekt, který se ani zdaleka nenachází ve finální podobě. Nedostatky jsou zatím spatřovány např. v úpravě teritoriality nebo akreditaci certifikací.

Dotazu týkajícímu se připravenosti českého soudnictví na kybernetickou bezpečnost ve smyslu rozhodovací praxe se věnoval Radek Beneš, který okomentoval existenci široké škály rozdílně kvalitních digitálních důkazů, ale zároveň také stoupající orientaci soudů v této věci. Adam Kučínský představil spolupráci NÚKIB a specializovaných státních zástupců i systematickou osvětovou činnost ve vztahu k soudcům. O něco vyšší přehled si drží trestní soudy, u nichž dochází k čím dál tím častějšímu využívání digitálních důkazů, či Policie ČR.

Informačně bohatý program uzavřela přednáška Radka Beneše, orientovaná z pohledu soudního znalce. Opětovně upozornil na nutnost existence interních procesů i pro oblast kybernetické bezpečnosti a analýzy rizik prováděné v kontextu specifik daného subjektu. Vyzdvihl význam investic, což dopadá i na vztahy s externími poskytovateli služeb. Negativní následky nepodchycení kybernetických rizik se více projevilo i během pandemie koronaviru, v souvislosti se zvýšenou prací z domova, což se registruje především v rámci státní správy. Dále došlo ke specifikaci nejběžnějších kategorií trestních činů v kybernetické oblasti, kdy dominantní postavení si udržuje podvodné jednání v různých podobách.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, obsahuje tři specifické trestné činy vztahující se přímo ke kybernetické bezpečnosti a v literatuře někdy souhrnně označované jako „počítačové trestné činy“, „kybernetické trestné činy“ nebo „kybernetická kriminalita“, včetně § 182: porušení tajemství dopravovaných zpráv. Jedná se o § 230: neoprávněný přístup k počítačovému systému a nositeli informací, a § 231: opatření a přechovávání přístupových zařízení a hesel k počítačovému systému a jiných takových dat vyžadujících úmysl, a § 232: poškození záznamu z počítačového systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti. Počítačová kriminalita může být ovšem spáchána jako jakýkoliv trestný čin s využitím IT prostředků. Jeden útok totiž většinou vede k dalšímu, a to v krátkém časovém rozpětí.

Zesnul Jaroslav Dostal, zakladatel a první předseda ČSpA

Dagmar Slavíková / Česká společnost aktuárů

Následující popis vzniku České společnosti aktuárů (ČSpA) vzešel ze vzpomínek jejího prvního předsedy, Jaroslava Dostala. Zemřel náhle, dne 26. dubna 2021. S úctou a poděkováním vzdáváme čest jeho památce.

Počátkem 90. let 20. století si Jaroslav Dostal a jeho kolegové z Ministerstva práce a sociálních věcí velice dobře uvědomovali vzrůstající problémy tehdy ještě československého důchodového systému a důležitost korektních výpočtů spojených s plánem a rozpočtem sociálního pojištění. Zároveň registrovali nedostatek náležitých odborníků. Na podnět Jiřího Krále vznikla roku 1990 zájmová skupina sdílející znalosti a zkušenosti z oboru aktuárských věd, která prosazovala doplnění studijních osnov některých vzdělávacích institucí o pojistněmatematické předměty. Ve spolupráci s britskými aktuáry vznikl roku 1991 návrh stanov společnosti. Garanty pro schválení licence Ministerstvem vnitra byli Jaroslav Dostal, Petr Mandl a Jaromír Walter. Stanovy byly registrovány v červenci 1992 a zněly ještě na „Českou a slovenskou společnost aktuárů“. Ustavující schůze se konala 18. listopadu 1992 a schválila stanovy s již změněným názvem „Česká společnost aktuárů“. Zakládajících členů se na ní sešlo 17 a předsedou byl zvolen Jaroslav Dostal. Koncem roku 1993 už měla společnost 36 členů.

Současně s přípravou založení společnosti probíhala jednání s Ministerstvem financí a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ohledně zařazení pojistné matematiky do osnov vysokých škol. Členové rovněž usilovali o založení samostatného studijního oboru, který by poskytoval komplexní aktuárské vzdělání. Vznikl tak obor finanční a pojistná matematika na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze (MFF UK), jehož vůdčí osobností se stal Petr Mandl. Pojistná matematika a teorie rizika se začlenily i do výuky na Vysoké škole ekonomické v Praze a Technické univerzitě v Liberci. ČSpA od začátku spoluorganizuje aktuárský seminář konaný na MFF UK, který představuje základní pilíř celoživotního vzdělávání českých aktuárů. Přednáší na něm akademičtí pracovníci i aktuáři z praxe, čeští i zahraniční. Právě kvalitní vzdělávací systém byl a je, jak říkal Jaroslav Dostal, „klíčem ke všemu“.

Jaroslav Dostal vývoj pojišťovnictví v posledních letech stále sledoval a k budoucnosti aktuárů se vyjádřil následovně: „Trošku se bojím současného trendu ve společnosti, té velké diverzifikace a specializace pouze na určité oblasti, toho, že to může být pro aktuára, především pro *odpovědného* aktuára, na škodu. Ten musí mít všeobecný přehled; musí umět víc než jen pojistnou matematiku. Musí rozumět sociálně-ekonomickým systémům, ekonomii, účetnictví, mezinárodním účetním standardům... Jedná se o přehršel znalostí, kterou musí mít. Bojím se trošku, aby specializace nebrzdila tuto ‚renesanční osobnost‘, kterou v ní spatřuji.“ ●

Foto: ČSpA

Jaroslav Dostal (* 21. 2. 1947, † 26. 4. 2021)

Roku 1970 ukončil studium fyziky na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Dva roky působil v Geofyzikálním ústavu ČSAV a v letech 1972–1998 na Ministerstvu práce a sociálních věcí jako matematik, ředitel odboru sociálního zabezpečení i jako náměstek ministra. Zabýval se plánem a rozpočtem důchodového a nemocenského pojištění. Absolvoval postgraduální studium ekonomické statistiky. V Kooperativa pojišťovně zastával post ředitele personálního úseku a člena představenstva. Byl zakládajícím členem a prvním předsedou České společnosti aktuárů, která ho roku 2019 zvolila za svého čestného člena.

Personální změny

Lucie Teisler / partner / Anderson Willinger

Andrea Zápotočná / associate / Anderson Willinger

COFACE ČR a SR

Roman Krupička, obchodní ředitel

Novým obchodním ředitelem COFACE ČR a SR se stal Roman Krupička, který je zodpovědný za řízení prodejních týmů v ČR a SR. K jeho cílům v nové pozici bude patřit zvýšení podílu COFACE na trhu pojištění firemních pohledávek. Před příchodem do COFACE působil jako regionální ředitel komerčního bankovníctví Sberbank CZ. Předtím se více než 10 let věnoval korporátnímu bankovníctví v České spořitelně. Svou profesní kariéru zahájil v roce 1997 v Citibank.

Foto: ČSOB

Václav Lokaj

ČSOB Penzijní společnost

Václav Lokaj, obchodní a marketingový ředitel

Václav Lokaj ve Skupině ČSOB pracuje od roku 2003 a po celou dobu své profesní kariéry se zaměřuje na oblast obchodu – nejprve v pobočkové síti jako retailový i firemní bankéř a od roku 2008 v manažerských rolích. Následně pracoval v centrálních útvech, mj. jako projektový manažer útvaru produktů a služeb, a zaváděl v ČSOB věrnostní program pro retailové klienty. Od roku 2016 pak vedl tým segmentových manažerů se zaměřením na řízení retailového klientského portfolia a rozvoj spolupráce ve Skupině ČSOB. V rámci této pozice je také součástí projektu integrace ČMSS do Skupiny ČSOB. Řídí i aktivity spojené s věrnostním programem ČSOB a Poštovní spořitelny a motivačním programem pro retailové zaměstnance partnerských společností.

Václav se v rámci nové pozice zaměří na činnosti spojené s probíhající digitalizací jednotlivých procesů Penzijní společnosti a na portfolio managementu klientské báze. Mezi jeho další aktivity bude patřit zefektivnění interních procesů a sjednocování jednotlivých postupů ve spojení se Skupinou ČSOB.

Europ Assistance

Beáta Petrušová, chief financial officer

Novou finanční ředitelkou společnosti Europ Assistance se v březnu 2021 stala Beáta Petrušová. Svou pojišťovnickou praxi obohatila např. v roli CFO v Generali Romania nebo členky dozorčí rady v Generali Bulgaria. To poukazuje na její flexibilitu pracovat v mezinárodních týmech. Ve výkonném managementu se orientuje zejména na standardy kvality, zlepšování procesů a řízení změn. Vystudovala Ekonomickou univerzitu v Bratislavě.

Generali Česká pojišťovna

Petr Hrabě, customer data officer

Na pozici *customer data officer* v Generali České pojišťovně nastoupil počátkem roku 2021 Petr Hrabě. Petr je zvěhlým datovým analytikem; řadu zkušeností nabyl v sektorech bankovníctví a pojišťovnictví – od CRM

Foto: ČSOB

Josef Vajsejt

ČSOB Leasing

Josef Vajsejt, generální ředitel

Josef Vajsejt pracuje ve Skupině ČSOB již od roku 2004, kdy začínal na pozici manažera zodpovědného za řízení úrokových sazeb. Mezi lety 2006 a 2008 byl projektovým manažerem zodpovědným za implementaci významné evropské směrnice MiFID, regulující oblast finančních trhů. Poté již působil v oblasti korporátního bankovníctví, přičemž od roku 2015 je ředitelem pražské pobočky Korporátního bankovníctví ČSOB, Praha 1. Ve své nové roli se chce zaměřit na pokračující digitalizaci klientských a interních procesů, efektivitu jednotlivých obchodních aktivit a vše, co povede k udržení a posílení pozice ČSOB Leasing jakožto lídra na českém leasingovém trhu.

Josef získal magisterský titul na Institutu ekonomických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze. V rámci studia absolvoval i roční stáž na Univerzitě J. W. Goetheho v německém Frankfurtu, se zaměřením na bankovníctví a finance.

Ilustrační foto: iStock

analytika v dřívější GE Money Bank přes *team* lídra v České pojišťovně až po *customer analysis* manažera v Air Bank. Má bohaté zkušenosti se správou kampaní, integrací dat či nástroji CI a systémy CRM. Petr drží inženýrský titul z Vysoké školy ekonomické v Praze.

Generali Česká pojišťovna

Jakub Nožička, head of CRM

Vedoucím oddělení řízení vztahů se zákazníky ve společnosti Generali Česká pojišťovna se v březnu 2021 stal Jakub Nožička. V pojišťovnictví zastával řadu manažerských pozic; posledních téměř pět let působil jako vedoucí CRM pro ČR a SR v AXA pojišťovně. Petr je vysoce kvalifikovaný v oblastech obchodních procesů, řízení vztahů se zákazníky a hodnot zákazníků, obchodní analýze či řízení změn. Vystudoval informační technologie a management na Vysoké škole ekonomické v Praze.

Foto: UNIQA

Martin Žáček

UNIQA penzijní společnost a UNIQA investiční společnost

Martin Žáček, člen představenstva

Martin Žáček zahájil svoji profesní dráhu jako vědecký pracovník. V roce 1994 vstoupil do pojišťovnictví, nejprve jako šéf oddělení controllingu, protože čísla byla a jsou jeho svět. Strávil celou svoji kariéru v našem odvětví v jednom dresu: nejprve Česko-rakouské pojišťovny (1994–2001) a po jejím přejmenování v UNIQA (od roku 2001). Martin Žáček zastával v průběhu let různé top manažerské pozice v představenstvu společnosti, mj. jako CITO a CFO. Generálním ředitelem (CEO) se stal v české UNIQA v roce 2008. Roku 2014 byl jmenován do stejné funkce i pro sesterskou UNIQA na Slovensku. Kromě toho je činný i v prezidiu České a Slovenské asociace pojišťoven. Několikrát obdržel prestižní ocenění Pojišťovák roku, a to jak v ČR, tak SR.

Martin Žáček je ženatý a má dvě dcery. Rovněž je hrdým dědečkem tří vnuček. Ve volném čase je vášnivým běžcem a triatlonistou (v dorostenecké kategorii byl držitelem československého mistrovského titulu v atletice). Mluví čtyřmi jazyky a zajímá se o historii a geografii.

UNIQA penzijní společnost a UNIQA investiční společnost

Lucie Urválková, člen představenstva

Lucie Urválková absolvovala Slezskou univerzitu v Karviné a poté spojila svou kariéru na řadu let s auditem a poradenstvím. Působila v konsultačních firmách „velké čtyřky“ a kromě jiného se specializovala na oblast pojišťovnictví. Propracovala se postupně až na pozici manažerky finančního poradenství pro střední a východní

Evropu, kde pomáhala českým i zahraničním korporátním klientům. Od roku 2007 pracuje v představenstvu nejprve české UNIQA pojišťovny a od roku 2014 současně i slovenské UNIQA poisťovni (CFO; místopředsdkyně představenstva). V uplynulých letech byla opakovaně zvolena mezi nejvýznamnější manažerky (Top ženy Česka, Nejvlivnější ženy Česka). UNIQA koncernem je pravidelně pověřována i vedením různých strategických mezinárodních projektů; v současné době řídí celý integrační proces s AXA.

UNIQA penzijní společnost a UNIQA investiční společnost

Peter Socha, předseda představenstva

Peter Socha zahájil svoji kariéru po studiu zahraničního obchodu na Vysoké škole ekonomické v Bratislavě v sektoru bankovníctví, kde v oblasti obchodování na mezibankovním trhu strávil na různých pozicích osm let. V roce 2000 nastoupil do DDP Lipa, společnosti zaměřené na 3. penzijní pilíř. Její akvizice společností Winterthur, spolu s postupným přidáním 2. pilíře – životního a neživotního pojištění a investic, byla základem vzniku finanční skupiny převzaté v roce 2008 společností AXA, která se nyní stává součástí UNIQA Group. Během tohoto období prošel Peter Socha různými manažerskými pozicemi. Začal jako CFO, pokračoval jako COO a následně mu byla svěřena odpovědnost za kompletní řízení segmentu Life & Savings.

UNIQA penzijní společnost a UNIQA investiční společnost

Rastislav Havran, člen představenstva

Nejmladší člen nového představenstva Rastislav Havran po studiu politologie na Univerzitě Komenského v Bratislavě a na Univerzitě v Salcburku zahájil profesní život ve slovenské UNIQA poisťovni jako člen mezinárodního *trainee* programu v roce 2006. Postupně byl koncernem UNIQA International nasazen jako manažer různých rozvojových projektů v sesterských společnostech UNIQA v Rumunsku, Srbsku, Bulharsku, Chorvatsku a dalších zemích. Mj. vedl i program Target Operating Model, zaměřený na vzájemné využití synergií pro UNIQA Česko a UNIQA Slovensko. Od roku 2014 pracoval jako ředitel operací pro UNIQA ČR a SR a od roku 2016 je činný jako člen představenstva ve funkci COO.

UNIQA investiční společnost

Jan Vinter, člen představenstva

Jan Vinter studoval Vysokou školu finanční a správní v Praze a Investment Management School v Londýně. V oblasti investic a *asset managementu* se pohybuje přes 20 let. Začínal v oboru audit, daně a poradenství v malé americké firmě McDowell. Koncem 90. let nastoupil do Credit Suisse Asset Management jako administrátor podílových fondů a analytik. Od roku 2004 byl ve funkci *portfolio* manažera zodpovědný za správu majetku penzijního fondu a pojišťovny Winterthur; o dva roky později získal pozici *portfolio* manažera v rámci AXA investiční společnosti. Do jeho odpovědnosti spadaly správa majetku a alokace aktiv institucionálních klientů v ČR i SR. Posledních pět let pracoval jako vedoucí *asset managementu* AXA investiční společnosti pro Česko i Slovensko a od roku 2017 je členem jejího představenstva.

Zajišťovací syndikát, či zajišťovna?

Redakce Pojistného obzoru

Následující příspěvek byl publikován v *Pojistném obzoru* č. 2 dne 1. června 1922.

Zajišťovací syndikát či zajišťovna?

Dr. H. Kaufmann, zemský rada, náměstek ředitele a šefmatematik
Moravské zemské životní pojišťovny (Brno).

(Příspěvek k otázce zajištění pojistné podstaty (portefeuillu) cizozemských
pojišťovacích společností.)

V čísle 1. této revue bylo zmíněno, že starý požadavek nuceného zajištění portefeuillu odboček cizozemských pojišťoven u domácích ústavů ventiluje se v souvislosti s otázkou koncesování těchto cizozemských ústavů. Plným právem bylo zdůrazněno, že tato tak důležitá záležitost nemůže být vyřizována až v posledním okamžiku.

Založení samostatného podniku, jemuž by se předávala veškerá zdejší pojištění cizích společností, jest dozajista velice lákavé. Tato společnost samozřejmě nespravovala by pouze uvedené pojistné podstaty, nýbrž fungovala též jako zajišťovna, jejíž potřeba v našem státě jest velmi živě pocítována.

Ať již by nový podnik měl jakoukoli formu, lhotejno, zda jako akciová či vzájemná společnost nebo jako pojišťovací svaz, snad po vzoru právě zřizovaného Svazu pro rozdělení anormálních risik, narazil by na veliké, téměř nepřekonatelné obtíže: Jednotlivé domácí pojišťovací ústavy mnohdy nemají stejných zájmů. Úkolem nové společnosti tudíž bude, způsobiti v této otázce soulad mezi všemi domácími společnostmi.

Podáři-li se to, což samo o sobě je velikým výkonem, nastane práce mnohem větší, totiž navázání styků s dotyčnými, velmi četnými cizími společnostmi a vedení jednání až k úspěšnému konci, t. j. převzetí jejich domácí pojistné podstaty. Odstraní-li se tyto obtíže, vynoří se ihned nové, jež spočívají v tom, že pojištěné obcenstvo jest konservativní a zvyklé na jisté obchodní metody starého pojišťovatele, jež nová společnost v celku převzítí nemůže, ježto právě má představovati sjednocení všech možných pojišťovacích společností. Důsledkem toho jest velmi značný obnos storen přejímaných pojištění, což národohospodářsky nesmí býti přehlíženo a čímž pověst nového ústavu by jen trpěla. Vedle výše zmíněných obtíží nutno pomýšleti i na okolnost, že nový pojišťovací podnik — aspoň pokud se týče životního pojištění — měl by povahu pouze likvidujícího ústavu. Neboť při nejmenším na mnoho let napřed následkem kolosálního rozsahu ostatních obchodů, chybělo by mu na čase a chuti, aby mohl propagovati

novou produkci, na druhé straně rozšíření činnosti tohoto nového ústavu jakožto ústavu ostatním konkurujícího jistě není v plánu zakládacím. Pojišťovací podnik, jemuž však přívod krve ve způsobě nového obchodu více méně jest podvázán, nemá trvale žádného existenčního oprávnění. Kdyby však žádné z uvedených momentů neplatily za směřodaté, musí býti uváženo, že dozajista následkem pod nátlakem požadovaného a pravděpodobně též nevyhnutelného převzetí největší části úřednictva likvidujících pojišťoven, porostou režijní výlohy nového podniku, pokud současné poměry potvrzují, takřka nezměrně, ježto jak již zmíněno přejatou pojistnou podstatu, na niž do jisté míry lze pohlížeti jako na likvidační masu, nemohl by vyvážit žádný značnější přírůstek. Konečně jest též otázkou, zdali tak dalekosáhlá centralisace pojistného provozu, kterou by zřízení tohoto nového ústavu přivodilo, dala se vésti z jediného místa, a zda by mohla býti podle hospodářsky nejlepších podmínek spravována.

Ježto vynořilo se již tolik obtíží, jež se založením ústavu jsou úzce spojeny, mohl by někdo býti názoru, že po překonání těchto obtíží mohly by míti aspoň na tom súčasněné domácí pojišťovny zájem na jeho zřízení a existenci. Avšak i to musí býti označeno za vyloučeno z následujících důvodů: Předpokládejme, že samy veškeré stávající domácí pojišťovny súčasní se na založení tohoto nového podniku v té či oné formě s větším či menším kapitálem. Znamená to pro ně uložení kapitálu, patrně na žádný nějak zvláště příznivý úrok, rozhodně však toto súčasnění neznámá pro ně rozšíření jejich vlastního pojistného provozu. Když již tak značné obtíže jsou spojeny se založením, a když pak zřízený podnik pro súčasněné společnosti neznámá žádný zvláštní hospodářský zájem, pak musí ovšem býti nadhozena otázka, zdali celá záležitost nemůže býti řešena nějakým jiným, pro všechny súčasněné příznivějším způsobem.

To se stane v případě, když celek domácích pojišťoven utvoří více méně volné sdružení, kartel, syndikát nebo pod., kteréžto sdružení v první řadě bude pověřeno převzetím a rozdělením domácího portefeuille všech cizozemských pojišťoven. Výhody takového sdružení (syndikátu) oproti dříve naznačenému zařízení jsou očividné, a bude na nich účasten nejen celek obyvatelstva z národohospodářského hlediska, avšak i jednotlivé domácí pojišťovny po stránce soukromohospodářské.

Zařídí-li se totiž místo nového pojišťovacího podniku syndikát, odpadnou veškeré, se znovuzřízení nového ústavu spojené zakládací a udržovací výlohy, jež hrají pro řadu let tak velikou úlohu, že z nich resultující zatížení přejímaných nebo nově uzavíraných pojištění s těmito výlohami musí býti označeno za nehospodářské. Naproti tomu při syndikátu nebudou stávající domácí ústavy nijak nuceny své režijní výlohy ve stejné míře zvýšiti. Avšak též osud zaměstnanců cizozemských pojišťoven, jenž zajisté není při tom vedlejší věcí, dovolí snažší řešení u syndikátu než u jediné pojišťovny, ježto v prvním případě každá súčasněná stávající společnost bude pečovati jen o zlomek zaměstnanců, což jest jistě proveditelné; naproti tomu převzetí veškerých zaměstnanců do služeb nového podniku musí býti označeno

za vyloučené. Další úspora rezultovala by ještě z toho, že aparát spojený s rozdělením portfeuille po provedení svého úkolu může být téměř úplně odstraněn, nebude-li přibrán k jiným úkolům domácích společností.

Z řečeného tedy vyplývá, že se stanoviska všeobecně národohospodářského mluví pro zřízení syndikátu daleko nižší režijní výlohy, tudíž hospodářsky racionálnější pracovní metoda.

Jak však již zmíněno, byl by při volbě syndikátu místo nové společnosti soukromohospodářský zájem domácích společností v celé akci mnohem větší: Neboť každá společnost nebyla by pak pouze akcionářem či podílníkem nového podniku; přikázání určitého kontingentu odpovídalo by spíše jejímu vlastnímu účelu, t. j. rozšíření jejího provozu. Naproti tomu mohl by se spatřovati v novém podniku, i když by stávající společnosti na něm byly jakkoliv účastněny, vždycky ústav konkurenční, což opět by nebylo žádoucím pro vztahy mezi novým ústavem a starými společnostmi. — Převezme-li naproti tomu syndikát nebo kartel cizozemská pojištění k rozdělení, pak mohou již stávající organizační zařízení domácích společností bez každého — jak již výše poznamenáno — náhlého mimořádného vzrůstu režie být použita a vybavena k převzetí přikázaného jim podílu. Již stávající obchodní a osobní styky jednotlivých ústavů k cizozemským pojišťovnám jsou dále určeny, aby úplně odstranily nebo aspoň zmírnilly naznačené obtíže při převodu pojištěného stavu. Co znamená pro vedoucí osobu nového podniku obrovský úkol — na mnohé rozděleno — bylo by poměrně brzy a snadno překonáno. Jednotlivé společnosti jistě by se snažily, aby i v budoucnosti jim přikázané pojištění úplně uspokojily a dle možnosti zabránily stornům, aby své staré prestiži neškodily a tím by jim bylo umožněno vyhověti hospodářské myšlence pojišťovnictví. —

Samozřejmě nedoporučovalo by se naroubovati poměrně malé domácí společnosti veliký portfeuille cizozemského ústavu, ježto by se pak domácí ústav sotva ubránil zahraničnímu vlivu. — Vezme-li se však na to zřetel a stojí-li přejímaný kontingent ve správném poměru k pojištěnému stavu a provozu přejímající společnosti, není se též co obávati, že uzávěrné výlohy za cizozemský obchod jsou tak veliké, že by tím vznikly komplikace pro domácí pojištnou industrii; nehledě k tomu, že právě tyto obtíže, vyskytnou-li se vůbec, přímým jednáním od ústavu k ústavu budou nejjednodušeji buď úplně odstraněny nebo sníženy na pravou míru.

Ať již budou nadhozené otázky řešeny jakkoliv, zřízením samostatného ústavu nebo utvořením syndikátu či kartelu, vždycky musí být vysloveno přání, aby se tak stalo co nejdříve, aby byla přivedena nová životní síla myšlence pojišťovací, která utrpěla v širokých vrstvách obyvatelstva nejasností situace vůči cizozemským společnostem.

Brexit and Impact on Insurance Business

Tomáš Jíně / Partner / White & Case

Ondřej Bartoň / Associate / White & Case

Marie Talašová / Associate / White & Case

Vinh Ngo The / Legal intern / White & Case

The UK decided to terminate the EU membership gradually and in several steps which lead to the UK leaving the EU on 31 December 2020, which is the actual date of Brexit. Detailed Brexit conditions were temporarily agreed between the UK and EU representatives under the *Withdrawal Agreement* that laid down the official date of the UK leaving the EU being 31 January 2020; this was then followed by so called transition period lasting from 1 February 2020 to 31 December 2020.

During the transition period, the legal situation remained basically the same: the UK had a status similar to its EU membership and the EU law was still applied almost in an unchanged form. Now, the EU law cannot be applied in the UK anymore. In parallel, free movement of people, goods and services between the UK and EU was terminated. Hence, Brexit may have major impact on domestic insurance companies operating in the UK as well as on British insurance companies operating in the Czech Republic. This article focuses on the issue of providing insurance services across the border between the UK and EU as well as on issues related to contractual clauses in insurance policies regulating the choice of British law as the governing one and/or British jurisdiction for disputes arising from the insurance policies. This article does not handle the personal data protection and sharing of such data.

1 Providing insurance services across the border

EU law allows insurance companies licenced in a Member State to provide their insurance service also in other EU Member States based on so called single European passport, i.e. without having to obtain a licence in other Member States. All efforts to agree on a similar broad regime that could replace the single European passport between the UK and EU were fruitless. Therefore, Brexit considerably changed the regime of cross-border provision of insurance services between the UK and EU Member States.

Only a general legal framework regulating cooperation and trading, the *Trade and Cooperation Agreement*, was agreed between the UK and EU on 24 December 2020. Rules and regulations under this Agreement are comparable to other bilateral trade agreements such as *Comprehensive Economic and Trade Agreement* (CETA) signed between Canada and the EU Member States¹ and are no match for the previous regime.

As for financial services, there has been no binding agreement signed between the UK and EU. In this

respect, the current situation resembles rather the no-deal Brexit. The majority of financial institutions got ready for this situation well in advance and acquired a licence authorising them to operate in the UK or EU already before the Brexit.

1.1 Regime for providing services from the Czech Republic to the UK

The UK facilitated for EU-based financial institutions operating within the UK based on single European passport the so called temporary permissions regime. This allows these institutions to proceed with their operations basically in the same scope as before Brexit. This is preconditioned by applying for this regime within the defined landing slot and by acquiring full UK authorisation for providing financial services under the UK regulations within the defined deadline. Financial institutions missing the temporary permissions regime or full authorisation application landing slot under British regulations must limit their activities only to those necessary for settling their obligations from existing contracts and for winding down their UK-based business. The list of these variants is provided by Financial Conduct Authority (see Fig. 1).

1.2 Regime for providing services from the UK to the Czech Republic

The EU (incl. Czech Republic) has not adopted a similar regime for British financial institutions. Hence, British insurance companies and other financial institutions may proceed with their operation in the Czech Republic only then, had they acquired the respective licence in the Czech Republic (or any other EU Member State as long as they base their operation on the single European passport). British insurance companies that failed to get such licence must limit their activities only to those necessary for settling their obligations from existing contracts and for winding down the EU-based business. Such insurance companies may not sign new policies, extend the term of existing ones, and increase or provide insurance coverage, etc.² We would like to point out that

the Czech National Bank expects from such insurance companies that they will provide their existing customers with adequate information.

1.3 Future opening of market

Nevertheless, in medium to long-term horizon one can expect that the market between the UK and EU will open up gradually in terms of providing financial services. The *Joint Declaration on Financial Services Regulatory* has been signed alongside with the *Trade and Cooperation Agreement*. In this fairly non-binding document, both parties expressed their interest in long-term cooperation and maintaining financial stability, market integrity and consumer protection. Both parties also committed themselves to agree on the *Memorandum of Understanding*³ by the end of March 2021 that should open the path leading to a general equivalence regime for financial services.

Currently, reaching such general equivalence regime comparable to the free market access based on the single European passport does not seem realistic. The so called Equivalence Plus regime that was discussed heavily has not been agreed upon. Presently, one assumes that equivalence decisions will be adopted gradually for individual specific areas; these decisions will simplify the regulatory and supervision regime for respective financial institutions. As for insurance business, the possibilities of equivalence decisions are limited only to some partial issues (such as acceptability of reinsurance, capital adequacy of subsidiaries and group supervision).

While the UK has already adopted some of the equivalence decisions (incl. the insurance-related ones in the scope

described above), the EU is hesitating and waiting for the direction, which the financial services regulations will take in the UK.

This non-binding Memorandum of Understanding is rather a first step on a long way leading to a regime allowing a more free market access. Presently, it is not sure if and to what extent this goal will be reached in the future.

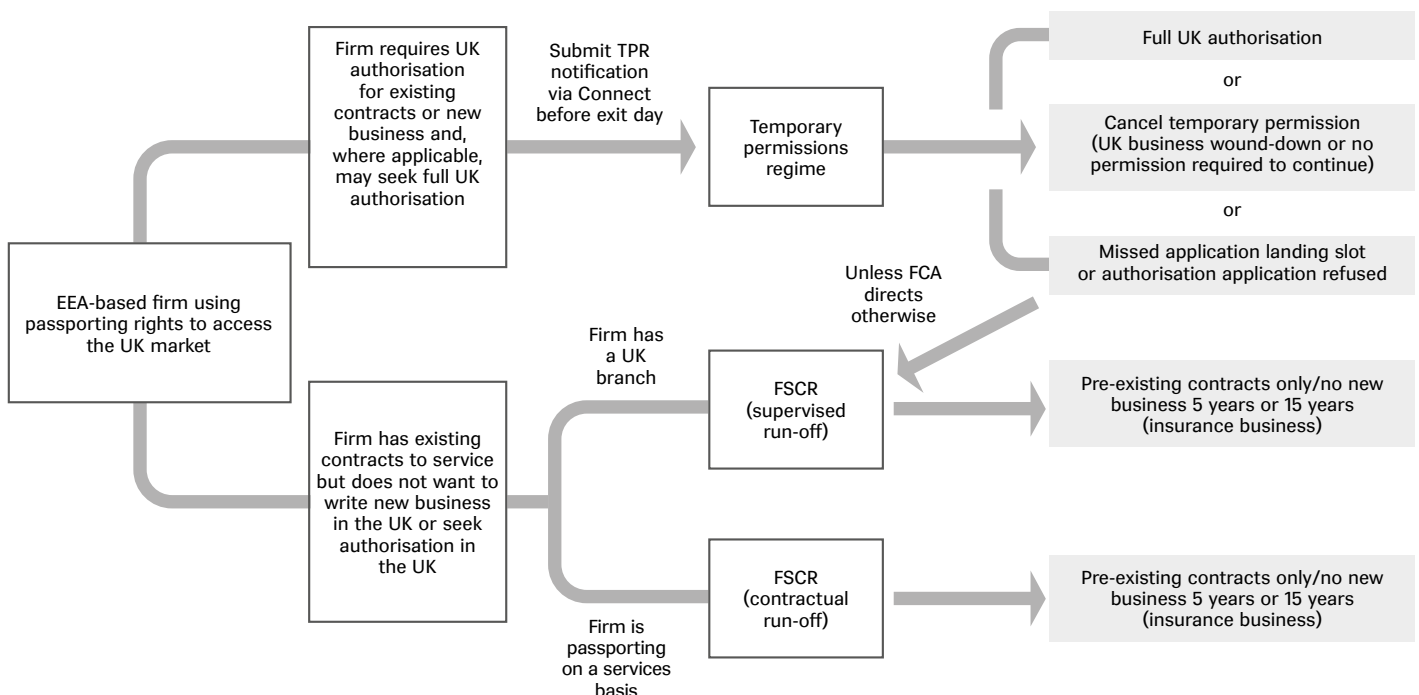
2 Choosing British law and jurisdiction as the governing one

In parallel, the following issues were significantly affected by the Brexit: a) contractual clause on governing law in insurance policies and other contracts signed between Czech insurance companies and British policyholders, b) contractual clause on British jurisdiction for disputes arising from the policies and contracts and c) recognition and enforcement of British judgements by Czech courts.

2.1 Governing law in insurance policies

Legal regulations relevant for the governing law are stipulated under the Rome I⁴ Regulation that lays down general regulations alongside with some special conditions for choosing the governing law in insurance policies. As for insurance policies, Rome I regulation mainly shortlists countries to be selected for the purpose of governing law (e.g. law of policyholder's country or law of the country where the risk is located).⁵ After Brexit, the UK as an independent country acceded to the Rome I regulation and adopted also the necessary national measures incorporating commitments arising under the regulation. Hence, British courts should still

Fig. 1: How the temporary permissions regime (TPR) and financial services contracts regime (FSCR) will enable EEA-based firms to continue operating in the UK after Brexit

apply the same rules as applied in the EU. The only change is that case law of the Court of Justice of the European Union is not binding anymore, and therefore, one cannot rule out that higher British courts may deviate from the existing case law of the Court of Justice of the European Union in terms of choosing the governing law.

2.2 Prorogation clause – choosing British jurisdiction

The situation gets even more complicated when it comes to choosing a British jurisdiction for disputes incl. those

After Brexit, the UK as an independent country acceded to the Rome I regulation and adopted also the necessary national measures incorporating commitments arising under the regulation. Hence, British courts should still apply the same rules as applied in the EU. The only change is that case law of the Court of Justice of the European Union is not binding anymore, and therefore, one cannot rule out that higher British courts may deviate from the existing case law of the Court of Justice of the European Union in terms of choosing the governing law.

from insurance policies. In the EU, provisions on choosing jurisdiction (so called prorogation clause) are regulated by Brussels I bis⁶ Regulation that is not applicable in relation to the UK since 1 January 2021. This actually means that both British and Czech courts cannot apply relevant provisions under Brussels I bis Regulation to cases opened by them after 1 January 2021 when investigating prorogation clauses in favour of British courts. The EU legislation regulating the choice of jurisdiction could become relevant for the UK again, if the UK accedes to the *Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters of 30 October 2007 (Lugano Convention)* which would partially restore the regime similar to Brussels I bis incl. obligations arising from the case law of the Court of Justice of the European Union. The UK applied for acceding to the *Lugano Convention*, however, the accession requires the consent of all parties incl. the EU that has been withholding its consent so far. Hence, it remains unclear when the UK will accede to the *Lugano Convention*.

Presently, the only valid legislation regulating the choice of British jurisdiction is the *Convention on choice of court agreements of 30 June 2005 (Haag Convention)* that was acceded also by the EU and UK. However, the *Haag Convention* does not provide the same comfort as Brussels I bis Regulation or *Lugano Convention* and it comprises manifold exceptions and limitations. One of such limitations is e.g. the fact that the *Haag Convention* is applicable only to so called exclusive prorogation clauses when the exclusive jurisdiction of individual court or of courts in one specific country of the *Haag Convention* country is given. The exclusivity of the prorogation clause is given also by the ban of choosing a national court as an alternative to the arbitration court. Therefore, the *Haag Convention* cannot be used in case of so called mixed prorogation clauses that allow choosing between an arbitration and court proceedings for dispute resolutions. Should the application of the *Haag Convention* be impossible, prorogation clauses will be assessed based on national legislation – as for Czech courts – based on the Act on international private law⁷.

In this respect, the temporal scope of the *Haag Convention* is problematic. The EU is arguing that the *Haag Convention* is applicable only to prorogation clauses signed after 1 January 2021, i.e. after the day of the UK acceding to the *Haag Convention* (till then, the UK was a party to the Convention only through the EU membership). Nevertheless, the UK views the temporal scope differently and believes that the *Haag Convention* is applicable also to older contracts signed after 1 October 2015 when the UK acceded to this Convention through the EU membership. This interpretation controversy creates a legal uncertainty and one can expect that both British courts and courts in the EU Member States (i.e. also the Czech ones) may view the force of prorogation clauses signed from 1 October 2015 to 31 January 2020 differently. This uncertainty can be prevented by updating the prorogation clause, i.e. re-signing it after 1 January 2021 based on an amendment to the contract.

2.3 Recognition and enforcement of British judgements in the Czech Republic

The last legal issue influenced considerably by Brexit is the recognition and enforcement of British judgements by Czech courts. While the EU Member States have to follow the

Brussels I bis Regulation that allows enforcing the judgements adopted by national courts in all Member States without the need of any other special court procedures, the recognition of judgements adopted by third countries after 1 January 2021, i.e. also by British courts, is regulated by: a) *Haag Convention*, if the jurisdiction was defined by exclusive prorogation clause, or b) the Act on international private law.

Based on the *Haag Convention* it will be necessary that beneficiaries of the British judgement apply for the recognition with a Czech court; they can apply also for the enforcement of judgement at the same time. Pursuant to the *Haag Convention*, Czech courts will be bound by the facts of the case as established by the British courts. Should the other party raise objections, Czech courts will be obliged to investigate in a special proceedings, whether or not there is a reason for refusing the recognition or enforcement of the judgement. One can expect that the judgement enforcement will take longer. Remaining British judgements will have to be recognised and enforced by Czech courts pursuant to the Act on international private law. However, this Act sets forth that a judgement of British court regarding property matters is recognised only by being taken into consideration during the proceedings; on the other hand, should the other party argue that there is a reason for refusing the judgement recognition, Czech courts will be obliged to open a recognition proceedings.

In both cases above – recognition and enforcement of judgements based on the *Haag Convention* and Act on international private law – the beneficiaries of British judgements are facing the risk of the other party arguing that there is a reason preventing the recognition and enforcement of the judgement. Then, a special proceedings has to be opened that will investigate such arguments, and therefore, one can expect that the process of collecting debts awarded by British courts will take significantly longer.

In order to provide a full picture, we would like to point out the international initiative of countries affected by the recognition and enforcement of other's judgements. In July 2019, countries incl. also the UK and Czech Republic agreed upon the text of a (new) *Haag Convention on recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Haag Convention II)*. The *Haag Convention II* applies to the majority of judgements in civil and commercial matters such as disputes from credit contracts and damage compensation. If the agreed wording of the *Haag Convention II* is ratified, national courts of contracting parties should refrain from investigating the facts of judgements when enforcing them. Hence, judgements could be enforced almost automatically and be subject only to the revision of technicalities. Only time will show whether the *Haag Convention II* will develop its full potential to be one of the most significant international

instruments, as it depends on the number of acceding countries. The EU has not yet ratified the *Haag Convention II* even though it has declared its interest to do so as soon as possible.

3 Conclusion

There are several areas of insurance sector influenced by the Brexit. The most considerable impact is losing the possibility to provide insurance services between the UK and EU based on single European passport. Currently, there is only a rather non-binding intention to create among both territories a general equivalence regime based on equivalence decisions for individual areas of financial services that would simplify regulatory and supervision framework for providing financial services between the UK and EU. However, this regime is still far away from the single European passport and can be seen rather as a first step to gradual opening of the market for cross-border financial services. The future remains unclear. One of the key factors will be the deviation of British regulations on financial services as compared to the EU.

Brexit has also major influence on assessing the provisions on choosing jurisdiction (prorogation clauses) that set forth British jurisdiction and the recognition and enforcement of British judgements in the Czech Republic. Since 1 January 2021, the Brussels I bis Regulation cannot be applied anymore, and therefore, one has to expect that the process of enforcing British judgements will last longer. The *Haag Convention* that may simplify this process emphasizes the exclusivity of prorogation clauses (i.e. the impossibility to choose from several countries or the arbitration proceedings). It is up to the discretion of contractual parties whether or not to revise the existing contractual documentation and potentially update the former non-exclusive prorogation clauses in form of an amendment.

The exclusivity of the prorogation clause is given also by the ban of choosing a national court as an alternative to the arbitration court.

1 Based on the selected provisions under the *Trade and Cooperation Agreement* e.g. none of the parties may limit the number of service providers coming from other party's country within their own country or discriminate other party's service providers in favour of third country service providers.
2 For details please see the statement of the Czech national Bank of 1 December 2020 in which it acknowledged the EIOPA recommendations to the insurance sector in relation to the Brexit published on 19 February 2019.
3 As at deadline of this article, this Memorandum has not yet been signed based

on available resources, even though, its text appears to be finalised.
4 Regulation (EC) No. 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I).
5 See Art. 7 of Rome I Regulation.
6 Regulation (EU) No. 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters.
7 Act No. 91/2012 Coll., on international private law, as amended.

Pojistný obzor 2/2021

Odborný časopis českého pojištnictví
vycházející od roku 1922.
www.pojistnyobzor.cz

Adresa: Česká asociace pojišťoven, Main Point
Pankrác, Milevská 2095/5, 140 00 Praha 4
Telefon: +420 222 350 167
E-mail: libor.hlavicka@cap.cz

Šéfredaktor: Mgr. Libor Hlavicka

Redakční rada:

Mgr. Jana Andraščíková, LL.M.;
JUDr. Jiří Beran; Nina Desanti Danielowitzová, LL.M.;
prof. Ing. Jaroslav Daňhel, CSc.;
RNDr. Petr Jedlička, Ph.D.; Mgr. Jan Matoušek;
Mgr. Eva Nováková; Ing. Eva Poláchová;
Ing. Eva Svobodová; RNDr. Karel Veselý, Ph.D.;
JUDr. Roman Vybíral, Ph.D.;
Mgr. Helena Zavázalová, MBA

Sazba:

Identita, s. r. o.
www.identitaweb.cz

Tisk:

QT studio, s. r. o.
www.qstudio.cz

Náklad: 200 kusů

Evidenční číslo:

MK ČR E 1060
ISSN 0032-2393 (print)
ISSN 2464-7381 (on-line)

Publikované příspěvky jsou recenzovány.
Využití článků povoleno pouze se souhlasem
redakce a při zachování autorských práv.

Názory a hypotézy obsažené v jednotlivých
autorských příspěvcích je třeba považovat
za osobní postoje a přístupy autora, nikoliv
za stanovisko instituce, kterou zastupuje nebo
u které je zaměstnán, ani za stanovisko vydavatele,
tj. České asociace pojišťoven,
pokud není uvedeno jinak.

Pojistný obzor se nachází v databázích ASPI a EBSCO.

Vydavatel: Česká asociace pojišťoven

© Česká asociace pojišťoven
www.cap.cz

Pojistný obzor je členem Mezinárodní organizace
odborného pojištnického tisku.
www.insurancepress.eu

Kybernetická bezpečnost jako businessová příležitost

ČAP ve spolupráci s odborníky přináší cyklus webinářů zaměřených na kybernetickou bezpečnost. Na webináři Kybernetická bezpečnost jako businessová příležitost přednášeli Vladimír Bezděk (*senior insurance expert*, EV), Ondřej Kovařík (europoslanec), Jindřich Bajer (ředitel oddělení pojištění finančních rizik, Chubb), Pavel Kaplan (ředitel odboru pojištění majetku a odpovědnosti, ČSOB Pojišťovna), Marko Antič (*casualty underwriting manager*, Colonnade Insurance SA) a Michael Dubský (ředitel oddělení péče o klienty RENOMIA GROUP).

Lidská chyba	
Hlavní personální ve společnosti z oblasti zdravotnictví omyly přepojila do e-mailu jako přílohu 4 seznamů o zaměstnání osob, který obsahoval data tisíců bývalých zaměstnanců v: jmen, adres, telefonních a osobních identifikátorů. Pojišťovny kontaktoval telefonní linku, kterou byl najat krizový manažer a první ztepčen.	
Neoprávněné nakládání s údaji	
- Náklady na obranu v souvislosti s lachotiví regulátora	Kč 1,700,000
- Odškodnění pro poškozené zaměstnance	Kč 3,000,000
Náklady na řešení incidentu	
- Náklady na krizového manažera	Kč 150,000
- Náklady na rozšíření poškozeným	Kč 100,000
- Náklady na monitoring mediálních následných škod	Kč 200,000
- Náklady na první komunikace	Kč 300,000
Celkové plnění:	Kč 3,650,000

Jindřich Bajer

Zdroj: ČAP

Cyber risk - Pojištění Třetí & třetí & vývoj	
- Ransomware / výkupné	
- Cyber crime - fake president, social engineering	
- Silent cyber - pojištění majetku, odpovědnosti, D&O, Crime	
- Limitace/ omezení kapacity na 1 klienta / max agg. loss on 1 client per all LOB	
- Edukace - klienti, makléři, pojišťovny	
- Risk management, podklady pro úpis, znalost rizika	
- ISO 27102 - Cyber Information security management	

Marko Antič

Zdroj: ČAP

Webinář Kybernetická bezpečnost jako businessová příležitost

Zdroj: ČAP

